Milliyet
YAYINLARI

ÇOCUK KİTAPLARI DİZİSİ

Deve Tellâl, Pire Berber İken...

Tarık
Dursun K.

TARIK DURSUN K.

Deve Tellâl Pire Berber Iken...

Milliyet
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

«Evvel zaman içinde» masal vardi	9
«Deve Tellâl, Pire Berber iken...	25
Ağrı Dağlarının Masalı	32
«Hay Akıl! Vay Akıl!»	42
Al Elmanın Hakkı	57
«Bu Nedir Bil» Masalı	69
Sikkenin Basılmadığı, Akçenin Kesilmediği Zamanlardan Kalma Masal	80
Çil Horoz'la Beyoğlu	93
Kuru Nar'la Oyalı Peşkir	105
Bilici'li Bulucu'lu Masal	121

Düş'cü Oğlan Masalı 135
Eliaçıkla Elisıkı'nın Masalı 149
Dev Kuyusunun Kızları 164
İyilikçi Tilki Masalı 200
Alicengiz Masalı 218
Güvercin Yusuf 236
Sarı Çil Pullu, Gök Deniz Gözlü
Balıkçık ile Padişah Oğlu 254
Ölümden Kaçan Oğlan Masalı 274
İşini Bilir Çiftçinin Masalı 291
Kötü Üvey Ana ile İyilikçi
Kedilerin Masalı 301
«Onu Aldım, Bunu Verdim» Masalı 317
Akıllı Dokumacı Kızının Masalı 331
Üç Kuzular Masalı 339

«EVVEL ZAMAN İÇİNDE» MASAL VARDI

İLK masalı kim söyledi acaba? Bana sorarsanız, ninem ya da annem. Ama, masal ninemle annemden çok önceleri de vardı. Sorun; ya «ninem» ya da «annem» diyeceklerdir onlar da. Burada bir başka gerçekle karşılaşılır: Masal anlatanlar, masal söyleyenler genellikle - bizde - kadınlardır. Yıllar yılı sürdürdüğümüz gelenekçi tutum, kapalı bir hayat yaşayan kadınımızı gerçeklerden almış, düş dünyasının o erişilmesi güç boyutlarına götürmüştür. Kadınlarımız o dünyada iyilikle kötülüğü çatıştırırlar; kendi soylarından gelme kahramanların önlerine çıkan türlü engelleri bazan kişisel güçle, ba-

zan keskin bir zekâ ürünüyle, bazan da olağanüstü güçlerin yardımıyla yıktırıp aştırırlar.

Masallarda dünle bugünün gerçeklerine yer verilmez. Yarın diye birşey de yoktur. İstenen, beklenen, özlenen vardır. Hayvanlar konuşurlar, insanlarla eşit durumlara gelirler; yerine göre, kötü de olurlar, iyi de. Masallarda değişmeyen tek oluş, kötülerin sonunda cezalandırılmaları, iyilerin de yaptıklarının ya da çektiklerinin mutlaka karşılığına kavuşmalarıdır.

«Ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa geçen bir çeşit halk hikâyesi» diye tanımlarlar masalı. Bir başka deyişle de, masal, «içinde olağanüstü olaylar geçen hikâye»dir. Bir masal ustasının, Eflâtun Cem Güney'in tanımı da ilgi çekicidir: «Bu toprağın da bir masal dünyası var. Uçsuz bucaksız bir dünya bu. Keloğlanı da içine alır, Köroğlu'nu da Perî kızını da içine alır, dev anasını da. Yine de

fındık kabuğuna sığar, yedi dünyaya sığmaz...»

Bilimsel açıdan masalın tanımını da Profesör M. Şekip Tunç söyle belirliyor: «Mythe denilen ilk insanlık kültürünün en gelişkin örnekleri olan eserlerin cocuk çapındaki kurgularıdır.» Buna göre: «akıl ve mantık yönünden düşünme disiplinine erişme öncesinde, insanlar, duygu ve düs disiplini içinde uzun çağlar geçirmislerdir Masal ve mythe bize işte bu çağlardan kalan artıklardır. Bu bakımdan, benzetmek gerekirse; bunlar, insanlığın çocukluk çağlarının yadigârlarıdır. Akıl ve mantıksal düsünceyi kazanmamız ve ondan sonra deneysel ve bilimsel düşünceye erişmemiz, niçin ilk düşüncemizin bâtıl ve yapay olmasını gerektirsin? Geçmişin bu eserlerine kötü yüz verilmesi özellikle 18. yüzyılın akılcı devrimi ile başlamıştır.»

Söyle bir sonuca da varabiliriz: «Masal-

lar, hem eski çağların dinini ve bu dinlerin nasıl olduklarını, hem de geçmiş zamanlarda yaşıyanların edebiyatını, başlarından geçenleri yazılmış tarihlerden çok daha ustalıkla anlatır. Masal dediğimiz şey, her ulusun büyük, kocaman bir aynasıdır. Bu aynaya bakacak olursak hem eskilerin gelenek ve göreneklerini, hem de geçmiş çağların ahlâkını görmüş oluruz. Masallar, epik - destan türündendir ve her biri öbürünü tamamlayıp bütünler.»

Bu gerçeklere karşılık masal bizde yine de küçümsenmiş, «hafif»e alınmış, üzerinde hemen hemen hiç durulmamış bir edebiyat türüdür. Folklorun öbür dallarından alabildiklerine yararlanmış nice edebiyat ustaları, sıra masala gelince hep yan çizmişlerdir. Oysa, masalın zenginliği, folklor dalları içindeki hiç bir türde yoktur, olamaz da zaten.

Masallar her türlü ayırımın karşısında yer alır: Burada yöneticilerle halktan kişiler,

yoksullarla varlıklılar, kadınlarla erkekler, insanlarla hayvanlar aşağı yukarı eşittir, ayrımsızdır. Yoksul Keloğlan önüne çıkarılan engelleri aşar, padişahın güzel kızına eş olur, Çil horoz koca bir Beyoğlu'nu alteder; tabiat, yeri geldi mi insanoğluna yardımcı kesilir. Kötüler ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar, sonunda yenilgiden kaçamazlar; iyilik, her zaman üstün gelir.

Masal, nerden çıkmıştır, kökü neresidir, nereden gelmiştir? Bu konuda yapılan araştırmalar, masalın anavatanı olarak Hindistan'ı gösteriyor. Doğru mu, yanlış mı bu? Kesinlikle belli değil. Masalın anavatanı olarak Hindistan'ı gösterenler, «bütün dünya masallarının iki aslı var», diyorlar. «Biri Orta Asya'daki Hindistan»da, öbürü de her ulusun kendine özgü düşünüşündedir. Dünyanın bütün masallarının, her türlü halk hikâyelerinin izi, Hintlilerin eski ülkelerine giden ruhsal yollarını gösterir. Arapların bile

«Binbir Gece» düşlerinde sayıklanmış masalları da onların masallarını andırır. Türklerin «Heft Peyker», «Tutinama», «Sâhir Hindi» ve bunlara benzer daha bir çok ünlü masal kitapları eski Acemistan'ın kestirme yolunu geçip Hintlilerin büyülü, göz kamaştırıcı ülkelerine uzanıp onların çeşmesinden fışkırır. Şimdiki Türk masallarında söylenen dev, ejderha, peri gibi duyduğumuz ruhlar, putatapıcılık döneminden kalma anılardır. O putatapıcılık, eski Türklerin ateşetapıcılığı olup, tabiatın türlü «zuhuratı» olan ateşe, yele, yağmura, bitkilere ve hayvanlara tapmışlardır. Bunlardaki ruhlar, kanatlanarak Doğu havasında öteye beriye uçarak tâ Batı ülkelerine kadar yayılmıştır. Bunun gibi mitolojik masallardan başka bir de her ulusun kendi tabiatına, düşünce biçimine uygun masalları da vardır.»

Burada ileri sürülenlerin bütünü doğru

olmayabilir, ama içinde elbette gerçek olanları da yok değildir.

Aslında ilk masalı kimin, nerde söylediği bilinmiyor. Bilinmeyen bir zamanda, bilinmeyen bir kişi söylemiş; o söyleyen de unutulmuş gitmiş. Ama söylediği yepyeni bir anlatım türü olarak ortaya çıkmış, insandan insana ağızdan ağıza geçmiş, yaşamasını sürdüregelmiş. Masal, bugün bütün canlılığıyla yaşayıp gidiyor. Masaldan çok önce ya da daha sonra ortaya çıkmış nice anlatı türlerinden bir çoğu bugün yoktur, yaşamamaktadır; ölmüş, unutulup gitmiştir. Ama masal, yaşıyor hâlâ.

Masalın bir özelliği de yaygınlığıdır. Büyük, olağanüstü bir hızla ağızdan ağıza, çevreden çevreye, ülkeden ülkeye yayılıp gider. Göçler, savaşlar, insanlar arası başka ilişkiler, gidip gelmeler masalı da beraberinde taşımıştır. O yüzden bir Türk masalının bir başka anlatımlısına Alman, İsveç,

Rus, Bulgar ya da Yunan masalları arasında rastlayabilirsiniz. «Ölümden Kaçan Oğlan Masalı»nın bir başka türde anlatımı İsveç masalları arasında yer almıştır, masal ögelerinden yararlanılarak ana temadan ayrılmaksızın sinemaya da aktarılmıştır. «Sikkenin Kesilmediği, Akçenin Basılmadığı Zamanlardan Kalma Masal», Lermentov'un «Aşık Garip»i gibi Tolstoy'un kaleminden bir «Halk masalı» olmuştur.

Buna benzer oluşlar, yurdumuzun dört bir köşesinden yapılan derlemelerde de görülür. Bir masal Karadeniz dolaylarında başka türdedir, Ege'de başka. İç ya da Doğu Anadolu'ya geçildiğinde başka biçimlere, başka değişikliklere uğrar. Bu değişmelerde en büyük etken yerel gelenek ve göreneklerdir, onu şive özellikleri izler. Denize sahip bölgelerde kahramanların büyük çoğunluğu deniz insanlarıdır. Kötülükler de, iyilikler de denizden çıkar gelir. Denizsiz

bölgelerde ise, ögeler deniz dışında kalır.

Masalı, özellikle kadınlar anlatır, dedim. Doğrudur bu. Erkekler, daha çok yaşlandıkça, gerçeklerden kopup yavaş yavaş uzaklaştıkça «masal atası» olurlar. Buna karşılık, genç yaşlarda «masal anası» olan nice kadınlar vardır. Folklorda, türlü toplumsal dalgalanmalarda etki alanıyla nirengi noktası genellikle kadınlardır Karsılıklı mâni söyleşmeleri kadınlara özgüdür, ağıt yakanlar kadınlarımızdır. Bu yüzden masal da kadınsal çevrede gelişir, serpilir, güç kazanır.

Bir nokta üzerinde durmakta da fayda var: Masallardaki ağırlık niçin kadınlar üzerinde toplanmıştır, dersiniz? Bu, masalı kurup söyleyenin, yani «masal anası»nın kadın oluşundan geliyor. Üvey ananın dısında kötü yürekli kadın tipine masallarda rastlamak mümkün değildir. Kadın, beklenmedik bir olayla evinden, eşinden, çocuklarından ayrı düştüğünde yerini alacak kendi soyundan

birinin aynı oluşu - evine bağlılığı, eşine yakınlığı ve çocuklarına karşı özdenliği, analığı - gösteremeyeceğinden kuşkuludur.

Masallardaki kadınlarımız birer sabır taşı, birer özgeçi anıtıdır, güzellikte üstlerine yoktur, iyi yüreklidirler; her türlü kötülüklerden arınmışlardır, sevdikleri insana bağlı, sonuna kadar bu bağlılığı sürdürücüdürler. Gerçek hayatta da bu oluşları görmek mümkündür elbet. Ama burada karşılaşılacak en küçük kötülük masallarda büyür, abartılır ve kadın, gerçek hayatta yenip üstesinden gelemediği engellerle kötülüklere masallarda olağanüstü güçlerle silâhlanır.

Bu olağanüstü güçlerle silâhlanmasına karşılık, masal kadınlarının gerçeklerle ilişkileri kesilir mi? Hayır. Yine yüreklerinden silemedikleri, insanda şaşkınlık uyandıran büyük bir özgeçiyle savaşlarına koyulurlar, başlarına gelmedik kalmaz. Ezilirler, sürülürler, kendi istekleri dışında babalarının ya da büyük kardeşlerinin dediğine uyarak sevdik-

lerinin dışında başka insanlara verilirler; hapsedilirler, tutsak olurlar, anlatılmaz çileler çekerler. Tâ, ya bir padişah oğlu ya da iyilikçi bir Keloğlan gelip onları kurtarana kadar. «Masal anası» bu durumu bir çeşit kendi soyunun kurtuluşu olarak kabullenip buna bilinçaltından inandığı için masalın düzenini buna göre ayarlar, kurar ve kahramanlarını «mutlu son»a götürür. «Mutlu son» la birlikte masal biter ve gerçeğe dönülür: «Onlar ermişler muratlarına.» Bunun ardından ya bir dilekte bulunulur - «darısı muradı olanların başına» gibi, «darısı hepimizin başına» gibi - ya gerçek olduğu gibi kabullenilir: «Onlar ermiş muratlarına, biz çıkalım kerevetlerine.»

MASAL, halk ağzında üç bölümdür: Birinci bölüm «giriş - döşeme»dir. Bu bölümde anlatıcı masala öncelikle «giriş» yapar, kısa ya da uzun bir «tekerleme»yle masal öncesini «döşer». Anlatıcıya göre, bu

bölüm masalın başında da olur, ortalarında da. Ama gelenek, «döşeme»yi başa getirir: «Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken; ben ninemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken..» diye başlanır, gülünçlü, gülünçlü olduğu kadar tam ya da yarı uyaklı söz dizilerinin - bunların hepsinde olağanüstülük egemendir - birbiri ardına getirilmesiyle sürdürülür, ardından «Bir varmış, bir yokmuş..» diye asıl masala geçilir...

Masal anlatıcısının ustalığı, daha çok bu «girlş»te uyguladığı «döşeme»dedir. Düş gücü, olağanüstücülüğü bütünler, yoğunlaştırır Burada ana amaç, dinleyicilerin ilgisini uyandırıp ayaklandırmak, sürekli olarak bu ilgiyi harlı tutmaktır. Masala bu tür bir hazırlık ardından İkinci bölümü getirir. Bu, «gövde» ya da «gelişme»dir. Burada masal geliştirilir, kişiler tanıtılır; ana serüvene geçilir, hızla son'a götürülür.

Üçüncü bölüm, masalın «sonu»dur. Ki-

şiler serüvenleri yaşamışlar, edeceklerini etmişler, engelleri aşmışlar, kötülükleri yenmişler ve birbirlerine kavuşmuşlardır. Masal anlatıcısı, artık masalı bağlayacaktır: «Gökten üç elma düştü..» der, bir çesit iyilik, istek, özlem dağıtır: Dinsel güçlü elmanın - Kutsal kitaplarda yeri olan, Hazreti Adem'in Hazreti Havva'ya sunduğu soydan - biri «dinleyene», biri «bu masalı anlatana» biri de orada olmayan, olması dilenen kişiye adanır. Ama yine masal geleneğine göre elma dağıtımı, çokluk, çocuklar arasında yapılır: «Gökten üç elma düştü. Biri bana, biri sana, biri de bütün çocuklara...»

En eski Türk masalı diye bilinen Dede Korkut masallarından beri sürdürülen iyilik dilemenin çıkışı: «Dedem Korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı. Bu boy Deli Dumrul'un olsun, benden sonra alıp ozanlar söylesin; alnı açık cömert erenler dinlesin, dedi. Yön vereyim Hanım: Karlı kara dağların yıkılmasın. Gölgelice kaba ağacın kesilmesin. Ulu

Tanrı seni nâmerde muhtaç etmesin! Ak alnında beş kelime dua ettik, kabul olunsun. Yığıştırsın, biriktirsin, günahımızı adı güzel Muhammed bağışlasın!»dır.

Bu iyilik dileme: gününe, dönemine göre masallarımızın sonunda da yer alır, ama daha kısaltılmış, daha özleştirilmiştir. «Onlar ermişler muratlarına, biz de erelim muradımıza..»

MASALLAR yalnızca anlatılmaz, yazılır da. Bir çok ünlü yazarlar ana kaynak dışında kendi başlarına masallar yazmışlardır; folklordaki masallarla bir ilişkileri yoktur bunların. Bağımsızdırlar, halkın yıllanmış birikiminden çok kendi kişiselliklerini yansıtırlar.

Bir de derlemeciler vardır. Bunlar da folklor gönüllüleri olarak kıyı bucak dolaşıp folklor gereçleri toplarlar; topladıklarını da olduğu gibi aktarırlar Bu, bir çeşit belgelemedir. Bilimselliğe yaklaşık bir çalışmadır.

Buradan sonrası, artık edebiyatçının işidir. Edebiyatçı, yani edebiyat adamı bu ham gereci alacak, yoğuracak, yeniden biçimlendirecek, söyleyiş özelliklerine bağlı kalarak masalı yeni baştan yazacaktır.

Dil, her ülkede yeni gelişmelerle birlikte yeni oluşumlara, yeni gelişimlere yönelmek, ayak uydurmak zorundadır. Edebiyat adamı bu yeni uğraşında dil'i de ona göre kullanmak, yönlemek, yöntemlemek zorundadır. Üstelik masalların şu özelliği de var: Gerçi büyükler de bâzı bâzı masal dinlemekten hoşlanır ama, masalın asıl sevgilileri çocuklardır. Çocuk, küçük yasında anadilinin bütün girdisini çıktısını, inceli kalınlı ayrıntılarını ancak masal dilinden kapıp öğrenebilir.

«Deve Tellâl, Pire Berber İken..»de bu yol tutuldu: Yurdumuzun dört bir yanından ya benim ya da başka folklorcuların derledikleri masallar bir bir tarandı, elden geçirildi ve her biri masal anlatım özelliklerine

bağlı kalınarak yeni baştan yazıldı, hepsi yeniden düzenlendi. Masalların «giriş»indeki «döşeme» bölümlerine hem «masal anaları»ndan, hem «masal ataları»ndan tekerlemeler alındı; hem de çocukların özel tekerlemelerine yer verildi.

«Deve Tellâl, Pire Berber iken..»i bana ilk masal tadını tattıran ninemle anneme adadım. Her ikisi de çok çocuklu, hayatın ağır yükü altında ezgin ama düş zengini kadınlardı..

Dilerim, çocuklar bu kitaptaki bütün masalları severler, onlardaki törel yücelikleri örnek edinirler, kötülükten uzak durup gelecekte her biri birer iyi insan - iyi vatandaş olurlar.

Tarık DURSUN K.

Bibliyografya: Enver Naci Gökşen «Folklor ve Masala (Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, 126); M. Nihat Özön, «Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü», M Şekip Tunç (Yücel Dergisi, 73); İgnatz Konos, «Türk Halk Edebiyatı»; Partev Natli Boratav, «Zaman Zaman İçinde»; Naki Tezel, (Türk Yurdu Dergisi, 339) vb.,

DEVE TELLÂL, PİRE BERBER İKEN...

VVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben ninemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken; hak dostu, iyilik dostu, babamdan ayı postu: Bana miras kalmış, bir pire mekân tutmuş. Aldım pireyi, İstanbul'a gönderdim. Gitti, bir daha gelmedi. Tuttum, sineği gönderdim

peşine. Sinek vızıldadı, uçtu havaya, birşey değdi başına, düştü yere, cümle âlem koştu üstüne; yağını süzdüler üçyüz altmış tavaya. Kimi aldı tavanın onunu, kimi aldı beşini. Kayseri'ye pastırma için gönderdiler döşünü. Onlar Kayseri'de pastırma, pastırmaya bastırma yapadursunlar, biz gelelim masalımıza.

Biz idik, bizler idik, tam dört kardeş idik: Birimiz kör, birimiz topal, birimiz çolak, birimiz de çıplak. Babamız öldü, bize mal kaldı. Kırk tane yazıcı tuttuk, kırk gün yazdılar, çizdiler; dördümüze düştü üç akçe. Dedik: Bunu nereye verelim, nereye vermeyelim?

Gittik, baktık, ahlat ağacında yedi tane tüfek asılı. Altısı kırık, birinin de çakmağı yok. İki akçe verdik, çakmaksız tüfeği aldık. Bir akçe de barut, saçma aldık. Çıktık şehrin kapısından dışarı.

Kör dedi, ha, ha, ha!

Çolak attı, attığını vurdu.

Topal gitti, çapa çapa bir kaz getirdi,

Çıplak aldı, koynuna koydu.

Az gittik, uz gittik, dağ ova düz gittik. Derelerden yel gibi, tepelerden sel gibi, Yaşar Doğu pehlivan gibi, gide gide bir iğne deliği kadar yol gittik; geldik kırk evli bir köye. Baktık, otuzdokuzu yıkık, birisinin de hiç duvarı yok. Duvarsız eve girdik, baktık; yedi tane analık yatıyor. Altısı hasta, birinin de hiç ruhu yok. Ruhsuz analığa dedik:

«Analık, burda hiç çömlek var mı?»

Dedi:

«İşte oğullar, öbür yanda yedi tane çömlek var.»

Gittik, baktık; altısı kırık, birinin de hiç dibi yok. Analıktan suyu sorduk.

Dedi:

«İşte, öbür yanda yedi tane çay akar.»

Gittik, baktık; altısı kuru çay, birinin hiç suyu yok.

Susuz çayda kazımızı yıkadık, pakladık, dipsiz çömleğe koyduk, astık ateşin üstüne.

Kör dedi:

Altına vurdum alavı
Üstüne çıktı kıravı
Yedim kırk tabak pirinç pilavı
Onu da yedim, doymadım
Hastaydım, midem almadı.

Çolak dedi:

Havada vurdum doğanı
Yere düştü al kanı
Yedim kırk tarla acı soğanı
Onu da yedim, doymadım
Hastaydım, midem almadı.

Topal dedi:

Sabahtan kalktım çapa çap
Tanrı sonumuzu hayra açа
Yedim kırk kâse ekşili paça

Onu da yedim, doymadım
Hastaydım, midem almadı.

Çıplak dedi:

Kırklar dağı pilav olsa
Minareler kaşık olsa
Akan çaylar hoşaf olsa
Çakıl taşları ekmek olsa
Onu da yedim, doymadım
Hastaydım, midem almadı.

Çömleğin ağzını açtık. Kaz öyle pişmiş ki, kemiği bile darmadağın olmuş, etinden hiç haber yok. O yana ekmek, bu yana ekmek, dedik; ekmek yok. Birimizin babadan kalma bir ölçek buğdayı, birimizin bir çuvalı, birimizin bir horozu vardı.

Çıplak dedi:

«Ben alayım buğdayı, değirmene götüreyim, öğütüp getireyim.»

Buğdayı doldurduk çuvala, yükledik horozun beline. Çıplak aldı götürdü. Ama

değirmenin önünde bir su vardı, horoz bunu geçemedi. Çıplak'ın çocukluktan kalma bir sapanı vardı. Buğdayları tek tek sapana koydu, değirmene attı.

Değirmen başında bir analık gördüm. Sordum:

«Analık, adın ne?»

Dedi:

«Emine!»

Eğildim, baktım yanına. Bir yanı sazlık samanlık, bir yanı tozluk dumanlık. Bir yanda demirciler demir döğer dengile; bir yanda boyacılar boya boyar rengile. Bir yanında haklılarla haksızlar top topa süngü süngüye.

Baktım, karnım acıkmış. Gittim bir paçacı dükkânına, dedim:

«Paçacı, bana bir kâse güzel paça yap!»

Paçayı yerken baktım, padişahın çığırtkanı çağırıyor:

«Padişahın kırk tane altın yüklü de-

vesi yitmiş! Kim bulursa, kim görürse baş tâcı edilecek!...»

Dedim:

«Paçamı yiyeyim, sonra gidip develeri arayayım..»

Paça yerken çıktı bir kıl. Kılı çektim, oldu iplik, ipliği çektim, oldu ip. İpi çektim, oldu kendir, kendiri çektim, oldu zincir. Çeke çeke zinciri, sonunda develerden çıktı ucu. Develer geldiler, paçacının camını kırdılar, dükkânını yıktılar.

Paçacı yakama yapıştı, dedim:

«Dur, padişahın develerini teslim edeyim, ödülümü alayım, senin zararını vereyim!»

Develeri götürdüm teslim etmeye. Dediler:

«Hani öndeki devenin palanı?»

O yanı palan, bu yanı palan, paçacıdan aldım palan, yedi yerde çıktı kolan; fili yuttu bir yılan. Söylediğim hep yalan. Sağına soluna, bu böylece biline.

AĞRI DAĞLARİNİN MASALİ

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben dedemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken; cümle kaplumbağalar kanatlanmış uçmaya, kertenkele kalkışmış Kırım-suyun geçmeye. Bir pi-

re bir mud tuzu yüklenmiş gider yolda kâh at olup yorgalar, kâh kuş olup uçmaya. Bir karınca tepmiş devenin oyluğunu ezmiş, bir budunu götürmüş; dönüp ister kaçmaya. Çekirge buğday ekmiş Manisa'nın çayında, sivrisinek davranmış, ırgat olup biçmeye. Balıkçıl köprü yapmış o çayların birinde, yüklü yüklü ördekler gelir ordan geçmeye. Ergene'nin köprüsü susuzluktan kurumuş, Edirne minaresi eğilmiş su içmeye. Leylek koduk doğurmuş ovada zurna çalar, balık kavağa çıkmış söğüt dalın biçmeye. Kerpiç koydum kazana, nedir? diye sorana, masaldır, masal derim; başlarım anlatmaya.

Bir varmış, bir yokmuş, bir ülkenin birinde —diyelim ki bizim ülkemizde— o ülkenin de en doğusunda, kıyıya köşeye itilmiş, unutulmuş kalmış; ıssız, berisiz gerisiz, kimi - kimsesiz, yoksul mu yoksul bir köy varmış. İnsanları kendi baş-

larına doğar, büyür, yaşar, yine kendi başlarına ölüp giderlermiş. Ne arayanları varmış, ne soranları. Zaten kaç evlik, kaç insanlık bir köymüş ki?

İşte bu köyde yoksul bir adam, anadan öksüz kalmış iki küçük kızıyla birlikte yaşar, kıt kanaat geçinirmiş. Yoksul adamın bir mendillik tarlası varmış, onu eker biçer, iki kızıyla kendine zor yetirirmiş.

Doğu'nun herşeyi zormuş: Kışı zor, yazı zor. İlkyaz olur, geldi mi, lâle, sümbül açtı mı; karınca yürüdü mü, arı vızvızladı mı demeye kalmadan gelip geçer, güz gelir; sarı ayva oldu mu, kadı dişli nar çıktı mı demeye ermeden o da gelir geçer; derken yağmurlar, ardından da karlı çamurlu karakış varıp çökermiş.

Yıllar gelip geçmiş, kızların babası yaşamış ihtiyarlamış, ihtiyarlamış, daha yoksullaşmış. Ama kızlar büyümüşler, serpilmiş birer yetişkin olmuşlar. Büyü-

ğü az güzel, küçüğü çok güzelmiş. Alım alımlı, salım salımlıymış, bakanların gözü kalırmış. Bir saçları varmış, sapsarı, lepiska gibi. Bir gözleri varmış, iki yaşındaki taze gazellerin gözleri gibi. Bir ağzı varmış, Kâtibimin yazı hokkası gibi. Bir burnu varmış, çekme. Bir dişleri varmış ağzında, bir dizi inci kolye gibi. Eller ufacık, ayaklar ufacık. Kız, kız değil sanki resimcik, tablocuk.

Bir gün yaşlı babaları kızlarını yanına çağırmış:

«Kızlarım, ağrılarım, sızılarım!» demiş. «Ben bunca yıl yaşadım, artık kocadım. Ne tarlaya giderim, ne çifte çubuğa. Ne av avlarım, ne kuş kuşlarım. Elim saban yerine sopa tutar, iki merdiven çıksam soluğum kesilir. Şimdiye kadar siz benim elime baktınız, bundan sonra ben sizin elinize bakarım. Beni alın, bir köşeye oturtun, rahat ettirin. Günlerim

sayılıdır, fazla yük olmam, arkamdan söyletmem.»

Kızlar babalarını dinlemişler, hak vermişler.

«Sen otur, ahîr ömrünü hoşça geçir,» demişler. «Bizim elimiz erer, gözümüz görür, aklımız yeter Her işe koşuluruz. Tarlaya gideriz, çifti süreriz, ekmeği közler önüne getiririz. Sen, hiç birşeye karışma, köşene geç, atalığını bil, bizi gözet, yeter!»

Böyle demişler, babalarını evin baş köşesine oturtmuşlar, sırtına yastık minder komuşlar.

«Evde odun yok, yakacak, ateş yok yemek pişirecek,» demişler. «Varalım, gidelim, biraz odun toplayalım, gelelim. Akşama hava soğur. Sen ihtiyarsın, üşürsün. Ocağımız yanmalı, bacamız tütmeli. Dönünce de sana bir güzel bulgur çorbası pişirmeli. Sıcak sıcak içersin, kızlarına dua edersin.»

Böyle demişler, ip urgan almışlar, evden çıkıp dere tepe demeden gitmişler, gitmişler. Sonra durup başlamışlar odun toplamaya. Yaştı, kuruydu, bu olurdu, bu olmazdı diye diye epeyi odun toplamışlar, iple urganla sıkıca bağlamışlar.

«Hadi bakalım, küçük kardeş,» demiş abla. «Erdik, ermedik, koca bir yük odun topladık. Sana da yeter, bana da yeter. Yüklen sırtına, gidelim, yolumuz uzun, bir ayakta evimize varalım.»

Böyle demiş, küçük kızın sırtına vurmuş odun yükünü, kırayazmış kızın ince belini. Abladır, ne yapsa haklıdır, demiş küçük kız, gıkını bile çıkarmamış; almış yükünü, yürümüş.

Her zaman derim: Kız kısmı, erkek kısmına benzemez. İncedir, narindir, yıldız alazasından bile incinir. Hoş tutulmak ister: Güle konmuş bülbül, kafese alınmış kanarya gibidir.

Bizim küçük kız yüklemiş yükünü, yürümüş; ama, yol uzun. Git git bitmez. Ayaklar iki yürür, bir takılır. Belkemiği bunca yükü çekemez, sızım sızım sızılar.

Boncuk boncuk ter dökünmüş, tomurdan gülden yanaklarını kan bürümüş. Oflamış, inlemiş, sonunda dayanamamış:

«Ablam, ablam!» demiş. «Yolun kabasını aldım, aldım ama ben de bittim. Ablamsın, büyüğümsün, baksan halimden anlarsın.»

«Neyin varmış ki?» diye sormuş ablası. «Maşallah, arslan gibisin. Yaşın başın dinç. Gücün kuvvetin yerinde. Hem gençsin, hem güzelsin, taşı sıksan suyunu çıkarırsın. Söyle, derdin ne?»

Ablası böyle deyince, küçük kıza ne demek düşer? Hiç!

«Yok birşeyim, ablam,» demiş. «Hani, yürürken yürürken insana bir ezik-

lik çöküyor. Konuşalım da vakit geçirelim, dedim.»

«Konuşmakla yol bitse,» demiş ablası. «Ağzı kalabalıklar, Kafdağını aşar, bin kez Fizana varır gelirlerdi. Kulağına küpe et; borç ödemekle, yol yürümekle biter. Onun için sözü uzatmayalım, yürüyelim.»

Küçük kız, ne desin?

«Yürüyelim, peki,» demiş.

Yine yürümüşler, yürümüşler. Yol da yolmuş hani! Keçilerin çıktığı, makilerin bittiği, insanın zor gezindiği bir yolmuş.

Küçük kıza yollar uzamış da uzamış, belkemiği yükün altında sızım sızım sızılamış; boncuk boncuk terlemiş, gülden yanaklarında kan tomurmuş. Oflamış, inlemiş, sonunda dayanamamış:

«Ablam, ablam!» demiş. «Yolun yarısını çoktan geçtim, ama ben de bittim.

Abalığını göster, şu yükü sırtımdan biraz al.»

«Alayım da n'apayım?» demiş ablası. «İşte, güzel güzel gidiyorsun, sırtında taşıyorsun ya!»

Ablası böyle deyince küçük kıza susmak düşmüş yine. Susmuş, dişini sıkmış, yürümüş. Gel gelelim yolun ne biteceği var, ne sona ereceği. O ara ayağı bir taşa sürçmüş, yarılmış, kanamış, dahasına dayanamamış:

«Abla, abla!» demiş. «Senin gibi ablam olacağına, bir yüce dağ olmalıymış. Başı karlı, doruğu dumanlı. Karı, buzu erimeyen bir dağ olmalıymışsın da bana bunca derdi, acıyı çektirmemeliymişsin.»

Küçük kız bunları deyince, ablası bir durmuş, iki bakmış; iki elini beline atmış:

«Ya, demek öyle, ha?» demiş. «Benim gibi bir ablan olacağına bir yüce dağ olmalıymışım, öyle mi? Başım karlı,

doruğum dumanlı, öyle mi? Karım, buzum erimeyen bir dağ olmalıymışım da sana bunca acıyı derdi çektirmemeliymişim, öyle mi?»

«Öyle,» demiş küçük kız. «Beni yaktın, Tanrım da seni yaksın.»

Ablası da:

«Hele dur,» demiş. «Benim de ilencim var. Senin gibi bacım olacağına keşke bir küçük dağ olsaymış; yamaçları çayırlı, çimenli. Kuzulara, koyunlara, cümle davara otlak olaymış. Davarlar çiğnedikçe, gezip otladıkça, meleşip koştukça belindeki ağrı gibi bir ağrı duyup 'Ağrı, Ağrı!' diye inleseymiş!»

Tam o sırada işte, nerden geldiği, nasıl çıktığı belli olmayan bir acı yel esmiş; gökler gümbürdemiş, şimşekler çakmış, ağaçlar yatmış, selli pullu bir yağmur boşanmış. Gökten dolu inmiş, topraklar taşlar göğe çıkar olmuş, göz gözü görmez, söz sözü duymaz olmuş.

Bir süre geçmış, ortalık ansızın yine durulmuş. Gökyüzü açılmış, bulutsuz, masmavi olmuş. Ağaçlar dimdik uzanmışlar, yel ılgıt ılgıt esmiş, bakanlara yan yana iki dağ görünmüş. Biri küçük, biri büyük. Büyüğünün başı dumanlı, doruğu pırıl pırıl ak karlı. Karı buzu erimez bir dağmış. Öbür küçük, etekleri yemyeşil çayır çimen kaplıymış; kuzular, koyunlar, cümle davarlar üzerinde otlar, gezinirmiş. İlkyazla küçük dağ çiçekler, çim çimenle yeşermişken büyük dağ başı dumanlı, doruğu ak karlı daha bir yücelir dururmuş.

Bir gün yolunuz Doğu'ya düşerse, vardığınızda iki dağ görürsünüz. Biri büyüktür, yücedir; adına Büyük Ağrı dağı derler. Öbürü küçüktür, çim çimendir; adına Küçük Ağrı dağı derler. Her bir vakit küçüğü iniler büyüğü diniler. Bu masalımız da burada biter.

HAY AKIL!..
VAY AKİL!..

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; anam ağlar eşikte, babam ağlar beşikte; anam ağlar anamı sallardım, babam ağlar babamı sallar-

dım. Derken babam düştü beşikten, ben hopladım eşikten; anam kaptı maşayı, babam kaptı meşeyi, dolandırdılar bana dört bir köşeyi. Anam kaptı yarmayı, ben ocaktan dolmayı. Dolapta koptu patırtı, yoğurt üstüme atıldı, aklım kaçtı kurtuldu.

Hacı hoca hamama, dilli düdük çalana, anam vermez çobana, alır kaçar diye yabana Yabanda tütün tüter, tavşanlar yaşın öter. Yuvarlandım yuvak buldum, içinde tarak buldum. Tarağı natıra verdim. natır bana nar verdi. Narı göğe verdim. gök bana yağmur verdi. Yağmuru yere verdim. yer bana çimen verdi. Çimeni koyuna verdim. koyun bana kuzu verdi. Kuzuyu tazıya verdim. tazı bana boynunu verdi. Bindim tazı boynuna, gittim Halep yoluna. Halep yolu çay pazar, içinde ayı gezer. Ayı beni korkuttu, kulağını sarkıttı. Kulağında beni var, kuyruğunda çanı var. Çalarım çalarım

ötmüyor, neyin için ötmüyor? Arpanın için ötmüyor. Arpayı nerden alayım? Demirciden alayım. Demircide yokmuş, karıncada çokmuş. Hangi taya vereyim? Ala taya vereyim. Ala tayın nesi var? Yazı yazar oğlu var, inci dizer kızı var, dümbelekten sazı var.

Masal masal maliki, yıldız saydım oniki, onikinin yarısı, bu masalın yazıcı. Bir varmış, iki yokmuş, bir Keloğlan'la babası varmış. Derler ki: Hastalık da insan için, ustalık da. Usta olan kötüleşir, hastalanır; hasta olan iyileşir, iş tutar, diş söker, ustalaşır.

Keloğlan'ın babası da kötülemiş, kocamış, yorgan döşek yatar olmuş. Can alan Ezrail, Tanrı kullarının ömür defterlerini bir bir karıştırırken Keloğlan'ın babasının sayfasına gelmiş, gelmiş ki, ne görsün! Çın çınlı hamam, adamın ömrü tamam. 'Hele ölüm tırpanımı alayım, bir

solukta varayım, göğüs tahtasına çökeyim,' demiş.

Ezrail her adama görünür mü? Görünmez. Nerde can alacak, alıp uçmağa götürecek, ancak o kişiye görünür. Gelmiş, tak tak vurmuş Keloğlan'ın babasının yürek kapısına.

«Hazır olasın; geldim, ha desem canını aldım,» demiş.

Anlamış Keloğlan'ın babası. Anlamış ki, gayrı bu dünyadan elini eteğini çekmenin vakti zamanı gelmiştir, bir güzel düş sona ermiştir. Hayır, gitmem, hayır uyanmam... diyemez ki. Önüne çıksa duramaz, ardından koşsa yetişemez, geriye vursa kaçamaz. Yaşamak kolay, ölmek zor. Kolaya direnirsin, zora boyun eğersin.

O da öyle yapmış:

«Madem,» demiş, «vakit erişti; alınız çilemizi, değiştiririz dünyamızı.»

«Ha, şöyle...» demiş Ezrail. «Doluya

koysan almaz, boşa koysan dolmaz. Ne yapsan boşunadır. İyisi mi, sen düş önüme, tezden yola düzülelim, dünyanı değiştirelim. Ne kendini üz, ne de beni.»

«Anladım,» demiş Keloğlan'ın babası. «Sen bir Ezrail'sin Dediğin dediktir, çaldığın düdüktür. Yalnız bir küçük dileğim var, onu yerine getir, sonra canımı al götür.»

«Nedir o?» demiş, sormuş Ezrail.

«Oğlumla helâllaşayım, iki kelime edeyim, bir öğüdüm var vereyim,» demiş Keloğlan'ın babası.

Ezrail razı gelmiş, çekilmiş.

Babası Keloğlan'ı yanına çağırmış.

«Oğlum,» demiş. «Sana baba öğüdüm olsun: Ben öldükten sonra, adı Musa, boyu kısa, sakalı köse kişiyle sakın alış veriş etme. Hattâ değirmeninde bile buğdayını öğütme.»

Bunları demiş, Ezrail'e işmar etmiş, canını verip bu dünyadan göçmüş gitmiş.

Ölenle ölünür mü, gidenle gidilir mi? Ne ölünür, ne gidilir. Ölen ölür, kalan sağlar bizim olur. Aradan bunca zaman geçmiş, ilkbahar gitmiş yaz gelmiş; bir gün Keloğlan'a anası:

«Gözümün teleği kel oğlum,» demiş. «Ne unumuz kaldı, ne kepeğimiz. Hayvanımız acıdı, biz acıdık. Bir yük buğday yükle de değirmene git, un öğüttür gel, acımızı dindirelim; hayvanımız sevinsin, biz sevinelim.»

«Olur ana, gideyim!..» demiş Keloğlan.

Eşeği çekmiş ahırdan, bir yük buğdayı yüklemiş; gün ışır kuşlar cıvırdaşırken vurmuşlar yoliara. Dere tepe derken gelmişler değirmenin yanına. Değirmen bir yamacın altına kurulmuşmuş. Bir yanından sular akar, akan sular kovalara dolar, değirmenin çarkına dökülür, gıcır da gıcır aktaşı döndürürmüş.

Değirmenin kapısına varınca, Keloğ-

lan, bir de ne göre? Kapı önünde kısadan, köseden bir adam oturmuyor mu?

«Eh,» demiş içinden Keloğlan. «Boyu kısa, sakalı köse, bir de adı Musa ise, babamın öğüdünü tutmamak olmaz.»

Az buçuk sokulmuş adama:

«Adın ne senin amca?» diye sormuş.

Kısadan köseden adam kılını bile kıpırdatmadan:

«Musa!» demez mi?

Keloğlan yine içinden «Aman babam, zaman babam,» demiş. «İşte öğüdünün tanığı. Bir adam ki, boyu kısa, sakalı köse, adı da Musa. Ben senin oğlunsam, dediğini yaparım, bu adamdan kaçarım.»

Böyle demiş kendi kendine, dehlemiş eşeğini, tutmuş ikinci değirmenin yolunu. Şehirde değirmen yok, köyde değirmen çok. Ama kısadan köseden adam işin içinde bir bit yeniği olduğunu sezinlemiş; «Hele seni Keloğlan, seni!» demiş.

«El mi yaman, bey mi yaman şimdi görürsün sen...» demiş. Keloğlan'dan atik davranıp hop demiş, zıp demiş; o keçi yolu senin, bu kese yolu benim, Keloğlan'dan öncesi ikinci değirmene varıp yine kurulmuş kapısı önüne, bacak çatmış oturmuş.

Keloğlan'cık türlü dolambaçlı yollardan yorgun argın ikinci değirmene çıkagelmiş, gelmiş ya, daha bakar bakmaz kısa, köse Musa'yı o saat tanımış:

«Vay bana vaylar bana, yine köse düştü nasibime!» demiş. Yekinmiş, eşeğini dürtüklemiş, yolunu çevirmiş gidiyorken kısa, köse Musa:

«Boşuna çaban, ey Keloğlan!» diye seslenmiş. «Bu çevrede üç değirmen var, üçü de bana yarar. Yolun yolağın yok. İyisi mi gel, boyun eğ, ver buğdayını öğüteyim.»

Keloğlan:

«Demek burda üç değirmen var, üçü

de sana yarar, bana zarar öyle mi?» demiş. «Öyle de olsa, ben babamın oğluyum, dediğinden çıkamam, buğdayımı sende öğütemem. Kal sağlıcakla!» demiş, dönmüş.

Önüne durmuş kısa, köse Musa:

«Hele dur,» demiş. «Seninle bir anlaşma yapalım. Ben kazanırsam, buğdayını eşeğinle birlikte elinden alırım. Sen kazanırsan değirmenimin birini sana veririm.»

«Ne anlaşmasıymış bu?» diye sormuş Keloğlan.

«Yalan yarıştırma anlaşması» demiş kısa, köse Musa. «Hangimiz daha okkalı yalan söyleyebilirse, ödülü o kazansın. Var mısın?»

Keloğlan bu, olmaz olur mu?

El sıkışmışlar, anlaşmaya varmışlar. Almış ilk sözü kısa, köse Musa, başlamış yalanın belini bir güzel kıvırmaya:

«Ey oğlan, Keloğlan! Benim babam

sağlığında değirmenci değil, rençperdi. Güzün eker, kış ilkbahar bekletir, yazın harman savururdu. Bizim harman yerinde günlerden bir gün bir karpuz çıktı. Büyüsün de koparalım, yiyelim dedik; suladık, çapaladık. Karpuz büyüdü, gürbüzleşti; gürbüzleşti, büyüdü. Bir suladık iki çapaladık, iki çapaladık üç suladık; derken karpuz dağ kadar oldu. Erdiği zaman babam baltacılar buldu, kestirmeye başladı.

Bu arada baltacılardan birinin baltası elinden kaydı, karpuzun içine düştü. Baltasız baltacıya ne gerek? Tabii, balta gerek. Ben karpuza girerim, baltamı arar bulurum, dedi. Karpuzun içine girdi, baltam baltam diye fırdolayı karpuzun içinde dönenirken karşısına bir adam çıktı. Baltacı:

«Hemşerim, baltamı yitirdim, onu arıyorum,» dedi. «Gördün mü, bildin mi?»

Baltacı böyle deyince, adam güldü:

«Sen ne söylüyorsun, hemşerim?» dedi. «Ben bir katar devemi yitirdim, Yedi gün yedi gece oldu, hâlâ nalının izine olsun rastlayamadım.»

Baltacıyla devecinin baltasıyla develerini bulması için babam şehirlik yerden bir ordu baltacı daha getirtti sonunda karpuzun karnı yarıldı; o kadar çok suyu çıktı ki, sular dağlardan tepelerden aşıp İstanbul'a vardı, Marmara Denizi'ni yaptı.»

Kısa, köşe Musa yalanını burada noktalamış, Keloğlan'a bakmış. Keloğlan, saçsız başını kaşımış:

«Ey dayı, köse dayı!» diye başlamış anlatmaya. «Benim babam da sağlığında arıcıydı. İşi gücü arıcılıktı. Arı arılar, kovan kovanlardı. Sabahleyin tan atarken kaç arı işe çıktı, gün inerken kaç arı kovana döndü, bir bir sayardı. Bir gün topal

bir arımız kovana dönmedi, babam huylandı bundan.

«Bu arıya birşey oldu, acaba n'oldu?» diye o gece gözüne uykunun damlası girmedi. Arıyı canından, yaptığı balından çok severdi çünkü. Sabah oldu, hayroldu. Babam yekindi.

«Hanım,» dedi anama. «Ver şurdan çuvaldızı bana.»

Anam çuvaldızı verdi, babam dikine dikti, yalnayak üstüne çıktı. Elini gözüne siper etti, dört bir çevreyi gözledi.

«Eyvah!» dedi. «Çiftçinin biri bizim topal arıyı yakalamış, tek öküzünün yanına sabana koşmuş, Fizan'da çift sürüyor.»

Hemen bana ünledi:

«Horozu eyerle!» dedi.

Tuttum horozu eyerledim. Babam da bindi horoza, gitti Fizan'a. Kurtardı arımızı. Ama vurduğum eyer horozun belini kesti, incinen yere az buçuk ceviz ya-

ğı sürdük. Sürdüğumüz yerden bir ceviz ağacı fidanı çıktı. Oy bire, vay bire demeye kalmadı, büyüdü de büyüdü fidan. Yaprakları dökülürken tozdan topraktan koca bir tarla oldu. Bir ekin ektik, bereketinden diz boyu vurdu. Biçme zamanı gelince tırpanları aldık, tarlaya gittik. Ekin içinden bir tilki çıktı. Babam:

«Ben şimdi sana gösterirm.» dedi, savurdu tırpanını; tilkinin boynuna geçti ipi. Tilki kaçar, tırpan dolanır; tırpan dolanır, tilki kaçar. O arada ekinlerimiz bir güzel biçildi. Harmanı ettik, sapını yele verdik. Aşarcıları çağırdık. Ölçeklerken içinden bir kâğıt bulduk. Babam:

«Hele Ölçekçibaşı oğlum.» dedi. «Gözüm seçmiyor, oku bakalım ne yazıyor?»

Ölçekçibaşı kâğıdı aldı, bir baktı:

«Keloğlan kazandı, köse dayı hapı yuttu!» dedi.

Kısa, köse Musa, Keloğlan anlatmasını bitirince kah kah, kih kih gülmüş.

«Ey oğlan, Keloğlan!» demiş. «Sen daha babam çuvaldızı dikti, üstüne çıktı, dediğinde ben yarışı kaybetmiştim. Ordan buraya dilini damağını kuruttun, soluğunu boşuna tükettin. Ben de zaten senin gibi birini aramakta idim. Üç değirmenimin üçünü de sana bırakıyorum. Var bir güzel yönet, ölene kadar beni de gözet.» demiş.

Keloğlan, anası, bir de değirmencibaşı ermişler muratlarına, biz de bakalım kendi muradımıza.

AL ELMANIN HAKKI

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben ninemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken; kaplumbağanın arabasıyla yük taşıdığı sıralar idi. Dünyanın taze kurulduğunda, benim onbeş

yaşımdaki delikanlılık çağımda, kazmanın en kalın yanıyla baş traşı ettiğim zamanlar idi. Saksağan kömürcü, papağan yemişçi idi. At ekmek satardı, kara köpek marangozluk yapardı. Manda çerçi, kedi ciğerci idi. Civciv saatçi, eşek tuzcu idi.

Hak diyelim, hak! Hak demeyenin hakkı yensin, dolmasının suyu çeksin, tenceresi yansın! Hak diyelim, hakkımızı alalım, masalımıza başlayalım.

Bir varmış, bir yokmuş, bir ülke, o ülkede yaşar, doğruluğu sever; haktan, hukuktan ayrılmaz bir delikanlı varmış. Genç irisi, güç irisiymiş; tutsa, tuttuğunu koparır, sıksa suyunu çıkarırmış. Kimselere el avuç açmadan, sağına soluna sataşmadan ekmeğini kazanır, aşını katık eder, yaşar gidermiş.

Bir yıl gelmiş, ilkyaz erken bitmiş. Bitmiş mi, gelmiş mi, gelmeden mi geçmiş; kimseler anlayamamış. Ardından

bir yaz çıkagelmiş ki, aman Allah! Güneş, sabahın erinde kızgın bir ala top gibi göğe erer, kavuşana kadar kızgınlığından geçmez, ortalığı yakıp kavururmuş.

Güneş iyidir, hoştur ya, herşeyin bir vakti zamanı gerek. Ağaçlar, bitkiler, çiçekler, buğdaylar, arpalar, bildik bilmedik ne kadar topraktan çıkmalar varsa, hepsinin yaşamaları bir düzene bağlıdır. Her zaman yağmur düşse, olmaz! Her zaman güneş çıksa, her yanı ısıtsa, yine olmaz. Yağmur yerinde yağacak, toprağı kandıracak, toprak bitkiyi besleyecek, büyütecek, doyuracak; sonra güneş çıkacak, o da onu ısıtıp erdirecek. Otlar böyle büyür, ağaçlarda meyveler böyle erer, buğday böyle sap verir, başak tutar.

İlkyaz olmadan sarı sıcaklı yaz olur mu? Olsa da bir işe yarar mı? Birinden biri olmadı, düzen değişti mi, dünyamızın çivisi çıkar, dengesi bozulur. Nitekim öyle de olmuş. Güneş ala top gibi gökte

durmuş, her yanı yakıp kavurmuş, bir kuraklıktır başlamış. Kuraklık demek, kıtlık demek. Kıtlık açlığı; açlık, göçü doğurur.

Bizim delikanlı boşa koymuş, dolmamış; doluya koymuş, almamış.

«Boşuna çaba,» demiş. «Buraları gayrı bize yaramaz oldu. İyisi mi, kalkayım, gurbet ele göçeyim, ekmeğimi aşımı oralarda arayayım.»

Böyle demiş, torbasını sırtına vurmuş, bir göz odalık evinin kapısına kilidini asmış, kendini yollara atmış.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Yolunun üstüne bir ırmak çıkmış. Yorgunluktan, susuzluktan yolunu ırmağa çevirmiş.

«Varayım, şu ırmaktan su içip serinleyeyim,» demiş. Irmağa gelmiş, suyuna eğilmiş, avuçlamış içmiş.

O ara suyun yüzünde bir al elma görmüş; canı çekmiş, uzanmış almış elmayı.

Elma da elmaymış hani! Al beni, ye beni cinsinden. Delikanlı elmadan bir ısırık atmış, dişleriyle basmış; tam çiğneyip yutacak, durmuş:

«Aman, aman!» demiş. «Bu elma kimbilir kimindir? Sahibi bakalım razı gelir mi, 'benden sana izin, afiyetle ye' der mi? İyisi mi, ben bu elmayı yemeyeyim, haramdan ötürü suçlu olmayayım.»

Böyle demiş, ısırdığı elmanın parçasını yutmadan suya tükürmüş. Elinde elma, ırmak boyunca yukarılara yürümüş.

Gide gide bir köylüye rastlamış, selâm vermiş, selâm almış.

«Hemşerim,» demiş. «Ben suda bir elma buldum. Yemeğe kalktım, utandım. Neden dersen, haramdan korkarım. Buralarda bir yerde bu elmaların yetiştiği bir bahçe, o bahçenin de bir sahibi vardır. Onu arıyorum. Arayıp bulayım ki, el-

mayı yemek için iznini alayım, haramdan ötürü suçlu olmayayım.»

Köylü, delikanlıya elma bahçesinin sahibi her kimse onun evini tariflemiş.

«Bizim köye varırsın, kırmızı kiremitli evi sorarsın. Hemen sana gösterirler. Gidersin, kapıyı vurursun, 'ağayı göreceğim,' dersin. Alırlar, yanına çıkarırlar. Derdini ona anlatırsın.» demiş.

Delikanlı, köylünün dediğini yapmış, arayıp tarayıp kırmızı kiremitli evi bulmuş, böyle böyle demiş; almışlar, ağanın karşısına çıkarmışlar. Delikanlı:

«Ağam,» demiş. «Ben bir garip yolcuyum. Geçerken bir ırmak gördüm. Gittim, suyuna durdum. O sıra yüzünde bir ala elma gördüm. Düşünmeden aldım elmayı, bastım dişimi. Sonradan aklıma geldi ki, bu elma benim değil, senin. Ne para verdim, ne pul. Ne satın aldım, ne birşey. Haram işlemek benim harcım de-

ğil. Onun için sana geldim, helâl etmeni istiyorum.»

Kırmızı kiremitli evin ağası, delikanlı böyle deyince bundan çok hoşlanmış. Hoşlanmış ama bunu da hiç belli etmemiş. Kaşlarını yıkmış, dudağını kemirmiş:

«Ben malımı kimselere helâl etmem» demiş. «İyi düşünmüşsün. Elmamı benden izinsiz yeseydin, harama el sürmüş olurdun.»

- «Öyle ama,» demiş delikanlı. «Ben de geldim, durumu sana anlattım. Şimdi sana ne düşer? Elmanı helâl etmek düşer. Helâl et şunu, ben de tutayım yolumu.»

«Yağma yok,» demiş ağa. «Helâl ederim ama, bir şartla.»

«Nedir o şartın, dinleyeyim bakalım?»

«Benim bir sürü koyunum var. Çobansız yayılır, otlar. Yedi yıl bu koyun-

larımı güdersen, hakkımı anamın ak südü gibi sana helâl ederim. Ondan sonra nereye istersen oraya gidersin.»

«Son sözün bu mu?» demiş delikanlı.

«Bu,» demiş ağa. «Düşün taşın, kararı ver kendin.»

Delikanlı düşünmüş, taşınmış; doluya koysa almaz, boşa koysa dolmaz.

«Peki,» demiş sonunda. «Madem öyle, ne yapalım, ver kepeneği, sürünü yayıp otlatalım.»

Almış sürüyü, katmış önüne, çıkmış dağlara. Bir yıl, iki yıl, üç yıl derken, olmuş sana yedi yıl. Yedi yılın sonunda delikanlı dağlardan inmiş, sürüyü ağanın önüne getirmiş.

«Al sürünü, kepeneğini, helâl et elma hakkını,» demiş. «Artık gidiyorum.»

Ağa:

«Bir yere bile gidemezsin,» demiş. Ben sana hakkımı helâl ettim mi?»

«Etmedin mi?» demiş delikanlı.

«Etmedim.»

«Hani, bana ne demiştin?»

«O başka,» demiş ağa. «Bir yedi yıl daha çobanlık etmen gerek. Fikrimi değiştirdim, seni yine çobanım yaptım.»

«Ya hayır dersem?»

«O zaman hakkımı helâl etmem,» demiş ağa.

Delikanlı:

«Vay yazım, kara yazım!» demiş, almış sürüyü, katmış önüne, çıkmış dağlara. Bir yıl, iki yıl, üç yıl derken olmuş sana yine yedi yıl.

Yedi yılın sonunda delikanlı dağlardan inmiş, sürüyü ağanın önüne getirmiş.

«Al sürünü, kepeneğini, helâl et elna hakkını,» demiş. «Yolcu abbas, bağlaan durmaz.»

«Bir yere bile gidemezsin,» demiş ğa. «Ben sana hakkımı helâl etmedim ı.»

«Etmedin mi daha?»

«Etmedim,» demiş ağa.

«Hani, bana ne demiştin?»

«O dediğim başka, şimdi diyeceğim başka,» demiş ağa. «Bir şartım daha var. Yap onu, al elma hakkını, dilediğin yere git. Ne karışanın olur, ne görüşenin.»

«Ya hayır dersem?»

«O zaman da hakkımı helâl etmem.»

Delikanlı içini çekmiş:

«Söyle bakalım, dinliyorum,» demiş.

«Sana kızımı vermek istiyorum,» demiş ağa.

«Niye başkasına değil de ille bana?» demiş delikanlı.

Ağa:

«Çünkü,» demiş. «Benim kızımın eli yok, ağzı yok, gözü yok. Benim de kimseye şartım yok. Bu kızı alırsan anca, sen alırsın.»

«Alınca hakkını helâl edecek misin?»

«Ettim gitti,» demiş ağa.

«Getirin kızı, ben de aldım gitti,» demiş delikanlı.

Düğün hazırlıkları yapılmış, toy ateşi yanmış; kazanlarla pilâv zerde pişmiş, şölenler verilmiş, kuzular çevrilmiş. Delikanlı kız evine gitmiş kızı almaya, çıkarmışlar gelini doru taya bindirmeye. Delikanlı bir bakmış, aklı çıkayazmış. Gelin, bir gelin ki, ne eşi var ne beri benzeri. Bir kız ki, hem huridir hem peri.

Hemen kız babasına dönmüş:

«Hani bunun eli yoktu, gözü yoktu, ağzı yoktu,» diye sormuş. «Amma da yalan, kızın her birşeyi tamam. Demek ki, bu kız senin kızın değil.»

Ağa gülmüş:

«Benim kızım,» demiş. «Eli yok dedimse, haramda eli yoktur. Ağzı yok dedimse, haram yememiştir. Gözü yok dedimse, haramda gözü yoktur. Varın, birbirinize yaraşın, mutlu kutlu yaşayın.»

Delikanlıyla ağanın kızı muratlarına

ermişler, mutlu kutlu nice yıllar yaşar olmuşlar.

Gökten elma bekledim, düşmedi. Kızdım, çarşıya indim, bir araba elma aldım, getirdim; masal dinleyen çocuklara dağıttım. Kötü mü ettim, iyi mi ettim? Herhalde iyi ettim!

«BU NEDİR BİL?» MASALI

VVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben amcamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; aşağıdan birden: «Tutun da ,vurun da!» diye bir gürültü patırtı koptu. «Eyvah!» dedim, «şimdi

bunlar susmazlar, bizim amcayı uyutmazlar.» İki kalktım, bir hopladım, yüz ayak merdiveni çir çırpıda atladım.

Baktım, bir kuru kalabalık. «Nereye gidiyorsunuz böyle?» dedim. «Hak aramaya gidiyoruz,» dediler. Neyse, katıldım ben de onlara, vardık koca bir şara. Aradık taradık, hakkımızı bulduk. Meğer o da bir pire değil miymiş?

Bindim pireye, vardım Tire'ye. Pire gider çatır çutur, hak sahibi balta getir. Bak şu pirenin işine, yular bağladım dişine. Gören şaştı, duyan şaştı, Üsküdar vapuru Beşiktaş'a yanaştı. Tuttum pirenin birisini, kırdım ufağını irisini, davula geçirdim derisini, kaytan yaptım kuyruğunu.

Sonra sırtına vurdum palanı, altından çektim kolanı, dinleyin bakalım benim koca yalanı.

Bir varmış bir yokmuş, öncesi varmış sonrası yokmuş, her ülke gibi bir ül-

ke, o ülkenin bir padişahı, onun da ayın ondördü gibi güzel bir kızı varmış. Göz görmeyince dil nasıl anlatsın, anlatsın da yüzüne gözüne mi bulasın?

İncecik, koncacık bir kızmış işte. Ağlasa, gözünden yaş yerine inci dökülür; gülse, yüzünde tomurcuk güller açarmış. Bir bakanın aklı başından gidermiş.

Padişah kızı güzelliğiyle ortalığı yaka yıka dursun, yine o ülkede yoksul mu yoksul, bir topan ekmeğe bakar, bir köylü Keloğlan varmış. Köyde Keloğlan ne yapar? Ya korkulu'- olur, kuş kovalar, ya da çobanlık eder, davar güder.

Günlerden bir gün yatmış bir ağaç altına, davarı salmış çayıra, vurmuş kafayı, uyumuş. Uyurken uyurken, düşünde padişah kızını görmüş; yanmış tutuşmuş, o saat kıza vurulmuş.

«Gayrı bu köy bana yaramaz,» demiş. «Çekip gitmeli, o kızı arayıp bulma-

lı. Ondan başkası bana, benden başkası da ona yaramaz.»

Almış heybesini, vurmuş sırtına, düşmüş yollara. Araya sora gelmiş ülkenin başkentine. Padişahın evi bir koca saray, sarayın ortalık yeri de koca bir has bahçeymiş. Keloğlan has bahçenin çevresinde dönenir durur; «Ah, netsem, neylesem, padişah kızını bir kezcik görsem!» diye sızlanırmış.

Bir iki derken bahçevanlar görmüşler, varıp yakalamışlar.

«De bakalım Keloğlan, burda ne dolanırsın?»

«Sormayın ağalar,» demiş Keloğlan. «Derdim büyüktür, çaresi de yoktur.»

«Derdini söylemeyen derman bulamaz,» demişler. «Söyle, neymiş seninki?»

«Ben padişahın kızına yangınım, ağalar. Ya onu alırım ya buracıkta ölürüm.»

Bahçevanlar gülmüşler.

«Hay oğlum,» demişler. «Nice yiğit kişiler, varlıklı kişiler, soylu kişiler, yüce kişiler istedi de yine o kızı alamadılar. Sen kel başınla n'apar edersin de alırsın?»

«Ben aklımı buna taktım, ağalar,» demiş Keloğlan. «Ya onu alırım ya buracıkta ölürüm.»

«Şartlı kızdır o,» demişler. «Şartını yerine getiremedin mi, yandın. Kellen gider.»

«Gitsin, feda olsun!» demiş Keloğlan.

«Babası o kadar çok insanın kellesini uçurttu ki, hepsini toplayıp yığdı, kelleden kale yaptı.»

«Yapsın!»

«Eh, madem öyle dersin, var git, sen de kelleni uçurt!»

«N'apmam gerek, siz onu bana öğretin, ötesine karışmayın!»

«Doğru gidersin, padişahın oda ya-

kasının kapısını çalarsın. Seni içeri alırlar. Konuk odasına gidersen, orda iki koltuk görürsün. Biri gümüştendir, öbürü altından. Sen, altın koltukta oturursun. Padişah, sana 'Yanlış oturdun, oğlum!' derse, sen de 'Hayır, doğru oturdum,' dersin.»

«O zaman n'olur?»

«Şu olur: Padişah, haber iletir, kızını çağırır. Kız gelir, atlas perdenin ardında durur.»

«Kendini göstertmez mi?»

«Göstertmez. Göstertmeden de sana üç bilmece sorar.»

«Bilirsem?»

«Kızı aldın gitti.»

«Bilemezsem?»

«O zaman kellen gitti!»

Keloğlan, bahçevanların dediklerini bir bir yapmış. Uzatmayayım; padişah, öyle değil oğlum, demiş: Keloğlan da böyle değil, asıl öyle padişahım, demiş

O zaman padişah içeri haber iletmiş, çıtı pıtı, pıtı çıtı ayak sesleri duyulmuş. İnce, gül fidanı gibi bir gölge gelmiş, atlas perdenin ardına durmuş. Keloğlancığın yüreği gümbür gümbür gümbürdemiş.

«Başlayalım mı?» diye sormuş padişah.

«Başlayalım,» demiş Keloğlan.

«Bilirsen bilmeceleri?» demiş padişah.

«Kızını bana verirsin.»

«Bilemezsen, peki?»

«O zaman da kellemi alırsın.» demiş Keloğlan.

«Başla,» demiş padişah.

Atlas perdenin ardındaki ince, gül fidanı gölge kıpırdamış, sormuş:

Evimizin önü servi
Söyle bu nedir Keloğlan?
Servinin üstünde sümbül
Söyle bu nedir Keloğlan?

Sümbülün üstünde bülbül
Söyle bu nedir Keloğlan?

Keloğlan iki durmuş, bir düşünmüş, karşılığını vermiş:

Evimizin önü servi
Boyun değil mi padişah kızı?
Servinin üstünde sümbül
Saçın değil mi padişah kızı?
Sümbülün üstünde bülbül
Dilin değil mi padişah kızı?

Padişah kızı atlas perdenin ardından iç çekmiş, göğüs geçirmiş.

«Bildin, birinciyi kazandın Keloğlan,» demiş «Şimdi ikinciye geçelim mi?»

«Geçelim.» demiş Keloğlan.

Atlas perdenin ardındaki ince, gül fidanı gölge kıpırdamış, sormuş:

Evimizin önü kuyu
Söyle bu nedir Keloğlan?
Kuyunun içinde yılan
Söyle bu nedir Keloğlan?

Yılanın ağzında mercan
Söyle bu nedir Keloğlan?

Keloğlan iki durmuş, bir düşünmüş, karşılığını vermiş:

Evimizin önü kuyu
Lamba değil mi padişah kızı?
Kuyunun içinde yılan
Fitil değil mi padişah kızı?
Yılanın ağzında mercan
Işık değil mi padişah kızı?

Padişah kızı atlas perdenin ardından iç çekmiş, göğüs geçirmiş.

«Bildin, ikinciyi de kazandın Keloğlan» demiş. «Şimdi üçüncüye geçelim mi?»

«Geçelim,» demiş Keloğlan.

Atlas perdenin ardındaki ince, gül fidanı gölge kıpırdamış, demiş:

Üç ayaklıdır yürümez
Söyle bu nedir Keloğlan?
Üstüne binen yorulmaz
Söyle bu nedir Keloğlan?

Kısır hanım doğurmaz
Söyle bu nedir Keloğlan?

Keloğlan ne durmuş, ne düşünmüş, hemen karşılığını vermiş:

Üç ayaklıdır yürümez
Saçayağıdır padişah kızı
Üstüne binen yorulmaz
Tenceredir padişah kızı
Kısır hanım doğurmaz
Katırdır padişah kızı

«Bunu da bildin, yarışmayı kazandın,» demiş padişah kızı.

«Evet,» demiş Keloğlan. «Üçünü de bildim, yarışmayı değil, asıl seni kazandım.»

Padişah kızı atlas perdenin ardından çıkmış, yanına gelip Keloğlanın boynuna sarılmış.

«Doğru,» demiş «Yarışmayı değil, beni kazandın, muradına erdin.»

Padişah babaları ikisini el ele vermiş, kavuşturmuş. Ertesi günü de bü-

tün ülkede düğün ateşi yaktırmış, kırk gün kırk gece düğün dernek kurdurup seyrine baktırmış.

O seyirlikte ben de vardım; şölen sofrasına oturdum, bir tatlıdan yedim bir tuzludan, bir tuzludan yedim bir tatlıdan. Karnım karıştı, orda daha fazla duramadım, çektim buraya geldim. Onları orda bıraktım. İyi mi ettim. kötü mü? Artık o yanını varın, siz düşünün!

SİKKENİN BASILMADIĞI AKÇENİN KESİLMEDİĞİ ZAMANLARDAN KALMA MASAL

VVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve teliâl, pire berber iken, ben dayımın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; zaman o zaman idi, tosbağa bineğim, karafatma yedeğim idi, darı topuzum gürzüm, kın çavdar

kalkanım idi; bir tüfeğim var idi: Ayran ile doldurur, şerbet ile tıkızlar idim. Dağlar başına çıkar, «grav grav!» der gezer idim. Çamlıbel'de, çamur dizde, yetmiş karga havaya kalkar, «beyim geliyor!» der idi.

Fatma fas, altın tas, tahtaya bas. Tahta çürük, mıh tutmaz; Fatmam küçük, söz tutmaz. Mehmedi metmet, kaytan kat kat, öküzü benli, devesi çanlı. Torbada tuz yok, Mehmede kız yok. Mehmet Mehmet meledi, gökten toprak eledi, çapıt mapıt komadı, her yanına yamadı.

Portakalı soydurdum, başucuna koydurdum, ben bu masalı şöyle uydurdum: Bir varmış, bir yokmuş, Tanrının kulu pek çokmuş. Bir memleketin birinde —ben diyeyim Çin, sen de Çin-î maçinde— bir köylü varmış. Sabahın erinde kalkar, tarlasına gider, çiftini sürer, akşamı eder, sonra tıngır mıngır yine evine dönermiş. Günlerden bir gün, yine sabahın

erinde kalkmış, tarlasına gitmiş, öküzlerini sabana koşmuş, başlamış çiftini sürmeye. Bir aşağı iki yukarı derken sabanının demiri ansızın birşeye çaaattt demiş, çarpmış, öküzler de fırsattır deyip durmuş.

Köylü gelmiş, bin merakla toprağa eğilip bakmış, pek seçememiş görüneni. İri mi iri, yuvarlak tostoparlak birşey ki, yalnız ucu görünür. Toprağı eşelemiş, biraz daha deşelemiş; o şey her neyse ortaya çıkmış. Çıkmış ama ne çıkmış? Karpuz desem değil, kavun desem değil, yumurta desem hiç değil. Karpuz dediğin kütürder, kavun dediğin hışırdar. Çıt çıt kabuğum, ben yumurta değilim.

Köylü:

«Bu, birşey ama, nemene birşey?» demiş. «Elbet bir bileni, bir göreni vardır. Alayım, şehre varayım, padişaha vereyim. Çağırsın bilginlerini, sorsun, nedir öğrensin.»

Kucaklamış o şeyi, yola revan olmuş, şehre inmiş, padişahın sarayına varmış.

«Yüce padişahım,» demiş, huzura çıkınca. «Ben bu şeyi tarlamda bu sabah çift sürerken buldum. Elledim, anlamadım; kokladım, anlamadım. Meraklandım, size getirdim. Siz ki, koca bir padişahsınız, çevrenizde bunca akıl aldıklarınız, fikir danıştıklarınız vardır Ben bir köylü parçasıyım. Eğriyi doğrudan, doğruyu eğriden pek ayıramam O dediğim kişileri çağırırsınız, bu nedir diye sorarsınız. Bir doğru karşılık veren, bu nedir bilen elbet çıkar içlerinden.»

«Doğrusun, iyi düşünmüşsün,» demiş padişah. «Çağıralım bakalım, her birine soralım, bu neyin nesiymiş!»

Saraydaki danışmanlar, bilginler, uzmanlar sıra sıra gelmişler o şeyin çevresine dizilmişler El vurmuşlar, tık tık etmişler, ısırmışlar dışlemişler; solumuş-

lar üfürmüşler. Birbirlerine bakmışlar, boyun kırmışlar.

«Bilemedik padişahım,» demişler. «Bu, birşey ama, nemene birşey! Şimdiye kadar ne gördük, ne göreni duyduk. Kitaplarımızda da ne yeri var, ne satırı. Fal açsak, tutmaz; göğe salsak uçmaz. Boynumuz kıldan incedir, bilemedik bu nedir...»

«Siz bilmezseniz, kim bilir?» demiş padişah. «Siz ki, bu ülkenin en akıllı kişilersiniz. Herşey sizlerden sorulur, siz asın derseniz adam asılır. Hele bir kez daha bakın şuna!»

Bakmakla bir iş olsa, kasabın iti kasap olur.

Danışmanlar, bilginler, uzmanlar yine toplaşmışlar, orasını ellemişler, burasını yoklamışlar, kafa kafaya vermişler, fıskos etmişler: «Hayır, öyle değil böyle, böyle değil, öyle» demişler. Yine bir sonuca varamamışlar.

«Bilemedik padışahım,» demişler.

Padişah:

«Tezden çığırtkan çıkartın ülkede.» demiş. «Bir aklı başında bulun, gelsin, bu nedir bize söylesin.»

Kimi atlı, kimi yaya yüzlerce çığırtkan yayılmışlar ülkeye Padişahın buyruğunu herkese iletmişler.

Aradan bir zaman geçmiş. bir gün saraya bir ihtiyar gelmış. Beli iki kat olmuş, dizlerinin bağı çözülmüş, gözünun şavkı kaçmış, dişleri seyrelmiş; iki elinde iki sopa, dayana dinlene, dura soluya padişahın huzuruna çıkmış O şeye bakmış, bakmış; kendi kendine «hı, mı!» demiş.

«Bildin mi bu nedir dede?» diye sormuş padişah.

«Eh, bilir gibi oldum..» demiş dede.

«Nedir? Söyle de, bizi de meraktan kurtar.»

«Bu, tohum,» demiş dede. «Evet, evet yanılmıyorum. Bu tohum.»

«Ne tohumu, peki?»

«Buğday tohumu.»

«Buğday tohumu mu? Hayır, olamaz, hayır!» diye çığrışmış danışmanlar, bilginler, uzmanlar. «Bu kadar büyük buğday tohumu olamaz.»

Padişah:

«Duydun mu neler dediler?» diye sormuş dedeye. «Olmaz dediler. Sen nasıl olur dersin? Sen bu buğdaydan aldın mı, hiç tarlana ektin mi?»

Dede:

«Almadım da, ekmedim de,» demiş. «Benim zamanımda buğdaylar hep küçük tohumluydu. Ama dilerseniz, bunu bir de babama gösterip soralım. Belki o daha iyisini bilir.»

Padişah tez buyurmuş. dedenin babasının köyüne adamlar salınmış bulmuşlar. huzura getirmişler. Dedenin ba-

bası tek bir sopaya dayanıp yürür, yarı iyi duyar, yarı iyi bakarmış.

«Bak bakalım şuna babacığım,» demiş padişah. «İyi bak, altına bak, üstüne bak; çevir sağını, sağına bak, çevir solunu, soluna bak. Nedir, bize söyle, kimseyi merakta koyma.»

Dedenin babası evirmiş, çevirmiş, altını üstüne döndürmüş, başını yukarı aşağı sallamış.

«Evet,» demiş. «Bu, bir buğday tohumudur. Lâmı cimi yok.»

«Peki,» demiş padişah. «Sen bu buğday tohumunun nerede yetiştiğini, sap verip büyüdüğünü, ekilip kesildiğini bilir misin? Tarlana ektin mi, büyütüp biçtin mi?»

«Hayır, padişahım. Ne ektim, ne biçtim,» demiş dedenin babası.

«Satın da almadın mı çarşı pazardan?»

«Hayır, satın da almadım,» demiş

dedenin babası. «Çunkü benim zamanımda sikke basılmamış, akçe kesilmemişti. Herkes kendi ekmeğini yer, kimin ekmeği yoksa elindekini pay ederdi.»

«Peki, göreni görmedin, duyanı da duymadın mı?»

«Gördüm desem yalan, duydum desem dolan. Ama babam her bir vakit hikâye ederdi; bizim zamanımızda koca tohumlu buğdaylar biterdi, siz o günlere ermediniz, derdi. Dilerseniz bulalım, bir de ona soralım.»

Ne demişler? Akıl akıldan üstündür, deveden büyük fil vardır. Padişah tez buyurmuş, dedenin babasının babasının köyüne adamlar salınmış, bulmuşlar, huzura getirmişler. Dedenin babasının babası ne dedeye benzermiş, ne de dedenin babasına. Ne elinde iki sopa varmış, ne bir sopa. Ne beli iki katmış, ne gözünün şavkı kaçmış. Dinç mi dinç, sağlam mı sağlam, dağ yapılı, demir bakışlı, dişleri

bir inci sıradan, gogsu demircinin körüğünden, kulağı üç günlük yoldaki Ağustos böceğinin vızvızını duyan cinsinden.

Gelmiş, buğday tohumunu şöyle bir evirmiş, çevirmiş, bir göğüs geçirmiş:

«Ah, ah,» demiş. «Nicedir eski buğdayları görmeye hasret kalmıştım.»

Bir inci sıradan dişleriyle buğday tohumunu ısırıp dişlemiş, ağzında döndürüp çiğnemiş.

«Evet, buğday tohumu bu,» demiş.

Padişahla danışmanları, bilginlerle uzmanları bir «Yaaa!» demişler. Sonra padişah:

«Söyle bakalım dedenin babasının babası,» demiş. «Bu senin buğday dediğin şey nerde, ne zamanları yetişirdi? Kim eker, kim biçerdi? Sen kendin ektin mi, sapa verip büyüttün mü, güz gelince esen yele harman savurdun mu?»

Dedenin babasının babası:

«Benim zamanımda,» demiş «Bu

buğdaylardan her yerde, herkesin toprağında, tarlasında yetişirdi. Bunları eker, sapa verip büyütür, güzün de esen yele harman savururdum. Çoluğumu çocuğumu geçindirir, çevremdeki sürüsüne bereket insanı da beslerdim. Evet, ektiğim, biçtiğim, esen yele verdiğim hep bu buğdaydı.»

«Sen mi ekerdin, yoksa satın mı alırdın bunu?»

Dedenin babasının babası gülmüş:

«Benim zamanımda,» demiş. «Almak da yoktu, satmak da. Çünkü sikke basılmamış, akçe kesilmemişti. Ne onu bilirdik, ne ötekini. Herkesin kendine yetecek ekmeği, doyup yediği aşı vardı.»

«Peki, sen bu buğdayı nerde ekerdin, tarlan nerdeydi?»

«Benim tarlam diye bir tarlam yoktu,» demiş dedenin babasının babası. «Her yer, herkesindi. Çiftimi çubuğumu alır, nereyi gönlüm dilerse orayı sürer,

eker biçerdim. Benim zamanımda kimsenin ağzından 'benim toprağım, benim tarlam' sözü duyulmazdı, 'benim' sözü kullanılmazdı.»

Padişah, dedenin babasının babasını şöyle bir süzmüş, «hım, mım!» demiş, sonra:

«Söyle bakalım dedenin babasının babası,» diye sormuş. «İyi dedin, hoş dedin, niye şimdilerde de böyle buğdaylar yetişmiyor? Neden torunun iki sopalı, oğlun bir sopalı yürüyor? Neden torunun iki, oğlun bir kat olmuş? Neden gözlerinin feri, kulaklarının zarı yok? Neden bunca yaşında onlar değil de sen dinçsin, dağ yapılı, demir bakışlı, dişlerin bir inci sıradan, göğsün demirci körüğünden; neden kulakların üç günlük yoldaki vızvız eden Ağustos böceğinin cızırtısını kapabiliyor? De bakalım, hadi!»

«Şundan,» demiş dedenin babasının babası: «İnsanoğlu nicedir kendi işleriy-

le güçleriyle yaşamadan, kendi yağlarıyla kavurulmadan geçti. Gözleri başkalarının yaptıklarını, ettiklerini görmekten öte başka hiç birşeyi görmez oldu. Kendilerini bıraktılar, başkalarıyla uğraşır oldular. Benim zamanımda böyle yaşanmazdı. İnsanın kendi, kendine yeterdi. İşte, öyle olursa böyle, böyle olursa öyle olur padişahım!»

Dedenin babasının babası böyle demiş; dönmüş, önce dedenin babasını, sonra da dedeyi önüne katmış; üçü birden padişahı, danışmanlarıyla bilginlerini, onların ardında bekleşen uzmanlarını selâmlamışlar, yine üçü birlik köylerine dönmüşler.

Onlar ermiş muradına, biz de çıkalım evlerinin damına!

ÇİL HOROZLA BEYOĞLU

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben amcamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; bir varmış, iki yokmuş, bir küçük çil horoz varmış Çil de olsa, al da olsa, yoz da olsa, boz da

olsa horoz kısmı ne yapar? Bir susar iki öter, gerisi çöplükte gezer. İki eşinir, bir düşünür, horozun işi budur.

Küçük çil horoz da öyle yaparmış; çöplüklerde gezer, bir susar iki öter, gerisinde eşinirmiş. Bir gün yine çöplükte eşinirken bir altın bulmuş, sevincinden ne yapacağını şaşırmış.

«Ben bu altını ne yapayım? Götürüp Beyoğlu'na vereyim. Benim için saklasın, zamanı gelince geri versin,» demiş. Doğru gitmiş Beyoğlu'na.

«Beyoğlu, Beyoğlu!» demiş. «Ben bir altın buldum, aldım sana getirdim. İyi mi ettim, kötü mü ettim?»

«İyi ettin, tabii,» demiş Beyoğlu.

«Bunu sana versem, benim için saklar mısın? Zamanı gelince bana geri verir misin?»

«Veririm,» demiş Beyoğlu. «Ben bir bey oğluyum. Özüm de doğrudur, sözüm de.»

«Özünü bırak, sözüne güvenebilir miyim?»

«Güvenebilirsin,» demiş Beyoğlu.

«Al öyleyse altınımı,» demiş Çil horoz, vermiş Beyoğlu'na.

Zaman su olmuş akmış, aradan bir süre geçmiş, Çil horoza para gerekmiş.

«Varayım şu Beyoğlu'na da altınımı isteyeyim, bozdurup harcayayım,» demiş, kalkmış, yine yollara düşmüş.

Giderken giderken, yolda bir tilki ile karşılaşmış. Tilki:

«Çil horoz, Çil horoz, yolun nereye?» demiş, sormuş.

Çil horoz:

«Beyoğlu'nda bir altınım var, yeri gerekti, onu almaya gidiyorum,» demiş.

«Beni de yanına katar mısın, yoldaş edip götürür müsün?»

«Yolum uzun. Yorulursun,» demiş Çil horoz.

«Yürudugum kadar yururüm, yorulduğum yerde kalırım,» demiş Tilki.

«Madem öyle, hadi gel sen de,» demiş Çil horoz.

İkisi arkadaş olmuşlar, konuşa konuşa yollara vurmuşlar. Yarı yolu almadan tilkinin dili sarkmış, soluğu körüklenmiş:

«Ben yoruldum horoz kardeş,» demiş. «Ben bittim, tükendim.»

«Ben sana ne dedim?»

«Doğru dedin, has dedin ya,» demiş Tilki. «Boyumdan büyük işe girdim, tüketemeden yoruldum. Ne yapalım?»

Çil horoz bakmış, olacak gibilerden değil.

«Başa gelen çekilir. Gir karnıma da taşıyayım,» demiş.

Tilki, horozun karnına girmiş; bir yer bulmuş, yerleşmiş.

Giderken giderken Çil horozun karşısına bu kez de bir kurt çıkmış. Kurt:

«Çil horoz, Çil horoz, yolun nereye?» demiş, sormuş.

Çil horoz:

«Valla'a,» demiş. «Beyoğlu'nda bir altınım var, yeri gerekti, onu almaya gidiyorum.»

«Beni de yanına katar mısın, yoldaş edip götürür müsün?» demiş Kurt.

«Yolum uzun, dayanamaz yorulursun,» demiş Çil horoz.

Kurt:

«Yürüdüğüm kadar yürürüm, yorulduğum yerde kalırım,» demiş.

«Eh, madem öyle, hadi gel sen de,» demiş Çil horoz, onu da yanına katmış. İkisi birlikte konuşa konuşa yollara vurmuşlar. Daha yolun kabasını almadan Kurt'ta derman merman kalmamış, dizlerinin bağı kesilmiş, dili bir karış sarkmış.

«Ben yoruldum horoz kardeş,» demiş. «Ben bittim, tükendim.»

«Ben sana ne dedim gelirken?»

«Yol uzun, yorulursun, dedin.»

«Dediğim çıktı mı, çıkmadı mı?»

«Çıktı ya, şimdi onu bırakalım, bu durumda ne yapalım, onu söyle sen?»

Çil horoz bakmış, kurda acımış.

«Gir karnıma, seni de taşıyayım,» demiş.

Kurt da horozun karnına girmiş, bir yer bulmuş, yerleşmiş.

Giderken giderken bir ırmağa varmış. Koşarak, coşarak akar, gürül gürül çağlarmış. O çağıltı içinde bizim Çil horozu görmüş, seslenmiş:

«Çil horoz, Çil horoz, yolun nereye?»

«Nereye olacak, şehire,» demiş Çil horoz.

«Şehirde ne işin var?»

«Beyoğlu'nda bir altınım var, yeri gerekti, onu almaya gidiyorum,» demiş Çil horoz.

«Ah, ah!» demiş ırmak. «Bunca yıl-

dır akarım, bir türlü yolumu şehire düşüremedim. Madem gidiyorsun, beni de götürür müsün?»

«Götürürüm ama, yolum uzun, sonra yorulursun.»

«Yorulursam yorulurum, akar akar durulurum.» demiş Irmak. «Sen beni yoldaş al da gerisine karışma.»

«Peki,» demiş Çil horoz, ırmağı yanına katmış, başlamışlar konuşa konuşa gitmeye. Git git derken, daha yolun yarısına varmadan ırmak oflamış, puflamış suları bir durulmuş bir bulanmış. Sonunda dayanamayıp:

«Of, aman! Ben yoruldum Çil horoz..» demiş. «Hem yoruldum, hem bittim. Daha fazlasına dayanamam, burdan ötesi bana haram.»

«Ben sana söyledim ama,» demiş Çil horoz.

«Evet, söyledin,» demiş Irmak.

«Peki, şimdi ne olacak?»

«Dilersen bırak beni, git yoluna. Dilersen doldur karnına, şehre kadar taşı. İyiliğin dokunsun, bir gün olur, karşılığını görürsün.»

«Ne karşılık isterim, ne bir şey,» demiş Çil horoz. «Gir karnıma da yolumuza gidelim, daha fazla sözü uzatmayalım.»

Irmak da Çil horozun karnına girmiş, bir yer bulmuş, yerleşmiş.

Çil horoz sonunda şehre varmış, Beyoğlu'na gitmiş:

«Ben geldim, Beyoğlu,» demiş.

«İyi geldin, hoş geldin,» demiş Beyoğlu da.

«Altınım bana gerekti. Artık geri ver,» demiş Çil horoz.

«Ne altını?» demiş Beyoğlu. «Bende senin altının maltının yok. Ben koskoca bir bey oğluyum, senin gibi bir Çil horozun altınına mı düşeceğim?»

Çil horoz yalvar yakar olm··

«Etme, eyleme Beyoğlu,» demiş. «Altınımı geri ver, benim de işim gücüm var.»

«Vay!» demiş Beyoğlu. «Daha söz edersin ha? Atın şunu kaz kümesine de aklı başına gelsin!»

Almışlar, kaz kümesine koymuşlar Çil horozu. Kümeste kazlar hıslamışlar, tıslamışlar, tam Çil horozu didik didik edeceklerken karnından Tilki çıkmış, kazların köküne kıran koymuş.

Çil horoz kaz kümesinden kurtulunca yine varmış Beyoğlu'na:

«Beyoğlu altınımı ver, işim gücüm var, yoluma gideceğim.» demiş.

«Vay, sesi kısılasıca Çil horoz! Sen daha ölmedin mi?» demiş Beyoğlu «Ben sana şimdi gösterirım. Alın bunu çabuk, katır damına atın, tepile tepile orda ölsün.»

Kolundan kanadından tuttukları gi-

bi Çil horozu, doğru katır damına atmışlar. Çil horozun eti ne budu ne! Koca katırlar bir tepişmeye başlamışlar, Çil horozun kafasını gözünü yarmışlar. O sırada karnından Kurt çıkmış:

«Beri durun katırlar!» demiş, bir parlamış, bir harlamış, katırların köküne kibrit suyu ekmiş.

Çil horoz, katır damından kurtulunca yine varmış Beyoğlu'na.

«Beyoğlu, Beyoğlu!» demiş. «Sen, sana yakışmayanı değil, yakışanı yap, altınımı bana geri ver.»

«Amma da horozmuş bu horoz!» demiş Beyoğlu. «Bundan yakamı kurtaramayacak mıyım? Atın şunu fırına; çevrilsin, kebap olsun, akşama kıtır kıtır yensin!»

Kolundan kanadından tuttukları gibi Çil horozun, doğru fırına atmışlar. Tam yanıp kebap olacakken karnındaki

Irmak şarrr diye bir boşanmış, fırının ateşini söndürmüş, ne ateş koymuş ne duman. Çil horoz sıyrıldığı gibi aradan, Beyoğlu'na koşmuş yine.

«Artık uzattın bu işi, vereceksen ver altınımı,» demiş.

Beyoğlu bakmış, Çil horozdan kurtuluş yok.

«Alın bunu, götürün hazineme. Altınını alsın, yakamızdan düşsün,» demiş.

Çil horozu almışlar, Beyoğlu'nun hazinesine götürmüşler. Çil horoz, haznede ne kadar altın varsa hepsini aramış, taramış, kendi altınını bulmuş. Varmış yine Beyoğlu'na:

«Altınımı aldım, gidiyorum,» demiş.

«Var git yoluna, bir daha çıkma karşıma,» demiş Beyoğlu.

Çil horoz kıkır kıkır etmiş, yollara düşmüş, evine varmış. Altınını bozdur-

muş, arpa buğday almış. Tavuklarıyla civcivleriyle ömrünün sonuna kadar yiyecek içecek yokluğu çekmeden yaşar olmuş, muradına ermiş.

Darısı tabii, büyüyecek, büyüyüp adam olacak çocukların başına!

KURU NARLA OYALI PEŞKİR

VVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben ninemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken; bir varmış, bir yokmuş, Tanrının akıllı kulları pek çokmuş, benden daha delisi yokmuş. Az de-

mesi sevap, çok demesi günâhmış. Azdan çoktan, hoppala hoptan, sana bir mintan yaptırayım, öteden beriden, çerden çöpten; ilikleri karpuz kabuğundan, düğmeleri acı turptan.

Avalama, tavalama, tan tan tavalama, ev kuşu, dev kuşu: Arslan gelir, yarıl gurul, kaç da kurtul. Bir elmayı elledim, elledim de telledim, telledim de pulladım, İstanbul'a yolladım. İstanbul'un hacıları geldi, bize darıları geldi Hop mop altın top, bahçelerde gül çok. Horoz öter, tavuk teper, bu masal şöyle başlar:

Bizden uzak mı uzak, Kaf dağından ırak bir ülkenin birinde bir ninecik ile genç irisi bir oğlu yaşarlarmış. Ninecik çalışkan mı çalışkan, genç irisi oğlu da tembel mi tembelmiş Bütün gün küçücük kulübedeki yatağında yan gelir yatar, dört vakit keyif çatar, elini hiç bir işe sürmezmiş. Acıksa, «Ana, bana ek-

mek ver», susasa «Ana, bana su ver» der; o işe, bu işe, düze yokuşa hep yaşlı anacığını sürermiş. Eh, ana yüreği, ne yapsın? Boyun büker, «bu da benim yazım, zahir» der, gıkını çıkarmazmış. Genç kızı tembel oğlu ekmek mi istedi; hemen unu yoğurur, tandırı açar, pişirip verirmiş. Su mu istedi; o saat pınara koşar, toprak destiyi taze suyla doldurur, çamçağa boşaltır, eline verirmiş: «Ye oğlum, ye; iç oğlum, iç! Ömrüne bereket, haline şükret..»

Her ülkenin bir yöneticisi, bir başı, padişahı olur ya, işte ninecikle genç kızı tembel oğlunun yaşadıkları ülkenin de bir padişahı, o padişahın da bir kızı varmış. Ama kızı doğduğundan bu yana padişahın ne kadar doğru işi varsa eğrilmiş; neye uzansa elinde kalır, herşeyi yüzüne gözüne bulaştırır, bütün bu tersliklerin nedeni diye hep kızını bellermiş «Ah, ah!» dermiş. «Oğlum olmadı tahtıma

oturacak, kızım oldu başıma kakılacak. Kızın mı var? Derdin var. Kız kısmından ne köy olur ne kasaba; kendi haline bıraksan ya davulcuya varır, ya zurnacıya. Kızdan gelen öğün olmaz, o da vaktinde gelmez.»

Böyle der, gün güne kahırlanır, umudunu yitirir, umutsuzlanırmış. Aman demiş, olmamış, zaman demiş ,olmamış! «En iyisi, ben bu kızı kovarım, sonra derdime yanarım Ama, hiç olmazsa ters giden işlerim düzelir, eğrilerim doğrulur.»

Derler ki; anaların yüreği yufkadan, babalarınki taştandır. Birininki kabarır, iniler, öbürününkü taştır, kıpramaz.

Padişah baba, bir gece sabaha karşı vermiş eline çıkınını, «Var git yoluna, çıkma bir daha karşıma,» demiş, kızı sokağa atıvermiş.

Kız kısmı narin olur, mor karanfiller gibi saksılarda büyür Bir ince yel eser, üşür, incinir; yağmur yağar, gözyaşları

dökülür. Padişah kızı «Ne yapalım, bu da benim çilem,» demiş, yüreğine taş basmış, gözyaşlarını içine akıtmış; «Hadi benim garip başım, çileli başım, birlikte yollara düşelim,» demiş, almış kuru başını, düşmüş yollara.

Ora senin, bura benim derken yol üstünde bir kulübe görmüş; yolunu o yana doğrultmuş, varmış kulübenin kapısına, tak tak vurmuş.

«Kim o?» demiş içerden nineceğin sesi.

Padişah kızı:

«Tanrı konuğu, nineceğim!» demiş, karşılamış.

Kapı açılmış, padışah kızı içeri buyur edilmiş.

«Hoş geldin kızım!»

«Hoş gördük nineceğim!» den sonra padişah kızı soyunmuş, dökünmüş, bir köşeye geçmiş, oturmuş.

Oradan buradan, çok geçmeden ara-

dan nineciğin genç irisi tembel oğlu, uyanmış. İki gerinmiş, beş esnemiş.

«Ana, acıktım, ekmek ver bana..» demiş.

Padişah kızı bakmış, ekmek oğlanın tam başucunda durur. Uzansa alacak, alıp zıkkımlanacak. Kızmış, cinleri başına toplanmış, kaptığı gibi nineciğin sopasını, yürümüş oğlanın üstüne.

«Bire, seni Tanrıdan korkmaz, büyük küçük tanımaz!» demiş, başlamış sopalamaya, Tanrı yarattı dememiş, bir güzel ıslatmış oğlanı.

«İşte ekmek sana, kalk kendin al, zıkkımlansana! Suyun yolu şurda, koştur çabuk pınara!»

Genç irisi tembel oğlanın başına hiç böyle şeyler gelmediği için ödü kopmuş, kızın dediğini iki etmemiş. «bu, kız mız değil, olsa olsa ezraildir,» demiş, kıza ezrail adını takmış.

Ama ne var, giderek düzene girer

oğlan. Küçük küçük çalışır, çalışmaya alışır. Yavaş yavaş tembellik huyunu bırakmış, işe gider, herşeyi kendi eliyle yer suyunu kendi içer, kendi işini kendi görür olmuş.

Çevrede çift hörgüçlü, eğri boyunlu develeri güden deveciler varmış. Diyar diyar gezer, kervancılık eder, ekmek paralarını kazanırlarmış. Tembel oğlunu, ninecik almış, devecilere götürmüş.

«Kuzum deveci oğlum deveci,» demiş, yakarmış. «Ne olursa senden olur. Üç boğazız evimizde, yiğidim öldü çok evvelinde. Şu oğluma bir iş ver, eli ekmek görsün, soframıza getirsin. Bölüşüp yeriz, sana dua ederiz.»

Develer kincidir ama deveciler değil. Derler ki, adamın hası, kapısındaki fıkarasıyla ölçülür. Deveci bir nineciğe bakmış, bir genç irisi tembel oğluna, oğlanı gözü tutmuş. «Hiç birşey yapmasa,

ayak işlerimize koşturur, yine bir işe yarar,» diye aklından geçirmiş.

«Olur nineciğim,» demiş. «Oğlunu işe alırım, eline para da veririm. Sen hiç tasalanma, var git şimdi evine. Kervanımız hazır, biz de yola çıkıyoruz. Oğlun bizle birlikte. Sağlıkla gider, sağlıkla geliriz inşallah..»

«İnşallah, oğlum,» demiş nineciğ. «Güle güle gidin, güle güle gelin. Gayrı oğlum sana emanet, nasıl bilirsen, öyle et!»

Deveciler develeri yüklemişler, katar katar olmuşlar, yollarına çıkmışlar. En öndeki devenin çanı «Çangıl çungul, çangıl çungul! Ağam zengin, ağam zengin!» diye çanılarmış. Onun arkasındaki devenin çanı: «Çangıl çungul, çangıl çungul! Nereden, nereden?» diye sorarmış. Onun arkasındaki devenin çanı da çıngıl mıngıl çanlanır: «Öteden beriden, öteden beriden!» diye karşılık verirmiş.

Git git gitmişler; günler gece olmuş, geceler güne dönmüş. Derken ağaçlar, yeşil otlar, ak köpüklü çağıl çağıl akan sular çok gerilerde kalmış; uçsuz bucaksız, otsuz ağaçsız bir çöle girmişler. Kumu kızgın, güneşi yangın bir çölmüş ki, bir damla buluta hasret bakar, yolunu gözlermiş. Bulut gelsin de, gözyaşını akıtsın, bağrımı serinletsin!

Kervanın suyu bitmiş, kırbalar kurumuş. Bir akşam üstü iki hurma ağaçlı bir kuyu başına varmışlar, sevinçle koşmuşlar. Ama kuyunun suyu da kuruyup çekilmemiş mi? Ne yapalım, edelim, bir çare bulalım diye düşünmüş taşınmışlar. Sonunda kuyuya adam sarkıtalım, suyu açtıralım, demişler.

Kuyuya kim iner? Tabii, bizim genç irisi tembel oğlan iner. Çünkü hem genç, hem dinç. Eli erer, gözü görür.

«Hadi bakalım,» demişler, beline ip bağlamışlar, kuyuya sarkıtmışlar. İn,

iner, in iner; kuyunun dibi yok ki bulunsun! Sonunda ayağı yere ermiş, kuyunun dibine varmış.

El yordamıyla yoklaya yoklaya kuyunun kaynağını ararken zıngadak durmuş, bir küçük ışık görmüş. Işık gelmiş, gelmiş, birden ak sakallı bir derviş olmuş.

«Burda ne ararsın ey oğlum?» diye sormuş bizim oğlana.

«Suyun kaynağını ararım babacığım,» demiş bizim oğlan. «Çöle düştük, susuzluktan kırıldık.»

«Bu kuyuya sana gelene kadar bir çok insan indi, ama hiç biri bana kadar varamadı. Yarı yoldan döndüler, korkularına yenildiler. Sen gözü pek bir delikanlıya benziyorsun. Ne kuyudan korktun, ne benden. Bunun bir ödülü gerekmez mi?»

«Gerekir mi?» demiş bizim oğlan.

«Gerekir elbet,» demiş derviş baba.

«İşte sana bir nar. İşte sana oyalı bir peşkir. Al bunları, evine götür.»

Bir kuru nar uzatmış, peşkiri sarmış vermiş. Zırp demiş, gözden yitmiş. Bizim oğlan yine el yordamıyla kuyunun kaynağını bulmuş, kayaları oymuş, harr diye suyu akıtmış; beline sarılan ipe işareti vermiş, su ardından yetişmeden yukarı çektirmiş kendini, kuyudan çıkmış.

Deveciler bir yandan, develer öbür yandan suya kırılmış gibi saldırırlarken oğlan bir koşu evlerine gitmiş, anasını aramış, bulamamış. O sırada padişah kızı kulübenin önünde güneşlenir, iğne ibrişim işlermiş.

«Bunlar bana armağan,» demiş oğlan. «Düşürür ederim, sonra kaybederim. Sen al sakla, gelince kullanırım.»

Kurumuş narla oyalı peşkiri padişah kızına vermiş, yine tabanlarına kuvvet koşa koşa kervanına dönmüş. O gelir gelmez de kervan yine yola koyulmuş.

Nineciğin genç iriSi tembel oğlu kervanla dağlar, çöller aşadursun, biz gelelim padişah kızına. Padişah kızı bizim oğlanın ardından elindeki narı «bir yiyeyim, susuzluğumu gidereyim» deyip ısırmış. Dişlediği yerden nar kütür kütür yarılmış, içinden inci elmas saçılmış.

«Ay, aman!» demiş padişah kızı. «Bu nar, nasıl bir nar böyle? İnci elmas saçıldı yere. Hemen bunları toplamalı, parasıyla bir saray yaptırmalı.»

Oğlanın verdiği oyalı peşkiri inci elması toplamak üzere ,sermiş yere. Sermesiyle birlikte peşkirin içinden yüzlerce pusatlı, giyimli kuşamlı, hepsi de boz atlı askerler çıkmasın mı?

Askerlerin bir komutanı varmış, çatık kaşlı, palabıyıklıymış Hemen diz kırmış, selâm durmuş:

«Buyur sultanım, efendim.» demiş. «Askerlerim bir dediğini ikiletmez, kal-

dır dediğini kaldıralım, öldür dediğini öldürelim.»

Padişah kızı:

«Ne kaldırın, ne öldürün,» demiş. «Hepiniz bir işe yarayın. Alın bu inci elmasları, götürün şehre, satın, paralanın. Gelin buraya sonra, bu kulübeyi yıkın, yerine bir saray kurun.»

Askerlerin çatık kaşlı, palabıyıklı komutanı:

«Buyruğun can baş üstüne!» demiş. Atlanıp şehre inmişler, inci elması satmışlar, paraları almışlar, gerisin geri gelmişler. Silâhlarından arınmışlar, kollarını sıvamışlar, başlamışlar çalışmaya. Karınca mı en çalışkan bu dünyada? Bakmış, imrenmiş Arı mı en çalışkan bu dünyada? «Ah, ah,» demiş, «Bunlar beni de geçtiler!»

Askerler öyle bir saray kurmuşlar ki, görenin parmağı ağzında kalmış, duyanın aklı başından gitmiş. Saray, saray

olunca ninecikle padişah kızı geçmişler kulübeden, saraylarına kurulmuşlar. Mutlu, kutlu yaşar olmuşlar.

O hoş. bu hoş, çarşıda meyve hoş ama bizim genç irisi tembel oğlumuz ne oldu, nerde kaldı, dersiniz?

Devecilerin deve kervanıyla vardıkları yere varmışlar, yük indirmişler. Dönüşümüz boş geçmesin, hele geldiğimiz ile de yük yükleyelim, emeğimizi değerlendirelim. demişler. Yine yüklü büklü yola düşmüşler. Oradan horadan, dokuz ay on gün geçmiş aradan, ülkelerine dönmüşler. Devecibaşı. bizim oğlanın hakkını kuruş kuruş avucuna saymış.

«Hakkın budur, anan kadına böyle bildir.» demiş. oğlanı selâmetlemiş.

Oğlan sevinç içinde kulübelerinin olduğu yere gelmiş.

«Ana. ana!» demiş. «ben geldim, kazancımı da getirdim.»

Yolculuk bu! Ne demişler: Gidip de

gelmemek, gelip de bulmamak var.

«Ana, ana!» demiş bizim oğlan. «Nerdesin?»

Ne anasından bir ses çıkmış, ne de kulübelerine Tanrı konuğu diye aldıkları padişah kızından. Oğlancık:

«Vay anam, garip anam! Yokluğuma dayanamadı, öldü gitti anam!» diye karalar bağlamış, kulübenin kapısına çökmüş, zarı zarı düşünürken çevresine bir sürü asker birikmış. «Kimsin, nesin?» dedirtmeden kaptıkları gibi doğru hamama götürmüşler, natırlara teslim etmişler. Kırk su sağından, kırk su solundan, kırk sabun başından bir güzel aklamışlar, paklamışlar; almışlar, giyindirip kuşandırmışlar, sırmalar, sormalar içinde kapıya çıkarmışlar.

Kapıda da çalgı çengi, bando mızıka karşılamış bizim oğlanı. Bir tören ki, görmelere değer, bir uyumlu çalgı ki, dinlemelere değer.

Yollardan geçirip saraya vardırmışlar, padişah kızıyla anacığı yoluna karşıcı çıkmışlar. Koltuklamışlar, taht odasına götürmüşler:

«İşte saray sana, işte askerler sana. Tahtına otur, askerlerini yönet. Artık sen de bir padişahsın!» demişler.

Bizim genç irisi, bir vakitlerin tembel mi tembeli oğlumuz o ellerin padişahı olmuş. Sağında anası, solunda padişah kızı ülkesini, ülkesinin insanlarını, askerlerini mutluluk içinde yönetmiş.

Ben de tam o gün bizim oğlana kutlu olsun diye bir tepsi baklava yapıp göndermek istedim. Elimde baklava tepsisi, saraya giden yolda yürürken havuzun birinden bir kurbağa «vırrrak, vırrakk!» dedi. Ben de bunu «bırrrakk, bırrrakk!» anladım. Tepsiyi atmamla kaçmam bir oldu. Veremedim gitti.

BİLİCİ'Lİ BULUCU'LU MASAL

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben amcamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; kalbur elek, kanbur felek üstüne söz ederken, bir varmış bir yokmuş diye başlarım söze, daha çok masallar anlatırım size.

Birden, ikiden, üçten, dörtten, saydım seksen, üç yüz doksan: Fan, fin, bin. Testim kırıldı, suyum döküldü, annem duyarsa, babam döverse, bir yalana kandım, çıra gibi yandım.

Aldım sazı elime, dokundurdum teline. Dım dım da dım dım etti, bakalım neler dedi:

Ulu mu ulu, yüce mi yüce bir dağ varmış. Dağ mı desem, bağ mı desem diye gören şaşarmış. Doruğuna bakan dağ, eteklerine bakan bağdır, dermiş. İşte bu dağın eteklerinde bir ülke varmış, bu ülkede bir karıyla bir koca yaşarmış. Evleri bir göz, nohut oda, bakla sofaymış. Adamı çalışır kazanır, karısı pişirir kotarırmış. Ama adamın bir küçük kusuru varmış, biraz eline sıkıymış. Beş kazanır iki yer, on kazanır, üç yermiş.

«Karı, karı,» dermiş karısına «Dünya bildiğin dünya değil. kocamışlığımızda başımıza kimoilir neler gelir. İşten

artmaz, dişten artar. Bugüne değil, yarını düşüneceksin, ne oldum değil, ne olacağım diyeceksin. Sen sen ol, paramıza sahip ol.»

Kazandıklarından arta koduklarını bir bir karısının avucuna sayarmış.

«Bilirim, elin açıktır. Gözün dursa, boğazın durmaz. Ama yine sen sen ol, bunları harcama.» dermiş.

«Peki, biz hep böyle yarın deyip yarı aç. yarı tok mu yaşayacağız?» diye sormuş bir gün karısı. «Ben de canım, ben de zerde pilâv, bal şerbeti isterim. Komşularımıza baksana, bir pişirdiklerini bir daha pişirmiyor, bir yediklerini bir daha yemiyorlar. Bizimki can da onlarınki patlıcan mı?»

«Sen onlara bakma,» demiş kocası. «Her koyun kendi bacağından asılır, her kesin suali kendinden sorulur. Onlar ne yaparlarsa yapsınlar, bildiklerini işlesinler. Biz de bildiğimizden şaşmayalım.»

«Peki, ne zamana kadar sürecek bu?» demiş karısı.

Adam ne desin de karısını döndürsün? İnsanoğluna bir umut ver, yeter, ömrünce o yolda gider.

«Ramazan geliyor; hele bir Ramazan gelsin, o zaman muradına erersin,» demiş.

Gel zaman git zaman, gün günü, gün haftayı, haftalar ayları kovalamış, onbir ayın bir sultanı ramazana şöyle bir hafta on gün kalmış. Tam o günlerde işte, koca işte çalışır, kadın evde çamaşır yuğarken tak tak etmiş evin kapısı, vurulmuş.

Kadın elinin sabunuyla doğrulmuş:

«Kim o?» diye sormuş.

Dışardan gevrek bir ses:

«Tanrı aşkına şu Ramazan kulunuza bir sadaka verin!» demiş.

Kadın kapıyı açmış, bakmış. Kara

kuru, kirli mirli bir dilenci avuç açmış, karşısında durur.

«Senin adın Ramazan mı?» diye sormuş.

Dilenci:

«Evet, Ramazan,» demiş.

Kadının sevincinden uçası, etekleri tutuşası gelmiş.

«Aman,» demiş. «Dur ,bir yerlere gitme. Günlerdir yolunu gözlerdik. İyi ki geldin.»

Hemen içeri koşmuş, nicedir kuruş kuruş biriktirdiklerini bir çıkı etmiş, adama vermiş.

«Hadi,» demiş. «Alacağını aldın, bizi de kurtardın. Git. gideceğin yere, dualarında kocamı eksik etme.»

Ramazan çıkı dolusu parayı aldı ya, durur mu? Sağ ol mağ ol bile demeden, ardına önüne bakmadan tabanları yağlamış, doğru memleketine kaçmış.

Aradan günler geçmiş, süre bitmiş,

Ramazan ayı çıkagelmiş. Kocası, bir akşam işten dönüşünde:

«Karı, karı,» demiş. «Yarın ramazan. Getir şu para çıkınımızı da bakalım, ne kadarı tamam. Bunca zaman bekledik, tatlıyı tuzluyu hakladık!»

Bir yandan bunları der, bir yandan da güleç güleç gülermiş.

«Ne çıkını, ne parası, ne tuzlusu, ne tatlısı?» demiş karısı. «Sen o paraları Ramazana veririz, demedin mi?»

«Dedim, ne olmuş?» demiş kocası.

«Eh, Ramazan geldi, aldı paraları gitti.» demiş karısı.

«Anlamadım?»

«Bunda anlaşılmayacak ne var?» demiş karısı. «Ramazana verdim, gitti paralar.»

«Ne Ramazanı, hangi Ramazan?»

«Geçen gün geldi, çat çat kapı vurdu, adım Ramazan dedi, paraları istedi. Ben de verdim.»

«Vay karı!» demiş adam, başlamış dizlerini döğmeye. Ah demiş, vah demiş; vah demiş, ah demiş yandım, yanıldım, yanıldım yandım, demiş.

Ağlamakla giden geri gelse, anamın ölen birinci oğlu geri gelirdi.

Adam, döğünmek de faydasız, ağlayıp, sızlamak da, demiş. Düşünüp taşınmalı ,bir sonuca varmalı. Yaşlı kocalara varmış, durumu anlatmış; 'aman bana bir çare', demiş. Yaşlı kocalar sakal sıvamışlar, düşünüp taşınmışlar:

«Sen bir bulucu ile bir bilici tut, onlar bu işin hakkından gelirler, paranı sana bulurlar,» demişler.

Adam hemen çarşıya inmiş, kahveye gitmiş, bilici ile bulucuyu bulmuş. Demiş; benim başıma gelen budur, çaresi sizdendir.

Bilici, bulucuya bakmış, göz göze gelmişler, söz söze demişler:

«Paralarını buluruz, ama yarısını da alırız. Razı mısın?»

Yarı, yarı ama, hiç yoktan kötü mü?

«Razıyım,» demiş adam. «Paramı bulun, yarısını alın. Helâl olsun!»

Bilici:

«Karın bize dilenciyi tanıtsın, gerisini bize bıraksın,» demiş. Birlik olmuşlar, kadına gitmişler. Kadın:

«Rengi kara, boyu kısa, adı Ramazan, aldı parayı, düştü yola revan,» demiş.

Bilici bir köşeye oturmuş, bulucu öbür köşeye. Başlamışlar arpacı kuşu gibi düşünmeye. Bulucu:

«Ne dedi adamın karısı?» demiş, sormuş.

«Rengi kara, boyu kısa, adı Ramazan ,aldı parayı, düştü yola revan, dedi,» demiş bilici.

Bulucu:

«Öyleyse bunun memleketi Isfahan,» demiş.

Kalkmışlar, azıklanmışlar; demir çarık giymişler ayaklarına, demir asa almışlar ellerine, düşmüşler Isfahan yollarına. Az gitmişler, öz gitmişler, bir kış bir güz gitmişler; arpa buğday biçerek, tatlı sular içerek, bülbül sesi dinleyerek günler günü Isfahan'a varmışlar.

Bir taşın üstüne yan yana oturmuşlar. Bilici:

«Tarifi geçeyim mi bulucu?» demiş.

«Geç!»

«Rengi kara, boyu kısa, adı Ramazan, aldı parayı ,düştü yola revan, memleketi Isfahan,» demiş bilici.

«... Memleketi Isfahan, mahallesi de Hocacihan,» demiş bulucu.

Ordan kalkmışlar, şehrin içine dalmışlar, bir çeşme başı bulmuşlar, iki avuç su içip yüreklerini kandırmışlar.

«De bakalım en başından yine,» demiş bulucu.

«Rengi kara, boyu kısa,» diye başlamış bilici. «Adı Ramazan, aldı parayı, düştü yola revan, memleketi Isfahan, mahallesi Hocacihan!»

«Dur,» demiş bulucu. «Aman dur! Karısının da adı Handan.»

Çeşmebaşında ellerinde bakraçlar, ibrikler, toprak destiler su dolduran kadınlara dönmüşler:

«Bacılar,» demişler. «Bu mahallede kısa boylu, esmer, kendi adı Ramazan, karısının adı da Handan olan birileri var mı?»

«Var ya, var!» demiş kadınlar.

«Aman, bize şunun evini gösterin!»

Kadınlar sevaptır diye evi tarif etmişler. Bilici ile bulucu ellerîyle koymuşlar gibi eve gelmişler. Dilenci Ramazan o sıra pencerede oturur, sokağı gözler,

gönül eğlermiş. Bakmış, bilici ile bulucu dosdoğru evine doğru geliyor.

«Karı, karı,» demiş. «Şu iki adam bize geliyor. Kapımızı çalarlar, beni sorarlarsa, sakın evdedir deme. Çarşıya gitti; ne zaman gelir, ben bilmem de. Ben de tavanarasına çıkıp saklanıyorum, dilerlerse evi de arasınlar.»

Böyle demiş, getirdiği o para çıkısını almış, havanın içine saklamış, tavanarasına çıkmış.

Bilici ile bulucu kapıyı çalmışlar, kadın açmış; berikiler, kocasını sormuşlar.

«Yok,» demiş kadın. «İnanmazsanız, girin bakın.»

Bulucu, biliciye dönmüş:

«De bakalım en başından yine,» demiş.

«Rengi kara, boyu kısa,» diye başlamış bilici. «Adı Ramazan, aldı parayı, düştü yola revan, memleketi Isfahan,

mahallesi Hocacihan, karısının adı Handan.»

«Dur,» demiş bulucu. Evin içine doğru seslenmiş sonra: «İn gel herif tavandan!»

Dilenci Ramazan neye uğradığını, nasıl edilip bulunduğunu bilemeden toz toprak içinde tavanarasından inmiş, gelmiş. Bulucu:

«Çabuk, o sızdırdığın paraları geri ver, yoksa halin duman,» demiş. «Düşün taşın ,bitiktir işin!»

Dilenci Ramazan hıklamış, gıklamış, inkârdan gelmiş.

«Öyle mi, öyle!» demiş bulucu. Biliciye dönmüş: «De bakalım en baştan yine...»

Başlamış bilici okumaya:

«Rengi kara, boyu kısa, adı Ramazan, aldı parayı, düştü yola revan, memleketi Isfahan, mahallesi Hocacihan, ka-

rısının adı Handan, in gel herif tavandan!»

Deyince, bulucu:

«Parayı getir havandan,» diye bağırmış.

Dilenci Ramazan şaşkınlığından yine gitmiş, havandan saklı paraları getirmiş, birbir bilici ile bulucunun avuçlarına saymış.

«Kaç altın bu?»

«Dokuz altın..»

«On altın olması gerek. Biri nerde?»

«Bende değil.»

«Harcadın mı?»

«Elimi bile sürmedim.»

«Görürüz şimdi. Bilici!»

«Buyur bulucu!»

«De bakalım en başından yine..»

Başlamış bilici demesine:

«Rengi kara, boyu kısa, adı Ramazan, aldı parayı, düştü yola revan, memleketi Isfahan, mahallesi Hocacihan, ka-

rısının adı Handan, in gel herif tavandan, parayı getir havandan...» deyince, bulucu, biliciye dönmüş:

«Vur ensesine, para çıksın ağzından,» der demez, bilici, dilenci Ramazanın ense köküne öyle bir şaplak indirmiş ki, damağına sakladığı altın pırtlamış, ağzından çıkmış.

Parayı tamamlamışlar, kesenin ağzını bağlamışlar, gerisin geriye dönmüşler; sahibine vermişler. O da verdiği sözde durmuş, gelen paranın yarısını bilici ile bulucuya vermiş, bölüştürmüş.

Onlar ermişler muratlarına, darısı dertlilerin başına!

DÜŞ'CÜ OĞLAN MASALI

VVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben dedemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken; havada, tavada, yeni han, eski hamam içinde. Hamamcının tası yok, külhancının fesi yok. Natır

peştemal getirir, peştemalın ortası yok. Çıktım çarşıya, baktım bir tazı gezer, boynunda tasması yok. Dericiye gittim, dedim usta, buna bir tasma yap. Dedi kerestem yok.

Bir varmış bir yokmuş, doğruluktan, hakyemezlikten daha büyük erdem yokmuş; beş altı yaşlarında bir oğlan çocuk varmış. Günlerden bir gün uyanmış, anasına varmış:

«Ana, ben bir düş gördüm,» demiş.

«Hayırdır inşallah oğlum,» demiş anası. «Deyiver bakalım, ne gördün?»

«Deyivermem,» demiş oğlan.

«Anandan mı sıkılırsın?»

«Sıkılmam.»

«Anandan mı sakınırsın?»

«Sakınmam.»

«Niye deyivermezsin, peki?»

«Deyivermem.»

Anası kızmış, bir sopa kapmış:

«Yaşına bakmaz, başına bakmaz, bir

de benimle eğlenir!» diye oğlanı iyi bir dövmüş. Babası yoldan gelmiş ,oğlunu ağlar bulmuş, yüreği burkulmuş.

«Ay oğlum, vay oğlum, neye ağlar benim oğlum?» diye sormuş.

Çocuk içini çeke çeke, «böyle böyle oldu,» demiş.

«Ya,» demiş babası. «Benim oğlum akıllıdır, usludur, anasına deyivermezse, babasına deyiverir.»

«Yok, sana da deyivermem,» demiş oğlan.

«Öyle mi, öyle, ha?» demiş babası, kızmış. «Anaya ası, babaya ası, kim n'aparsa yapsın böyle evlâdı.» deyip oğlanı evden kovmuş.

Çocukcağızın yine inadı kırılmamış, bana mısın dememiş, çıkmış gitmiş evlerinden. Ömür biter, yol biter demişler ya, yalan da dememişler. Gide gide bir başka şehre varmış. Yoluna çıkmışlar, durdurmuşlar.

«Yolunu mu şaşırdın, burda neyi arıyorsun?» diye sormuşlar.

«Ben bir düş gördüm. Anamla babam deyiver diye tutundular. Ben de demedim, evden kovdular.»

«Hiç de iyi etmemişler,» demişler. «İnsan tırnak kadar çocuğu döver mi? Hadi dövdün, hiç evinden kovar mı?»

«İşte, beni hem dövdüler, hem de kovdular,» demiş oğlan.

«Sen onları bırak, bize düşünü deyiver,» demişler.

Oğlan

«Size de deyivermem,» demiş, diretmiş.

Önce aşağıdan almışlar, 'anan yahşı, baban yahşı' demişler, dinletememişler. Korkutmayı denemişler ,yine becerememişler. Ne yapmışlarsa olmamış, oğlanın ağzından laf çıkmamış.

Sonunda usanmışlar:

«Seni bari padişahın mutfağına gö-

türelim de aç susuz gezme,» demişler, almışlar götürmüşler.

Olaya tanıklık eden aşçıbaşı dayanamamış, padişaha çıkmış, durumu anlatmış:

«Bir çocuk bulduk, padişahım,» demiş. «Bir düş görmüş. Anası babası deyiver, diye sıkıştırmış, deyivermemiş. Evden kovmuşlar, o da buralara kadar gelmiş. Biz de sıkıştırdık, bize de 'deyivermem' dedi.»

«Allah, Allah,» demiş padişah. «Getirin bakalım şuncağızı.»

Huzura alınmış Padişah sormuş

«Oğlum, sen bir düş görmüşsün, öyle mi?»

«Gördüm, evet, padişahım,» demiş oğlan.

«Ne gördün, bana deyiverir misin?»

«Deyivermem,» demiş oğlan, yine diretmiş.

Padişah oğlanın gözünü korkutmak için

«Ya, demek öyle, ha?» demiş. «Atın şu keratayı zindana da aklı başına gelsin, bana karşı durmak neymiş, öğrensin!»

Padişah buyruğu bu, ikilenir mi?

Oğlanı alıp doğru zindana atmışlar. Sonra da unutmuşlar. Koskoca bir padişah, koskoca bir ülke yönetiyor; işi gücü yok da zindana attırdığı küçücük bir çocuğu mu düşünecek!

Oğlan zindanda yatarken sağını solunu araştırmış, bir asma kütüğü bulmuş. Vakti zamanında çekirdekmiş, sonra fidan olmuş, sonra da asmaya durmuş. Oğlan o asmanın üzümünü yer, açlığını dindirirmiş Gel zaman git zaman, onbeş yıl geçmiş aradan Oğlan da büyümüş, asma da. Hele asma, uzamış uzamış, zindanın penceresinden göğe tırmanmış. Bir gün oğlanın aklına esmiş,

asmaya binmiş, kendini yukarı çekmiş. Bir duvar çıkmış önüne, onu da tırmanmış, bir açık pencereye varmış. Bakmış; içeride bir sofra, sofrada bin türlü yiyecek içecek.

Hemen dalmış, Tanrı ne verdiyse bir güzel yemiş. Sonra dönmüş, zindanına gelmiş. Her gün her gün huy edinmiş: Asmaya biner, yukarı çıkar, odaya varır, bulduğunu yer, yine geri dönermiş.

O oda meğerse padişah kızının odası değil miymiş! Kızcağız her gün ana babasıyla çekişir:

«Beni aç kodunuz Nerde benim yiyeceklerim, nerde benim içeceklerim?» dermiş.

O sıra komşu ülkenin padişahından kızın babası padişaha haber gelmiş

«Sana iki deynek gönderiyorum,» demis beriki padişah. «Bu deyneklerin baş yanı neresi, dip yanı neresi bilirsen kı-

zım, oğlunun olsun. Yok, bilemezsen kızın oğlumun olsun!»

Padişah kızı bunu duyunca başlamış iki gözü iki çeşme ağlamaya. O ara bizim oğlan da asmadan odaya gireslymiş. Kızı ağlar görünce:

«Ne ağlarsın padişah kızı?» diye sormuş.

Kız ürkmüş, toplanmış:

«Sen kimsin, burada işin nedir?» demiş.

«Şu kadar yıl önce padişah baban bir çocuğu zindana attırmıştı, hatırladın mı?»

«Hatırladım, evet.»

«İşte o çocuk benim.»

«N'aptın da babam seni zindana attırdı?»

«Bir düş görmüştüm. Deyiver dedi deyivermedim; o da beni zindana attırdı, sonra da unuttu gitti.»

«Peki, düşün neydi?» demiş padişah kızı.

«Deyivereyim de, dinle,» demiş oğlan, bülbül kesilip düşünü anlatmış.

Padişah kızı, dinlemiş dinlemiş:

«Hayıra çıksın!» demiş.

«Peki, sen ne demelere ağlıyorsun?» demiş oğlan. «Sen de bana anlat bakalım!»

«Komşu ülkenin padişahı iki deynek yollamış, başı nere, ucu nere diye sormuş. Aradık taradık bir türlü bulamadık. Ya bilirsiniz kızımı alırsınız, ya bilemezsiniz kızınızı verirsiniz, demiş. Bilemedik, ona ağlıyorum.»

«İş, ona kalmışsa, yazık gözünün yaşına,» demiş oğlan. «Sen, sabahleyin deynekleri al, havuz başına var, deynekleri suya at. Deyneklerin hangi yanı önce çıkarsa, o yanı başıdır.»

Padişah kızı hemen toplanmış, sabahı dar etmiş; deynekleri almış, havuz

başına varmış, oğlanın dediğini yapmış, uç yanına işaret koymuş. Babası da almış, deynekleri geri yollamış.

«Bunu doğru bildin,» demiş öbür padişah. «Şimdi de sana iki manda gönderiyorum. Boyda da bir, tüyde de. Bak bakalım, bunların hangisi yaşça fazla? Bunu bildin mi bildin, kızımı veririm; bilemezsen kızını alırım.»

Aman zaman demeye kalmadan iki manda çıkagelmiş. Hayvan hekimleri gelmişler, canbazlar gelmişler; mandaların gözlerine bakmışlar, dişlerini aralamışlar, tek tek tüylerini saymaya kalkmışlar; olmamış, olamamış.

Padişah kızı, oğlanın aklına inandı ya, önüne yemeklerin en âlâsını koymuş, etliyi sütlüden, tatlıyı ballıdan ayırmamış. Oğlan yine gelmiş. Göre göre, ne göre? Kız iki gözü iki çeşme ağlamıyor mu?

«Ne ağlarsın yine padişah kızı?» demiş, sormuş.

Kız, hıçkırıklar içinde
«Böyle böyle oldu,» demiş.
Oğlan dudak bükmüş, gülmüş:
«İş, ona kalmışsa, yazık gözünün yaşına,» demiş. «Sen sabahla iki mandayı al, birbirine çattır, sonra vur sopayı koştur. Koyverdiğinde hangisi önce çöküp yatarsa, o yaşlıdır.»

Kız, durur mu? Hemen babasına koşmuş, anlatmış. Sabahı dar etmişler, iki mandayı çatmışlar, gönlerine sopayı çalmışlar, koşturmuşlar. Sonra koyvermişler. Mandanın teki berikinden önce diz büküp kendini bırakmış. Hemen marka vurmuşlar, haberi yollamışlar:

«Bu manda ötekinden bir yaş fazladır.»

«Bunu da doğru bildin,» demiş öteki padişah. «Ama hak oyunu üçtür, bunu bilmemek suçtur. Sana üç elma gönderiyorum. Bunlardan biri bu yılın, biri geçen yılın biri de ondan önceki yılın ürü-

nüdür. Ama bir baktın mı, üçü de aynı görünür. Bil bakalım, bunlardan hangisi bu yılın, hangisi geçen yılın, hangisi ondan önceki yılın? Bunu bilirsen bilirsin, kızımı alırsın. Bilemezsen kızını alırım.»

Padişah kızı bunu öğrenince hemen en güzel yemekleri pişirtmiş, sofrayı kurdurup donatmış, kuş sütünü bile eksik etmemiş. Geçmiş başına sofranın, başlamış beklemeye.

Derken, araya kalmadan oğlan çıkagelmiş. Göre göre, ne göre? Kız yine iki gözü iki çeşme ağlamıyor mu?

«Var bir tasan ki, ağlıyorsun,» demiş. «Söyle bakalım, nedir?»

Kız, ağlayıp sızlayarak olanı biteni anlatmış. Oğlan, dinlemiş, dinlemiş:

«İş, ona kalmışsa, yazık gözünün yaşına,» demiş. «Al elmaları, götür havuza at. Bu yılınki yarı yarıya suya dalar. Geçen yılınki üçte ikisi, ondan öncekinin de hepsi suyun yüzünde kalır.»

Kız, yel yepelek, etekleri yelken açarak babasına koşmuş, anlatmış. Sabahı buldurmuşlar, elmaları havuza atmışlar, her birini işaretlemişler, gerisin geri yollamışlar.

Öbür ülkenin padişahı

«Bunu da bildin, kızımı kazandın,» demiş, haber yollatmış. «Oğlun gelsin, kızımı alsın!»

Herşey güzel, bir karar, ama masalcıda akıl ne arar? Söylemeyi unuttum: Padişah kızının erkek kardeşi yokmuş ki, gitsin, öbür ülke padişahının kızını alsın getirsin. N'apalım, ne'delim diye kara kara düşünürlerken padişah kızı:

«Bütün bunları ben mi doğru bildim sanıyorsun, babacığım?» demiş.

«Ya kim bildi?»

«Senin o zindana attırdığın oğlan bildi.»

«Ha, evet, hatırladım.» demiş padişah. «Ama, ne kadar oldu o?»

«On beş yıl.»

«Ne?» demiş padişah ,yerinden hoplamış. «Çabuk çıkarın onu zindandan. Alın götürün, hamama sokun, güzel güzel yıkayın, mis kokular sürün, en güzel elbiseler giydirin.»

«Sonra?»

«Onu aldım, kendime oğul edindim. Hemen öbür ülke padişahına gitsin, kızını alsın, getirsin.»

Padişahın buyruğuna uymuşlar, öyle böyle etmişler, bir kervan düzüp oğlanı göndermişler. O da gitmiş, öbür ke padişahının kızını almış, geri gelmiş. Kırk gün kırk gece bir düğün dernek etmişler; beri benzeri yokmuş, o gün bugün hâlâ söylenir dururmuş.

Gökten üç elma düştü: Biri anlatana. biri dinleyene, biri de bu masalı kaleme alıp yazana.

ELİAÇIK'LA ELİSIKI'NIN MASALI

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben ağamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; evimizin önünde bir ulu ağaç var idi. Kırk kişi tuttum, yondurdum. Kırk kişi buldum, oydur-

dum. Kırk kazan keşkeklen kırk kazan yoğurdu içine doldurdum. Oturdum yedim, dudaklarımın bir, dilimin damağımın iki, haberi bile olmadı. Dere gibi hoşaflar, dağ gibi pilavlar, kolum gibi dolmalar, budum gibi sarmalar; ye, yemez misin, şu masalı söylemez misin?

Söyleyelim, diyelim de başlayalım.

Bir varmış, bir yokmuş, iki varmış, üç yokmuş; bir ülkenin birinde bir Eliaçık'la bir Elisıkı varmış İnsan dediğin kavun değil ki dibinden yoklayasın, limon değil ki üstünden koklayasın. Kötülüğü de içindedir, iyiliği de Eliaçık'la Elisıkı her nasılsa arkadaş olmuşlar, ikisi de bir ülkeden öbürüne gidesiymiş: «Eh, madem arkadaş olduk, bari yolumuzu da birleştirelim, ikimiz birlikte gidelim,» demişler. Yola giden bilir; tek gidene yol uzar, çift gidene kısalır, gün saat gibi geçer.

Eliaçık'la Elisıkı sabahın erinde yo-

la düşmüşler, konuşa konuşa kuşluk vaktini etmişler. Bir konak yürüdükten sonra hem yorulmuşlar, hem de acıkmışlar. Bir su başına gelince:

«Burda duralım, bir soluk alalım,» demiş Eliaçık. «İki lokma birşey de yer, karnımızı doyuruyuz.»

«Çok iyi ederiz,» demiş Elisıkı.

Yeşil çimene oturmuşlar, sofralarını kurmuşlar. Eliaçık azık torbasını açmış; içinden, Tanrı ne verdiyse çıkarmış, önüne koymuş, Elisıkı'yı buyur etmiş. Elisıkı, adı üstünde eiisıkı. Durur mu? Hemen çökmüş. Yemişler, içmişler, bir süre de dinlenip sonra yine yola düşmüşler.

Bir konak daha gitmişler. Elisıkı:

«Ben yoruldum,» demiş.

«Ben de,» demiş Eliaçık. «Hem yoruldum, hem acıktım.»

«Sofrayı kuralım, azığımızı yiyelim.»

Akarsuya varmışlar, başına otur-

muşlar. Eliaçık yine sofrayı kurmuş; azık torbasını açmış, içinden Tanrı ne verdiyse çıkarmış, önüne koymuş, Elisıkı'yı buyur etmiş. Elisıkı, odur budur demeden sofraya çökmüş, ne var ne yok silip süpürmüş: «Oh, Tanrıma şükür, doydum!» demiş.

Yine yola düşmüşler; gitmişler, gitmişler, gitmişler, bir konağa daha varmışlar. Yorgunluktan nerdeyse düşeyazmışlar.

«Öldük, bittik!» demiş Eliaçık. «Duralım şurda, benim bir adım daha atacak halim kalmadı.»

«Benim de,» demiş Elisıkı.

«Acıktım da, susadım da..»

«Beni hiç sorma,» demiş Elisıkı.

«Bende ne azık var, ne birşey,» demiş Eliaçık. «Sende var mı?»

Olmaz olur mu? Yola çıkan, tedbirsiz çıkar mı?

«Bende mi? Ne gezer!» demiş Elisı-

kı, yalan söylemiş. Elisıkı, neden yalan söyler? Adı üstünde, elisıkı da ondan. Ne kendi yer, ne başkasına yedirir soyundan. Eliaçık yemesin de kendi de yememeye, aç kalmaya bile razıymış.

Akşam olmuş, sular kararmış, yıldızlar ağmış. İki su bir ekmek yerine geçer, demişler ama yalan demişler. Suyun yeri başkadır, ekmeğin yeri yine başka.

Eliaçık iki değil oniki su içmiş ya, Nafile! Karnı guruldamış, açlık yılanı midesini kazımış da kazımış.

«Ben şu çevreye bir uzanayım, bir lokma ekmek bakınayım,» demiş, yürümüş, Elisıkı'yı ardında bırakmış.

Gece karanlığında yürümüş, yürümüş; karşısına bir değirmen gelmiş. Değirmenciyi aramış, bulamamış. «İçeri gireyim, bari un kokusunu soluyayım, aç karnımı avutayım,» demiş, girmiş.

İyi ki girmiş O daha girer girmez bir gürültü, bir bağırışma kopmuş ki,

aman Allah! Bir köşe bulmuş, sinmiş, bakakomuş: Cinler tayfası birlik olup gece gece değirmeni basmıyorlar mıymış?

Cin tayfası defler, dümbelekler, ince sazlar çalıp şarkı türkü çağırmışlar, hora tepip halay çekmişler. Sonunda yorulmuş ,ortalık yere oturmuşlar, söyleşiye başlamışlar. İçlerinden biri:

«Ah, ah!» demiş. «Benim mekân tuttuğum köyde bir yoksul demirci var. Tam onbir kişi eline bakar. Ne yetirir, ne arttırır adamcağız. Ama bir bilse ki, dükkânının temelinde koca bir define saklı: Bir güzel kazar, altınlara, elmaslara kavuşur, dünyanın en varlıklı insanı olurdu.»

Bir başkası:

«O da birşey mi?» demiş. «Benim mekân tuttuğum ülkenin padişahı iki gözden olmuş. Çaresini ne hekimbaşı bilir. ne danısmanbaşı Oysa. has bahçesine her sabah bir bülbül gelir, gül dalına

konar, şakır şakır öter. O bülbülü alacaklar, iki kara dut yutturacaklar, sonra «kus bülbülüm kus» diyecekler, dutun suyunu padişahın gözlerine süreceksiler. O saat dünyalar onun olacak.»

Bütün cin tayfası iç çekip göğüs geçirmişler:

«Ah şu insanoğlu, ah!» demişler. «Bildiğini bilmez, bilmediğini de öğrenmez. Bir garip yaratıktır vesselâm!»

Bunları demişler, yorgunluklarını çıkardıklarından, yine kalkmışlar, hora tepmişler, halay çekmişler; saz çalıp şarkı türkü çağırmışlar. Tanyeri ışırken de toz olup uçmuşlar, duman olup savrulmuşlar. Geriye ne izleri kalmış, ne tozları.

Eliaçık bunları duydu ya, bağlasalar durur mu yerinde? Hemen ayağına çabuk, koşmuş o demircinin köyüne. Yoksul demirciyi bulmuş.

«Ver bana bir kazma,» demiş. «Çabuk bana bir kazma ver demirci kardeş!»

Demirci şaşırmış.

«Kazmayı n'apacaksın kardeş?» diye sormuş.

«Üzümünü ye, bağını sorma, kazmayı bul gerisine karışma.»

Herhalde bunun da bir bildiği vardır, demiş demirci; bir kazma bulmuş, Eliaçık'a vermiş. Eliaçık dükkânın altını üstüne getirmiş, gerçekten defineyi bulup ortaya çıkarmış. Altınlar, gümüşler, ıncıklar, boncuklar dünya kadarmış. Demirci sevincinden ne yapacağını şaşırmış, Eliaçık'ın boynuna sarılmış.

«Defineyi sen bildin, sen buldun,» demiş. «Yarısı da senindir.»

Eliaçık:

«Sağ ol demirci kardeş,» demiş. «Benden ne ekmek isteyen var, ne su .steyen. Ben bir başımayım. İyisi mi sen hepsini al, kendi işini gör.»

Böyle demiş, defineyi demirciye bırakmış, yürümüş.

Gide gide o cinlerin sözünü ettiği iki gözü kör padişahın ülkesine varmış. Doğru saraya gitmiş, padişahın huzuruna çıkmış:

«Derdine çare getirdim padişahım,» demiş.

«Nedir, aman çabuk söyle!» demiş padişah.

«Senin bir has bahçen var mı?»

«Var,» demiş padişah. «Her padişahın bir has bahçesi vardır.»

«Peki o has bahçende bir gül ağacı var mı?»

«Ah,» demiş padişah. «Bilmiyor musun, her padişah gülleri sever.»

«O gül ağacına her sabah bir bülbül gelir konar mı?»

«Gül, bülbüle tutkundur, bülbül de güle hey oğlum,» demiş padişah.

«İşte o bülbülü tutturacaksın, iki

kara dut yutturacaksın. Sonra da 'kuş bülbülüm kus' diyeceksin, dutun suyunu gözlerine süreceksin.»

«Sonra?»

«Sonra iki gözün de açılacak, padişahım» demiş Eliaçık.

Bekletmemişler, Eliaçık'ın bütün dediklerini yerine getirmişler. Dutun kara suyunu padişahın gözlerine sürmüşler. O saat gözleri açılmış, dünyaya bakar olmuş.

«Dile benden ne dilersen,» demiş padişah.

«Sağlığını dilerim, padişahım,» demiş Eliaçık.

«Sağlığımdan sana bir fayda yok ey oğlum! Dile benden ne dilersen.»

«Sağlığını dilerim.»

Padişah bakmış; Eliaçık, gözü tok, gönlü yüce biri.

«Ben bu iyiliğinin altında kalamam» demiş. «En iyisi sana kızımı vereyim, sa-

rayımda en baş köşeye oturtayım. Ne dersin?»

Eliaçık boyun bükmüş:

«Padişahım ne derse iyi der, ne yaparsa iyi yapar!» demiş.

Padişah, Eliaçık'a kızını vermiş, düğün dernek kurdurmuş, toy ateşi yaktırmış.

Eliaçık'la padişah kızının düğünleri yapıla, pilâv zerdeleri yenedursun, biz gelelim Elisıkı'ya. Elisıkı, arkadaşı Eliaçık'ın gidip de gelmediğini görünce ikirciklenmiş, içine bir kuşku düşmüş.

«Gitti de gelmedı. Neden gelmedi? Çünkü gittiği yerde azık buldu. Ben de giderim, onun bulduğunu bulurum,» demiş, geceye meceye bakmadan kalkmış, yürümüş.

El yordamı, göz yordamı derken o da değirmene varmış, içeri girmiş. Daha adımını atar atmaz bir gürültü, bir bağırışma [illegible]omuş ki ,sormayın! Elisıkı he-

men bir köşe bulmuş, sinmiş, bakakomuş: Bir önceki gecenin cin tayfası birlik olup yine değirmeni baskınlamıyorlar mıymış?

Yine defler, dümbelekler çalınmış, ince sazlar geçilmiş; şarkılar, türküler okunmuş ,hora tepilip halaylar çekilmiş. Sonunda bütün tayfa yorulmuş, yerlere serilmiş. Söyleşiye başlamışlar. İçlerinden biri

«Yahu,» demiş. «Hani, geçende bir akşam burda oturmuş söyleşiyorduk. Ben, dedim ki; bir yoksul demirci var benim mekân tuttuğum köyde, dükkânının altında da bir define saklı. Kazsa, o defineyi bulsa... dedim, hatırladınız mı?»

«Evet, evet, hatırlamaz olur muyuz? Biz cin tayfasıyız yahu!» demişler, bağırışmışlar. «N'olmuş, peki?»

«Şu olmuş: Biri gitmiş, demirciyi uyarmış, dükkânı kazmışlar, defineyi

bulmuşlar. Adam şimdi yoksul moksul değil, zengin olmuş çıkmış başımıza.»

«Hay Allah, hay Allah!» demişler, bağırışmışlar yine.

«Yahu, o birşey mi?» demiş bir başkası. «Aynı gece ben de, hani, iki gözü kör bir padişahtan söz etmiştim, hatırladınız mı bilmem?»

«Amma ettin,» demişler, bağırışmışlar. «Biz hatırlamazsak, kim hatırlar? Biz cin tayfasıyız yahu! Ona da mı birşey olmuş?»

«Şu olmuş: Biri gitmiş, padişahı uyarmış, ben ne dediysem hepsini bir bir uygulamış. Padişahın gözleri açılmış.»

«Hay Allah!» demişler. «Bu, insanoğlunun aklına maklına gelecek soydan işler değil.»

«Evet, değil,» demiş o iki cin de.

«Demek ki...»

«Demek ki, aramıza biri sızdı, sırrı-

mıza erdi. Hele kalkın bakalım, şu değirmeni bir arayıp tarayalım.»

Un çuvallarını bir kaldırmışlar ki, altında Elisıkı tir titrer. Aman zaman demeye kalmadan, cinlerin başı:

«Çarpın şu keratayı, aklı başına gelsin!» demiş buyurmuş. Bütün cin tayfası Elisıkı'ya saldırmış, sille tokat girişmiş, çarpık çurpuk etmişler ,öylece bırakıp gitmişler.

Ne diyelim başka? Diyelim: Masal masal mat atar, dil okur damak tadar, bu da burda biter.

DEV KUYUSUNUN KİZLARI

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben teyzemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken, Ali, Deli, babam kör Veli, bir de ben, ava gittik. Az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik, Hanya'dan manyadan, bozkırlı Konya'dan geç-

tik, Çukurova'ya vardık. Karşıdan baktık: Seker gelir, bir kınalı keklik gelir. Deli attı bir kurşun, vuramadı. Ali sıktı bir kurşun vuramadı. Babam kör Veli sıktı, bir noktacık sıyırttı. Ben aldım tüfeği, dokundurdum tetiği; bummm dedi tetik, devrilekodı keklik. Koştuk kekliğin yanına. Ali bıçağını çaldı, boğazlayamadı; Leli bıçağını çaldı, boğazlayamadı. Babam kör eVli çaldı, bir çizik çiziktirdi. Ben aldım bıçağı, çalıverdim, o saat boğazlayıverdim.

Tüyünü yolduk, altmış okka dış yağı, yetmiş okka iç yağı çıktı. İki çizmem vardı; birine bu yağı çaldım, parıl parıl oldu, berikine yetmedi. Uzatmayayım, orda konakladık. Gece gürültüye kalktım, bir de baktım: benim çizmeler kavgaya tutuşmuş: Biri der «Yağlı yüzünü...», öbürü der «Geri al sözünü...» Birine bir tokat, öbürüne iki tokat çaldım, döndüm, yerime yattım.

Sabahına uyandım, çizmelerimi arandım: Yok! Birbirlerine küsmüşler, başlarını alıp gitmişler. Ali, Deli, babam kör Veli, üçü de çizmeli. O yalan, bu yalan, dayan çizmesiz ayaklarım dayan!

Önce Ali gitti, sonra çizmeli Deli, sonra da babam kör Veli. Bir ben kaldım. Düştüm yollara. Gide gide bir değirmene vardım. Gürül gürül suları akar, horul horul taşı döner.

İyice bir susadım, ordaki pınara indim. Pınardan ağzımla içtim, gözüm istedi; gözümle içtim, kulağım istedi. Ettim, edemedim, yaptım yapamadım. Sonunda kafamı kestim, pınara attım. Ordan değirmene vardım. Değirmenci: «Hani bire kafan?» dedi. «Kestim, pınara attım,» dedim. «Hay akılsız andaval, şimdi onu yer çakal,» dedi değirmenci. «Koş, çabuk, kafanı kurtar.»

Koştum pınara, baktım: Çakalın biri kulağımdan tutmuş, almış ka-

famı götürüyor. Yetiştim, bir yumruk çaktım. Yumruğum karnına girdi. Ne var, ne yok diye karıştırdım içini. Bir kâğıt buldum, aldım okudum; diyordu ki: «Yetsin maval, başlasın masal...»

Bir varmış, bir yokmuş, bir ülkenin birinde her zaman kötülere, haksızlıklara karşı, her zaman doğrularla doğruluktan yana bir padişah, bu padişahın da bir has bahçesi varmış. Bu has bahçede bir elma ağacı varmış ki, dillere destan. Yılda yalnızca üç elma verir, üç elmanın bir elması bile padişaha nasip olmazmış. Çünkü elmalar erip olduğunda yeri göğü inim inim inleterek üç başlı bir dev gelir, elmaları ağacından koparır, sonra da yine yeri göğü inim inim inleterek çeker gidermiş.

Bir yıl, iki yıl, üç yıl, beş yıl durum hiç mi hiç değişmemiş. Padişahın üç oğlu varmış, üçünün en büyüğü bir gün

babasının yanına varmış, diz kırmış, selâm vermiş.

«İzin verirseniz, babacığım,» demiş. «Ben bu gece elma ağacını beklerim, dev gelince onu öldürürüm. Olmuş elmaları koparır, kendim size getiririm.»

«İyi, dedin, hoş dedin ya,» demiş padişah. «O, koskoca bir dev. Üstelik bir başlı değil, üç başlı. Sen bir başına erdiremezsin, o koca devi öldüremezsin.»

Büyük oğul yalvarmış, yakarmış, babasını razı etmiş. Gece olunca almış eline yayla sadağını, inmiş has bahçeye. Elma ağacının ardına sinmiş, beklemiş. Horozlar ötmeden, yıldızlar sönmeden has bahçede bir gürültü kopmuş ki, ne sorulur, ne bilinir! Toprak sarsılmış, yer gök inim inim inlemiş, üç başlı dev çıkagelmiş. Padişahın büyük oğlu elden ayaktan olmuş, tir tir titremiş, korkusundan ne yayına el atabilmiş, ne sadağına. «Yiğitliğin onda dokuzu kaçmak,

biri hiç göze görünmemektir,» demiş, kendini dar atmış babasının sarayına. Üç başlı dev de üç ergin elmayı kopardığı gibi yine dönmüş, basmış gitmiş.

Ertesi yıl gelmiş, ağaç yine elmaya durmuş. Yağmur yağmış sulamış, güneş açmış erdirmiş, elmalar ağzınıza lâyık olmuş.

Elmalar eredursun, bu kez de ortanca oğul babasının huzuruna varmış, diz kırmış, selâm vermiş.

«İzin verirseniz, babacığım,» demiş. «Ben bu gece o elma ağacını beklerim, dev gelince onu öldürürüm. Olmuş elmaları koparır, elimle size getiririm.»

Padişah babası

«İyi dedin, hoş dedin ya, oğlum,» demiş. «O, koskoca bir dev. Üstelik bir yerine üç başlı. Biri görmese öbürü görür, biri bakmasa öbürü bakar; biri ölse biri yaşar. Ağabeyin yapamadı, edemedi. Sen nasıl yaparsın, edersin?»

Ortanca oğul yalvarmış, yakarmış, sonunda padişah babasını razı etmiş. Gece olunca almış eline yayla sadağını, inmiş has bahçeye. Gitmiş, tam elma ağacının ardına sinmiş. Bir beklemiş, iki beklemiş; derken, horozlar ötmeden, yıldızlar sönmeden has bahçede bir gürültü kopmuş, yerin altı üstüne, üstü altına gelmiş. Daha dewin izi mizi görünmeden ortanca oğulun ibeti benzi atmış, dizlerinin bağı kesilmiş, korkudan dişleri takır takır birbirine vurmuş.

«Yalanlara ikandım, boşuna yüreğime kandım.» demiş, tir tir titremiş, korkusundan ne yayına el atabilmiş, ne sadağına. «Kaçanın anası ağlamaz» demiş, kendini darr atmış babasının sarayına. Üç başlı dew de üç ergin elmayı kopardığı gibi, yine dönmüş, basmış gitmiş.

Hak oyunu üçtür derler, üçünü de denerler.

Devresi yıl gelince, bu kez üçüncü küçük oğul babasının yanına varmış, diz kırmış, selâm vermiş. Hiç sözü uzatmadan:

«İki kardeşim de edemediler, devi öldüremediler,» demiş. «İzin verin, babacığım, ben bekleyeyim bu gece elma ağacını. Dev gelince onu öldürüm, olmuş elmaları koparıp size getiririm.»

«İki ağabeyin de denediler, ama bir türlü yapamadılar,» demiş padişah. «Sen nasıl edeceksin, peki?»

«Ben bilirim ne yapacağımı,» demiş küçük oğul.

«Eh,» demiş padişah babası. «Madem öyle, bildiğini yap sen de.»

Küçük oğul pusatlanmış, yayını almış ,sadağını almış; has bahçeye inmiş. Elma ağacının tam karşısındaki kiraz ağacının ardına sinmiş, beklemiş. Ay aymış ayan beyan .yıldızlarla dolm ık tavan. Derken merken, horozla

yıldızlar sönmeden has bahçede yine bir gürültü kopmuş. Kuşlar susmuş, çiçekler pısmış, bizim küçük oğul:

«Hah,» demiş. «Bu gelen mutlaka devdir, geleceği varsa göreceği de vardır.»

Hemen sadağından bir ok çekmiş, yayını germiş, beklemiş. Koca dev gelmiş, elini ağaçtaki üç elmadan birine uzatmış. Tam koparacakken ,küçük oğul «Budur,» deyip okunu savurmuş, devin üç başından birine saplatmış «Vay anam!» demiş dev, dönmüş. O arada ikinci başı ikinci oku da yemiş. «Anam, anam!» diye bir nağra atmış dev; Mısır'daki Sağır Sultan bile duymuş da «Ne oluyor, birşey mi oluyor?» diye çevresine sormuş.

Padişahın küçük oğlu tam üçüncü oku da savuracakken koca dev bakmış; başa çıkılır yenir yutulur gibi değil. He-

men ters yüz etmiş, inleye sızlaya kaçmış.

Küçük oğul durur mu? Ağaçtaki üç elmayı koparmış, babasının sarayına varmış:

«Buyrun babacığım, elmaları getirdim,» demiş, sunmuş.

Babası oğlunu alnından öpmüş, gözüpekliğini kutlamış.

Küçük oğul:

«Bir dileğim daha var,» demiş. «İzin verirseniz, devin ardına düşeceğim. Bulduğum yerde öldüreceğim. Yararı yok, zararı var. Ölmeli, insanlar da kurtulmalı.»

«Git ama,» demiş babası. «Bari, yanına büyük kardeşinle ortanca kardeşini de al. Birlikten dirlik doğar. Yardımlaşırsınız, birbirinize destek olursunuz. Tek elin nesi var, iki elin sesi var!»

Küçük oğul babasının dediğini tutmuş, yanına iki kardeşini de almış, yol-

lara düşmüş. Orası, burası derken devin izini süre süre bir kuyunun başına gelmişler. Bakmışlar, kuyunun ağzı bir değirmen taşıyla kapalı. Büyük oğul direnmiş, zorlamış, taş, bana mısın dememiş. Ortanca oğul denemiş, o da başaramamış. Küçük oğul serçe parmağıyla taşı kaldırmış, bir yana savurmuş.

En büyük oğulun beline bir ip bağlamışlar, kuyuya sarkıtmışlar. Daha iner inmez:

«Amanın yandım, çabuk yukarı çekin!» diye bağırmış. Çekmişler, çıkarmışlar. Yerine ortanca oğulu sarkıtmışlar. O da kuyuya iner inmez:

«Üşüdüm, dondum, çabuk yukarı çekin!» diye bas bas bağırmış. Çekmişler, çıkarmışlar.

Sıra küçük oğula gelince :

«Sakın dediğime bakmayın, yandım dersem de ipi salın, dondum dersem de..»

demiş, ipi beline sarmış, kuyuya inmeye başlamış.

«Aman yandım!» demiş aşağıdan, aldırmamışlar ipi daha salmışlar. «Aman dondum!» demiş aşağıdan, ipi daha salmışlar yukarıdan.

Sonunda küçük oğul kuyunun dibine ayak basmış. Belinden ipi çözmüş, duvar duvar yürümüş. Önüne bir oda çıkmış; açmış kapısını, girmiş içeri. Görsün de ne görsün? Odada bir kız, ayın ondördü gibi, elinde bir gergef, işleyip durur.

Gergef işleyen kızın odasından çıkmış, ikinci odanın kapısını açmış, içeri girmiş, görsün de ne görsün? Güneşin doğuşu gibi apaydınlık bir kız, elinde tığ iğne dantel işleyip durur. Dantel işleyen kızın odasından çıkmış. üçüncü odanın kapısını açmış. içeri girmiş. yine görsün, ne görsün? Aydan, güneşten aydın,

her iki kızdan da üstün, güzel mi güzel bir kız oturmuş, halı dokumuyor mu! Kızı görmüş, aklı başından gitmiş.

«İn misin, cin misin söyle ey kız?» diye sormuş.

«Ne inim, ne cinim, senin gibi insanım,» demiş kız. «Sen buralara nasıl geldin? Burda bir dev vardır, seni görürse öldürür.»

«Ben de o devi öldürmeye geldim,» demiş küçük oğul. «Yeri yurdu nere, çabuk göster bana.»

Kız, halı tezgâhının başından kalkmış, devin odasını göstermiş. Dev, küçük oğulu görünce yattığı yerden doğrulmuş, bir bağırış bağırmış, yeri göğü inletmiş. Bin kiloluk bir gürzü varmış, onu almış, küçük oğula saldırmış. Küçük oğulun elleri armut toplamıyor ya! O da hemen kılıcını çekmiş; bir kaldırmış, bir indirmiş, oracıkta devi ikiye biçmiş.

Elinde kılıcı kanlı, gitmiş, bütün odaların kapılarını bir bir açmış:

«Yürüyün kızlar, hepiniz kurtuldunuz,» demiş.

Kızları önüne katmış, kuyunun dibine varmış. Önce gergefçi kızın beline ip sarmış:

«Bu gelen büyük ağabeyimin kısmetidir!» diye bağırmış.

Gergefçi kızı çekmişler, ipi yine geri göndermişler. Küçük oğul bu kez dantelci kızın beline ipi sarmış:

«Bu gelen ortanca ağabeyimin kısmetidir,» demiş, onu da yollamış.

Dantelci kızın ardından sıra halıcı kıza gelince, kız:

«Benim yerime sen çık, sonra ipi gönder, beni çek,» demiş. «Ağabeylerin beni görürlerse, seni kıskanırlar; ipi keser, seni kuyuda bırakırlar. Ben senden olurum ,sen benden olursun.»

«Öyle şey olmaz, kardeşlerim bunu

yapmaz,» demiş küçük oğul, kızı dinlememiş. Bunun üzerine kız:

«Peki,» demiş. «Senin dediğin olsun. Ama benim dediğim çıkarsa, o zaman düşünürsün. Al sana saçımdan üç tel. Başın sıkışırsa bu telleri birbirine sürt. Karşına biri ak biri kara, iki koyun çıkar. Ak koyuna binersen doğru yeryüzüne, kara koyuna binersen doğru yedi kat yerin dibine inersin. Ona göre...»

Küçük oğul kızın üç tel saçını almış, koynuna koymuş. İpi bağlamış, kızı yukarı sallamış. Ardından da:

«Bu gelen benim kısmetimdir,» diye bağırmış.

İp çekilmiş, halıcı kız yukarı varmış. Büyük kardeşle ortanca kardeş bakmışlar ki, halıcı kız bir dünyalar güzeli. Ne güneşe benzer, ne aya, daha benzeri gelmemiş dünyaya.

«Vay,» demişler. «Bize neleri verdi, kendi neyi aldı?»

Küçük kardeşi kıskanmışlar:

«Biz sana sorarız,» demişler. Tam küçük oğul kuyudan çıkarken ipi kesmişler, aşağı yuvarlamışlar. Sonra kızları toplamışlar, saraya gelmişler.

«Ah baba, vah baba!» demişler, ağlayıp sızlamışlar. «Kardeşimizi o hayın dev öldürdü. Kuyuda bu üç kızı bulduk, aldık buraya getirdik.»

Padişah baba olanı biteni duyunca iki gözü iki çeşme ağlamış, kara yazma bağlamış.

O sırada küçük oğul kuyunun dibine paldır küldür düşünce, başına gelenlerden şaşkın, bir süre durmuş, düşünmüş.

«El kızı haklı çıktı. Kardeşlerim bana bunu yapacak mıydı?» demiş içinden. Bereket üstünde fazla durmamış; koynundan halıcı kızın üç tel saçını çıkarmış, birbirine sürtmüş. Karşısında iki koyun belirmiş. Biri akmış biri kara. «Ak mıydı, kara mıydı?» derken, binmiş ka-

ra koyunun sırtına, yeryüzü yerine, inmiş yedi kat yerin dibine.

«Ne yapalım olur, başa gelen çekilir,» demiş. Yedi kat yerin dibi de bir başka dünyaymış ha! Gündüzü de varmış, gecesi de. Küçük oğul gide gide akşam olmuş, gün kavuşurken şehre varmış. Bir evin kapısını çalmış, bir kocakarı çıkmış. Kadına üç altın vermiş, o gece konuk olmuş. Yediği tuzlu tarhana çorbasından içerisi kavrulmuş, uykusunda susayıp uyanmış. Kadından su istemiş. Kadın, getire getire ne getirsin? Kırık bir destide kurtlanmış bir avuççuk su!

«Bu nasıl su nine?» demiş.

«Sorma oğlum,» demiş nine. «Bizim burda su altından da kıymetlidir. Biz her gün bu suyu içeriz, halimize şükrederiz.»

«Neden?»

«Yılda bir kez bir şahmaran gelir,

suyumuzu keser. Önüne bir kız kurban vermedikçe suyumuzu bırakmaz. O kızı parçalarken biz de saç saça baş başa, kavga döğüş sularımızı doldururuz, bütün bir yıl bununla idare ederiz. Bir yıl bekleyen su, ne olur? Tabii, kurtlanır da, çamurlanır da. Yarın suyumuzun son günü. Yine o şahmaran gelecek, bu kez padişahımız kızını kurban verecek. Eğer vermezse bütün ülke susuzluktan kırım kırım kırılır.»

Küçük oğul bunları duyunca elini şakağına koymuş. durmuş düşünmüş.

«Sabah olsun. hayrolsun!» demiş.

Sabah olmuş kalkmış, giyinip pusatlanmış, kılıcını kuşanmış, doğru gitmiş çeşmenin başına. Bütün ülke çoluğu çocuğu, genci ihtiyarı, karısı kızanı ellerinde bakraçlar, destiler, tenekeler. bir dizi olmuşlar. bekleşirlermiş Bir köşede de padişahın kızı, yanında kız arkadaşları, iki gözleri iki çeşme ağlaşır, kanlı

gözyaşlarıyla şahmaranın yolunu gözlerlermiş.

Küçük oğul padişah kızının yanına gitmiş

«Ardıma geçin, bana sarılın,» demiş. «Sakın korkmayın ama. Şahmaran ne size, ne bana birşey yapamaz, görürsünüz.»

«Kıyma kendine yiğit,» demiş padişah kızı. «Bu, benim yazım. Başıma geldi, çekerim.»

Küçük oğul:

«Dediğimi yapın,» demiş. «Arkama geçin, çabuk! Şahmaran geliyor...»

Gerçekten de uzaktan, tozu dumana kataraktan şahmaran geledururmuş. Bakmış; çeşmenin yalağı önünde iki kişi, biri erkek biri dişi.

«Ne kısmetli şahmaranım, birken iki olmuş avım,» demiş, sevinmiş Sevinmiş ama, bizim küçük oğlan da boş durur mu o sıra? Hemen okunu çekmiş, yayı

nı germiş, beklemiş. Şahmaran yarım saatlik yoldan alev saçan dilini çıkarmış, «hüüüüpppp!» demiş, soluğunu içine çekmiş? Neden çekmiş? Böyle yapacak, iki avını birden kendine alacak, sözde.

Küçük oğul, padişah kızına:

«Ayağını sıkı bas yere,» demiş. «Sarıl bana, kendini koyverme.»

Böyle demiş, yayını germiş, okunu atmış: Ok, şahmaranın ağzından girip ensesinden çıkmış. Kendini yere çalmış, tepin tepin tepinmiş, bağır bağır bağırmış. Kuyruğunu yere vurdukça taşlar topraklar harman gibi savrulup gökyüzüne uçmuş. Ağzından burnundan dereler gibi kan boşanmış, inleye sızlaya oracıkta ölmüş.

Padişah kızı küçük oğulun ardından kopmuş, şahmaranın yanına koşmuş, kanını avuçlamış; gelmiş, küçük oğulun sırtını sıvazlamış

«Aferin yiğit,» demiş.

Doğru babasının sarayına koşmuş, başına gelenleri anlatmış.

«Tanrı ondan razı olsun, o yiğit kimse gelsin, beni görsün,» demiş padişah babası.

Demiş ama, küçük oğulu koydunsa bul! İşini bitirdikten sonra gönlü rahat kalabalığa karışmış, gitmişmiş.

Padişah kızı babasına demiş ki:

«Yediden yetmişe kadar ülkedeki bütün erkekleri sarayın önünden geçirin, ben onu bulurum, çünkü sırtına nişan koydum.»

Çığırtkanlar çıkarılmış, millet toplanmış, başlamış sarayın önünden geçmeye. O sırada küçük oğul konuk indiği eve dönmüş, ne yapayım, ne edeyim, diye düşünür dururmuş. Kocakarı evsahibi:

«Hadi durma, çığırtkanlar bağırdı, herkesi saray önüne çağırdı,» demiş. «Sen de git, bakalım ne olacak?»

Küçük oğul kalkmış, sarayın önüne gitmiş, şöyle bir geçmiş. Padişah kızı hemen tanımış oğlanı. Askerler koltuklamışlar, huzura çıkarmışlar.

«Bize kimsenin etmediğini ettin oğul,» demiş padişah. «Dile benden ne dilersen. Bir dediğin iki olmaz, dileğin yerde kalmaz.»

«Sağlığınızı dilerim,» demiş küçük oğul.

«Her gün sağlık, kuru hastalık,» demiş padişah. «Dile benden ne dilersen?»

«Sağlığınızı dilerim.»

«Benim sağlığım bana, senin sağlığın sana. Dile benden ne dilersen?»

Küçük oğul, bakmış kurtuluş yok, ille birşey dilemesi gerek.

«Bana üç gün izin, padişahım,» demiş. «Durayım, düşüneyim, sonra size bildireyim.»

Kalkıp yine kocakarının evine gelmiş. Kocakarı o ara suya gitmişm

de kimse yokmuş. Küçük oğul ,can sıkıntısından yayını, sadağını almış, dağa çıkmış, gölgelik serin bir yer aranmış. Bir ağaç altı bulmuş, hemen yatmış uyumuş.

Yattığı o ağacın dallarında Koca Anka kuşunun yuvası varmış. Her yılın bir gününde gökten dev irisi bir kartal gelir, Koca Anka kuşunun yavrularını kapar, kaçarmış. O gün de dev irisi kartalın gelme günüymüş. Gökte görünmüş, onu görür görmez Koca Anka kuşunun yavruları kanat çırpıp başlamışlar bağırmaya.

Küçük oğul uyanmış. Dev irisi kartalı görünce hemen yayını germiş, okunu atmış, kartalı vurup öldürmüş.

«Varayım uyuyayım, biraz daha başımı dinleyeyim,» demiş, yine yatmış uyumuş. O ara işte, Koca Anka kuşu da yuvasına dönüyormuş. Ağacın altında uyuyan küçük oğulu görünce:

«Hah,» demiş. «Benim yavrularımı

her yıl alıp kaçan, götürüp yiyen canavar, olsa olsa budur. Ben şimdi ona gösteririm.»

Gökten süzülmüş, pençelerini açmış, gagasını sivriltmiş; tam saldıracakken yuvadaki yavrular:

«O değil, o değil!» diye çığrışmışlar. «Asıl o bizi ölümlerden kurtardı.»

Koca Anka kuşu yavaşça yere inmiş, bakmış; dev irisi kartalın ölüsü yerde serili durur. Küçük oğulu uyandırmaya kıya. .amış, kanatlarını germiş, güneşe şemsiye yapmış. Uyanırken de kanatlarını çekmiş.

«Dile benden ne dilersen?» demiş uyandığında da.

«Yeryüzüne çıkmak isterim,» demiş küçük oğul.

«O kolay,» demiş Koca Anka kuşu. «Yalnız senden kırk koyunluk et, kırk kırbalık su isterim. Bunları bul getir, dileğin yerine gelir.»

Küçük oğul, padişaha gitmiş:

«Dileğim kırk koyunluk et, kırk kırbalık su,» demiş.

Padişah hemen istediklerini sağlayıp vermiş, küçük oğul da almış, Koca Anka kuşuna getirmiş. Koca Anka kuşu:

«Kırk koyunluk eti sağ kanadıma, kırk kırbalık suyu da sol kanadıma bağla,» demiş. «Sırtıma da bin, yola koyulalım. Unutma: Ben gak dedikçe et, guk dedikçe su vereceksin.»

Küçük oğul Koca Anka kuşuna binmiş, pırrr demiş, göğe uçmuşlar, başlamışlar gitmeye. Gitmişler, gitmişler, gitmişler: Koca Anka kuşu gak etmiş, küçük oğul et vermiş ağzına, guk demiş, su vermiş ağzına; kırk gün, bu, böyle sürmüş. Kırk birinci gün ne et kalmış, ne su. Bunu bilmeyen Koca Anka kuşu gak demiş, beklemiş. Küçük oğul ne yapsın? Kesmiş bacağından bir parça et, vermiş Koca Anka kuşuna. Koca Anka kuşu in-

san etini tanımış, yememiş, ağzında saklamış.

Sonunda yeryüzüne çıkmışlar, küçük oğulun ülkesine varmışlar. Koca Anka kuşu ağzında sakladığı eti küçük oğulun bacağına yapıştırmış, yarasını bir güzel tımar etmiş, helâllaşmış, geri dönmüş.

Küçük oğul önüne çıkan bir kasap dükkânına girmiş, sahibini aramış, bulamamış. Çengelden bir deri almış, başına geçirmiş, keloğlan olmuş.

Gide gide bir kuyumcuya varmış:

«Usta, beni yanına çırak alır mısın?» demiş.

«Bire Keloğlan,» demiş kuyumcu. «Senden ne köy olur, ne kasaba. Ben seni ne yapayım?»

«Bakma kelliğime usta,» demiş küçük oğul. «Her işi işlerim, ne verirsen yaparım.»

«Peki,» demiş kuyumcu, yanına çırak almış Keloğlanı.

Masalcı masal söyler, bazan da lâfı unutur. Böyle diyelim de kusurumuzu bağışlatalım; geleiim, kuyu başından dönen iki kardeşle o üç dünya güzeli kızlara.

Küçük oğuldan umut kesilince, büyük kardeşle ortanca kardeş dayılarının oğluyla birlik olmuşlar; 'kızlarla biz evlenelim', demişler. Demişler ama, kızlar: «Bizim kırk gün yasımız var, acımız yüreğimizi dağlar,» deyip eklemişler: «Hele şu kırk gün bitsin, sonumuz sonra düşünülsün.»

Ama kırk gün dediğiniz, yaşayan için nedir ki? Göz açıp kapa, işte sana kırk gün. Süre dolmuş, üç delikanlı yine kapıya dayanmış.

Kızlardan biri:

«Ben, altın bir gergefle altın bir iğ-

ne isterim,» demiş. «Bunlar otursunlar, kendi kendilerine nakış işlesinler.»

Kızlardan ikincisi:

«Ben de altın bir tabak, tabakta altın bir tavuk, kırk altın piliçle gezinsin, altın yem yesin isterim,» demiş.

Kızların üçüncüsü:

«Ben de,» demiş. «Bir altın tepsi isterim. Üstünde bir altın tavşanla bir altın tazı olsun; tavşan kaçsın, tazı kovalasın!»

Padişah, oğullarının isteğini yerine getirsinler diye ülkede ne kadar kuyumcu varsa hepsini toplamış; «bunu, bunu, bunu isterim, kim buyruğuma karşı durur başını keserim,» demiş.

Kuyumcular sus pus olmuşlar, kırk gün izin istemişler, o güne kadar kim öle kim kala, demişler; dükkânlarına dağılmışlar.

Keloğlan'ın ustası da gelmiş, tezgâ-

hına oturmuş, kara kara düşünmeye başlamış. Beriki:

«Ne düşünürsün ustam?» diye sormuş.

«Ben düşünmeyeyim de kim düşünsün?» demiş ustası. «Padişah, olmayacak şey istedi, kim yapamazsa başını keserim, dedi.»

Ardından neler istendiğini anlatmış. Bizimki:

«Üzüldüğün buysa, boşuna usta,» demiş. «Sen bana kırk kantar fındık, kırk kantar üzüm getir, gerisine karışma. Ben hepsini sana kırk gunde hazırlarım.»

Usta gülmüş, «yoksulun canı fındık üzüm istedi herhalde, alayım sevindireyim,» demiş. Almış, oğlana vermiş, bizimki de bir odaya kapanmış: kırk gün, kırk gece fındık üzüm yemiş, kırk mum yakmış, keyfine bakmış. Kırkıncı gece koynundan halıcı kızın verdiği üç tel saçı çıkarmış, birbirine sürtmüş, bir duda-

ğı yerde bir dudağı gökte bir arap belirmiş hemen; önünde diz kırmış:

«Dile benden ne dilersen,» demiş.

«Altın bir iğneyle altın bir gergef isterim,» demiş bizim oğlan. «Oturacaklar, kendi kendilerine gergef işleyecekler.»

«Başka?»

«Altın bir tabak isterim. Tabakta altın bir tavuk, kırk altın piliçle gezinecek, altın yem yiyecek.»

«Başka?»

«Bir altın tepsi isterim. Üstünde bir altın tavşanla bir altın tazı olacak. Tavşan kaçacak, tazı kovalayacak.»

«Buyruğun başım gözüm üstüne,» demiş arap, kaybolmuş. Anında istenenlerle yine görünmüş, sonra çekilip gitmiş.

Sabahına kuyumcu ustası kapıyı tıklatmış:

«Ne yaptın bakalım Keloğlan?» demiş, sormuş.

«Hazır, ustam!» demiş beriki.

Usta ne görsün? Hepsi de hazır değil mi? Gözlerine inanamamış, Keloğlana sarılmış, şapır şupur yanaklarından öpmüş. Almış, doğru saraya koşmuş.

Kızlar yapılanı edilleni görünce pirelenmişler:

«Bu işte bir iş var,» demişler. «Demek küçük oğul sağ. Bunu yapan ondan başkası olamaz.»

O ara Keloğlan kuyumcu ustasından izin almış, el öpmüş, bir terzi yanına çırak girmiş. Kızlar padişaha gitmişler, demişler:

«İkinci şartımız şudur: Birer kat elbise isteriz. Ne makas kesmiş, ne iğne dikmiş olsun, ayrıca fındık kabuğuna da girsin.»

Padişah, ne yapar? Yine ülkedeki terzileri toplar, bunu onlardan ister.

«Yaparsanız yaparsınız, yapmazsa-

nız ölürsünüz,» demiş, gözdağını da vermiş.

Terziler sus pus olmuşlar, kırk gün izin istemişler, o güne kadar kim öle kim kala, demişler; dukkânlarına dağılmışlar.

Keloğlanın ustası da gelmiş, tezgâhına oturmuş, kara kara düşünmeye başlamış. Beriki:

«Ne düşünürsün ustam?» diye sorunca terzi olanı biteni anlatmış.

«Üzüldüğün buysa, boşuna usta,» demiş Keloğlan. «Sen bana kırk kantar fındık, kırk kantar üzüm getir, gerisine karışma. Ben hepsini sana kırk günde hazırlarım.»

Usta gülmüş, «yoksulun canı fındık üzüm istedi herhalde, alayım, sevindireyim,» demiş. Almış, oğlana vermiş, bizimki de bir odaya kapanmış; kırk gün kırk gece fındık üzüm yemiş, kırk mum yakmış, keyfine bakmış. Kırkıncı gece

koynundan halıcı kızın verdiği üç tel saçı çıkarmış, birbirine sürtmüş, bir dudağı yerde bir dudağı gökte bir arap belirmiş hemen; önünde diz kırmış:

«Dile benden ne dilersen,» demiş.

«Üç kat elbise isterim,» demiş bizim oğlan. «Ne makas kesmiş, ne iğne dikmiş olacak; dürülecek bükülecek, fındık kabuğuna girecek.»

«Buyruğun başım gözüm üstüne,» demiş arap, hemen kaybolmuş. Anında istenenlerle yine görünmüş, sonra çekilip gitmiş.

Sabahına terzi kapıyı tıklatmış:

«Ne yaptın bakalım Keloğlan?» demiş, sormuş.

«Hazır ustam!»

Terzi ne görsün? Hepsi de hazır değil mi? Gözlerine inanamamış, Keloğlana sarılmış, şapır şupur yanaklarından öpmüş. Almış, doğru saraya koşmuş.

Padişah, bu şart da yerine getirilince:

«Düğün dernek kurulsun, delikanlılar cirit oynasın!» diye buyurmuş.

Terzi gelmiş, haberi Keloğlana yetiştirmiş:

«Halk toplandı, padişahın oğulları ciride başladı. Hadi gel, sen de gör,» demişse de Keloğlan:

«Ben gidemem ustam,» demiş. «Kel kafama güneş vurur, beni sonra hasta eder.»

Ama ustası gittikten sonra çıkarmış koynundan yine o üç tel saçı, bir birine sürtmüş, gelen bir dudağı yerde bir dudağı gökte araba:

«Çabuk,» demiş, «Bana al bir at, tepeden tırnağa al giyim kuşam getir!»

Gelenleri almış, giyinmiş kuşanmış, al atına binmiş, sürmüş alana gelmiş. Büyük ağabeyi o sıra delikanlılarla cirit

oynarmış. Al kuşamlı, al atlı Keloğlan alana dalmış, oyuna girmiş, yetişip büyük ağabeyini kolundan yaralamış, sonra geldiği gibi geri dönmüş.

Nice sonra gelen ustası:

«Aman aman,» demiş. «Al atlı bir yiğit geldi, padişahın büyük oğlunu ciritte bir yaraladı ki, sorma!»

«İyi ki gelmemişim,» demiş Keloğlan. «Peynirli börek, bana ne gerek. Korkarım böyle şeylerden.»

Neyse efendim, sözü fazla uzatmayalım: Keloğlan ertesi günü sarılar giymiş, sarı akıtmalı ata binmiş, yine cirit alanına gitmiş. Bu kez de ortanca ağabeyinin ardına düşmüş, bir punduna getirmiş, onu da yaralamış. Üçüncü günü aklar giyinmiş, kır ata binmiş, yine cirit alanına gitmiş, bu kez de dayı oğlunun ardına düşmüş, bir kolayına getirmiş, onu da yaralamış Ama bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, sonunda ele

düşersin çekirge, demişler. Keloğlanı yakalamışlar, kaçmasına fırsat vermemişler, doğru padişahın huzuruna getirmişler.

«Oğullarımı yaralayan demek sendin, ha?» demiş. «Gözüm görmesin. Alın götürün, boynunu vurun!»

«Hayır, durun!» demiş Keloğlan. Başındaki kel deriyi sıyırıp atmış. «Kardeşlerim canıma kıyacaklardı, sen de mi kıyacaksın bana babacığım?»

Padişah bir bakmış, küçük oğlunu tanımış:

«Oğlum!» demiş, sarılmış.

Küçük oğul başından geçenleri anlatmış:

«Sakın kimseye kıyma, ağabeylerimi bağışla,» demiş. «Geçenleri unutalım, günümüze bakalım. Her birine birer saray yaptır. Gergefçi kızı büyük ağabeyim, dantelci kızı ortanca ağabeyim alsın, hepsi mutlu yaşasın.»

Padişah küçük oğlunun dediklerini yerine getirmiş: Bir saray yaptırmış büyük oğluna, gergefçi kızla evermiş. Bir saray yaptırmış ortanca oğluna, dantelci kızla evermiş. Küçük oğluna da halıcı kızı almış, ikisini sarayında alakoymuş: Kırk gün kırk gece düğün dernek yapmışlar, mutlu kutlu yaşamışlar.

Gökten bu yıl elma yağdı: Hale inmeden, satıcıya gitmeden hepsi de çocuklara vardı. Elmaları yediler, masalını dinlediler. Elma bitti, masal bitti, çocuklar da uykuya gittı.

İYİLİKÇİ TİLKİ MASALI

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; uzatmayalım mestaneyi, patlatmayalım kestaneyi. Sözün azı uzu, köseye vermeyin kızı, dul karıya

dokutmayın bezi: Akşam gelir, para der, sabah gelir, para der.

Kaz kazıyla, baz bazıyla, ala tavuk çil horozuyla, âşık gelir elinde sazıyla. Armudu taşlayalım, dibinde kışlayalım, izin verirseniz artık masala başlayalım.

Bir varmış, iki yokmuş, bir ülkenin birinde bir köy, o köyde yaşar bir nalbant varmış. At demez, eşek demez ne getirirlerse nal keser, nallarmış. Köylük yerde nalbantlıktan n'olacak? Yazın ayrı, kışın ayrı, ilkyazda, güzün ayrı nal nallanmaz ki ata, eşeğe! Dört nal nallatan üç nal düşene kadar bekler, tek nala kalınca hayvanını alır, çeke çeke nalbanta getirir; «Hele bizimkini bir nallayıver, her kaç kuruşsa veriverelim,» dermiş. Diyeceğim, yoksulluk dalına binmiş, eğekomuş nalbantı. Kendi kendine yetemediğinden evlenmemiş de. «Benim başım yanık, bari bir başkasını yakmaya-

yım,» demiş; evsiz barksız, çoluksuz çocuksuz kalmış.

İki tavukla bir horoz besler, horozun sesiyle uyanır, tavukların yumurtasını azık eder, gününü günlermiş. Gel zaman git zaman, günlerden bir gün nalbantın tavuk kümesine bir tilki dadanmış. Önce horozunu kapmış gitmiş, sonra paçalı tavuğunu. Sıra üçüncüye geldiğinde, nalbant, «Bu böyle olmaz», demiş. «Yolunu gözleyeyim, tilkiden bunun hesabını sorayım.»

Böyle demiş, pusuya yatmış; elinde nacak, tilkiyi beklemiş. Tilki gelmiş, tam babasının malı gibi kümese girecekken, nalbant önüne diklimiş:

«Dur bakalım!» demiş tilkiye. «Şimdi yandın. Yediğin horozla tavuğun hesabını ver, yoksa şuracıkta öldün, gittin.»

Tilkiye boşuna tilki dememişler; adamı sulu götürür ,susuz getirir, şeytana

bile papucu ters giydirir. Nalbantı elinde nacakla görünce, işlerin sarpa sardığını anlamış, hemen yalanı kıvırmış.

«Hangi tavukmuş o, hangi horozmuş o? Ne bildim, ne gördüm Haberim bile yok.»

«Yalan istemez,» demiş nalbant. «Ya doğruyu konuşursun, ya nacağı başına yersin.»

Tilki bakmış, nalbantın dediği şaka maka değil. Nacağı indirecek, vurdu mu öldürecek.

«Bir kez de doğruyu konuşayım bari, öyle öleyim,» demiş. «Evet, tavuğunla horozunu ben yedim. Var mı bir diyeceğin?»

Nalbant:

«Benim yok,» demiş. «Senin var mı?»

«Var,» demiş tilki. «Dilersen, seninle bir anlaşma yaparım.»

«Ne anlaşmasıymış o?»

«Canımı bağışla. Yanında kalayım, kimin kimsen yok, yoldaşın olayım.»

«Ne işime yararsın ki?»

«Hiç belli olmaz,» demiş tilki. «Benim adım tilki, kimse bilmez yaptığım işi.»

«Ben kendime zor yetiyorum, bir de seninle nasıl uğraşırım?»

«Sen beni düşünme. Ben başımın çaresine bakarım, bu arada sana can borcumu da öderim.»

Nalbant tilkinin durumuna acımış, «öyle olsun,» demiş, tilkiye canını bağışlamış. Tilki de nalbantın yanından ayrılmamış.

Bir gün iki gün derken aradan bir süre geçmiş. Bir gün tilki:

«Senin evin barkın, çoluğun çocuğun yok mu?» demiş, sormuş.

«Yok,» demiş nalbant. «Yokluktan, yoksulluktan olmadı, olduramadım.»

«Ya!» demiş tilki, düşünmüş. «Peki, ben sana birilerini bulsam, alır mısın, alıp evinin hanımı yapar mısın?»

«Benim gibi yoksula kim varır?»

«Orasını bana bırak. Benim adım tilki, kimse bilmez yaptığım işi.»

Ertesi günü tilki yine nalbantın yanına varmış

«Sana bir ad buldum,» demiş «Bundan böyle senin adın Hüsük Dayı. Nasıl, beyendin mi?»

«Beyensem n'olacak, beyenmesem n'olacak?»

«Öyle deme? Sen işin sonrasına bak.» demiş tilki.

Ertesi günü yine nalbantın yanına varmış:

«Sende,» demiş «Hiç gümüş para var mı? Üç beş tane olsa da olur.»

«O kadarsa, bulunur,» demiş nalbant Gitmiş getirmiş tilkiye vermiş.

«Şimdi söyle bakalım,» demış tilki.

«Bu ellerde çok zengin, varlıklı bir bey var mı?»

«Var,» demiş nalbant. «Adına Kocabeyoğlu dedikleri bir bey var. Yakınlarda oturur. yediği önünde. yemediği ardındadır. Sofrasından kuş südü eksik olmaz. kapısında bin adam ırgat durur.»

«Çoluk çocuğu var mı o Kocabeyoğlu'nun?»

«Bir oğlu bir kızı var. Öyle duydumdu.»

«Kızı nasıl birşey?»

«Ha, ayın ondördü, ha Kocabeyoğlu'nun kızı.»

«Güzel,» demiş tilki, ağzını burnunu yalamış «Peki. sende hiç altın para var mı? Çok değil. üç beş tane olsa da olur.»

«O kadarsa bulunur,» demiş nalbant. «Dişimden tırnağımdan bütün ömrümce üç sarı altın biriktirmiştim Ölümlük dirimlik, iki arşın kefenlik, yani.»

Böyle demiş, gitmiş getirmiş, tilkiye vermiş. Tilki:

«Ben şimdi doğru o Kocabeyoğlu'na gidiyorum,» demiş.

«Ne yapacaksın Kocabeyoğlu'nda?»

«Kızını sana isteyeceğim.»

«Git işine be tilki!» demiş nalbant. «Kocabeyoğlu bana kız değil, bir tutam tuz vermez. Sen ne konuşuyorsun?»

«Eh, görürüz verir mi, vermez mi?» demiş tilki. «Üstelik unutma: İsteyenin bir yüzü kara, vermeyinin iki yüzü kara.»

Sonra kuyruğunu toplamış, gitmiş. Nereye? Doğru Kocabeyoğlu'nun çiftliğine. Çat çat kapısını çalmış, Kocabeyoğlu çıkmış, bakmış; tilki.

«Oooo, hoş geldin, beş gittin tilki,» demiş. «Buyur gir, niye geldin bakalım?»

«Senin ölçeğe geldim,» demiş tilki. «Bizim Hüsük Dayı'nın biraz gümüşü var. Ne kadardır onu bilelim, dedik.»

Kocabeyoğlu'nu almış mı bir düşünce: «Yahu,» demiş «Adıyla sanıyla Kocabeyoğlu'yum; benim ölçekle ölçülür gümüşüm olmazken, bu züttürük Hüsük Dayı'nın bu kadar gümüşü olsun. Allah Allah!»

Sonra oğluna dönmüş:

«Getirin, verin ölçeği, ne olacaksa görürüz...» demiş.

Ölçeği getirmiş, tilkiye vermişler. O da almış, çekmiş gitmiş. Çiftlikten az biraz uzaklaşınca bir çalı ardına gizlenmiş, dilinin altında sakladığı nalbantın gümüşlerinden birini ölçeğin bir yanına öbürünü öbür yanına sıkıştırmış, dönmüş gelmiş sonra. Ölçeği vermiş 'sağ olun', demiş, kayboolmuş, gitmiş.

Günlerden bir gün yine çat kapı Kocabeyoğlu'nun çiftliğine varmış

«Yahu, yine sen mi geldin, niye geldin?» diye sormuş Kocabeyoğlu, tilkiye karşıcı çıkmış.

«Sana rahatsızlık veriyorum ama, kusura kalma,» demiş tilki. «Şu bizim Hüsük Dayı'nın bir derdi vardı da, ona geldim.»

«Neymiş ki derdi?»

«Biraz altını vardır da... Kaç ölçektir, sayısını unutmuş. Rica etti, bir ölçüver şunları da geliver, dedi. Ben de kalktım geldim. Elçiye zeval olmaz Kocabeyoğlu, git dersen giderim.»

Kocabeyoğlu:

«Ne demişler?» demiş. «İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki... Getirin şu bizim ölçeği, verin tilkiye, işini görsün o da.»

Ölçeği getirmişler, tilkiye vermişler. O da almış, çekmiş gitmiş. Çiftlikten az biraz uzaklaşınca bir çalı ardına gizlenmiş, dilinin altına sakladığı nalbantın altınlarından birini ölçeğin bir yanına, öbürünü öbür yanına sıkıştırmış, dönmüş gelmiş sonra. Ölçeği Kocabeyoğlu'-

na geri vermiş, "sağ olun," deyip yine gözden kaybolmuş.

Tilki gittikten sonra durumdan enikonu kuşkulanan Kocabeyoğlu, oğluna:

«Getir bakalım şu ölçeği, doğru mu yalan mı tilkinin dediği?» demiş.

Ölçeği getirmişler. Bakmış, birincide olduğu gibi bu kez de iki yanında iki para kısılı. Birincide gümüş, ikincide altın.

«Vay!» demiş, Kocabeyoğlu. «Ben, tilki bizle eğlenir sandıydım. Meğersem doğruymuş.»

Aradan bir süre daha geçmiş. Bir gün Kocabeyoğlu çiftliğinde otururken, tilki yine çıkagelmiş. Kocabeyoğlu hemen karşıcı çıkmış.

«Buyur, hoş geldin, hoş gördün. Yine ne derdin var, söyle?»

Tilki iki yanına bakmış, Kocabeyoğlu'na dönmüş:

«Yalnız mıyız Kocabeyoğlu?» demiş.

«Gizli mi diyeceğin?»

«Eh, öyle sayılır.»

«Hayır mı, şer mi?»

«Hayır, hayır!»

«Konuşabilirsin,» demiş Kocabeyoğlu. «Buradaki duvarların kulağı yoktur.»

«Kızını bizim Hüsük Dayı'ya Allahın emri Peygamberin kavliyle istemeye geldim,» demiş tilki.

Kocabeyoğlu düşünmüş kendi kendine: «Bunca yılin Kocabeyoğlusuyum. Kapımda bin ırgat çalışır. Bende sayıyla var ölçekle altın gümüş yokken bu Hüsük Dayı her kimse, onda olsun! Kızımı ona vermeyip de kime vereceğim?»

«Ne diyorsun?» diye sormuş tilki.

«Madem kısmet sizin Hüsük Dayı'ya imiş. Verdim gitti.»

Tilki hemen kuyruğunu toplamış. bir koşu nalbantın yanına varmış, böyle böyle durumu, demiş «Turnayı gözünden vurdun. Kocabeyoğlu'nun kızını aldın.»

Sonra nalbanta iş getiren bir kaç köylü delikanlısına dönmüş:

«Bugün nalbantı evereceğiz,» demiş. «Sakın, siz siz olun, bizimkine nalbant malbant demeyin, pişmiş aşa soğuk su katmayın.»

Hepsi birlik olmuşlar, kalkmışlar, güle oynaya Kocabeyoğlu'nun çiftliğine yollanmışlar. Yolda giderken önlerine çıkan derede nalbantı bir güzel suya batırmışlar, sırıl sıklam etmişler, suları aka aka Kocabeyoğlu'nun çiftliğine getirmişler.

Tilki hemen Kocabeyoğlu'na koşmuş:

«Aman Kocabeyoğlu,» demiş. «Ne olursa senden olur. Biz Hüsük Dayı'yı getirirken köprü göçtü, suya battı. Altını maltını, elbisesi melbisesi suda gitti. Üstündekileri de yoksul bir nalbanttan ödünç aldık. Sen artık kusuruna bakma.»

Kocabeyoğlu:

«Böyle şeyler olur, herkesin başına gelir,» demiş. «Kaza, varıyorum der mi? Buyursun, benim terzime götürülsün, bir güzel giydirilsin. Para gerekse, kâhyaya deyin, cebini altınla doldursun.»

Nalbantı almışlar, Kocabeyoğlu'nun terzisine götürmüşler, ölçüsünü aldırmışlar. Terzi elbiseleri dikedursun, nalbantı bu kez de hamama sokmuşlar, yıkayıp paklamışlar.

Bütün bu işler son bulunca Kocabeyoğlu'nun kızını da allayıp pullamışlar, telleyip süslemişler, al bir ata bindirmişler, nalbanta teslim etmişler. Kocabeyoğlu, ne olur ne olmaz diyerek oğluyla yeğenini de yanlarına katmayı unutmamış. «Baktınız, hırlının birl, kızımı getirin geri,» demiş.

Tilki yine öne düşmüş:

«İzimi izleyin, ardımdan ayrılmayın,» de şturmuş.

Koşa koşa bir dağın eteğine gelmiş. O dağ eteğinde de tek gözlü bir dev yaşar, gelene geçene kıran kormuş. Koca bir saray kurdurmuş, içini de gelenden geçenden soyduklarıyla doldurmuşmuş.

Tilki doğru tek gözlü devin yanına varmış. Tek gözlü dev çocuk gibi sevinerek:

«Hoş geldin sefa geldin. bana yemlik mi geldin?» diye sormuş tilkiye.

«Sen ne diyorsun dev dayı?» demiş tilki. «Ben can derdindeyim, sen et derdinde.»

«Ne var, birşey mi oluyor yoksa?»

«Olsun da daha ne olsun?» demiş tilki. «Aşağıdaki yoldan al ata binmiş bir şey geliyor ki, bilene aşkolsun! Yanında da bir yığın atlı. Sayısı sayılmaz, sayıları bilinmez. Ne uçan kurtuluyor ellerinden, ne kaçan İnanmazsan çık da bak.»

Dev sarayının balkonuna çıkmış,

bakmış. Gelmekteki gelin alayını görünce şafak atmış.

«Aman,» demiş. «Sen bir küçük tilkisin, nereye olsa saklanırsın. Önce beni sakla ne olursun!»

Sarayın önünde koca bir ot harmanı varmış. Tilki görmüş:

«Gel çabuk,» demiş. «Şu ot harmanına gir, saklan. Ben üstünü örterim.»

Tek gözlü dev otların arasına girmiş, saklanmış. Ama tilki bunu pek beğenmemiş.

«Böyle olmayacak,» demiş deve. «Kıpırdanır mıpırdanırsın, kuşkuyu üzerine çekersin.»

«N'apalım, peki?»

«Seni bir güzel bağlayayım. En iyisi bu.»

«Peki, bağla,» demiş dev, razı olmuş.

Tilki, tek gözlü devin elini ayağını urganlarla sıkı sıkıya bağlamış, sarmış

sarmalamış, yine ot harmanına sokmuş, üstünü de bir güzel örtmüş. Sonra çaktığı gibi kibriti, otları tutuşturmuş, tek gözlü devi oracıkta cayır cayır yakmış.

Dev yanıp kül olana kadar gelin alayı da sarayın kapılarına gelmiş, dayanmış. Tilki alayı karşılamış, gelin kızın akrabalarını içeri buyur etmiş. Sarayın odalarını tek tek açıp içindeki altınları, gümüşleri, elmasları, incileri bir bir göstermiş. Hepsini nalbant Hüsük Dayı'nın zenginliğine, büyüklüğüne inandırmış. Kocabeyoğlu'nun oğluyla yeğeni bakmışlar, söylenenler söylenenlerin altında değil, üstünde. Kızlarını bırakmışlar, helâllaşıp kendi çiftliklerine dönmüşler.

Tilki onları yolcu ettikten sonra geri dönmüş, nalbantın yanına varmış.

«Can borcumu ödedim mi?» demiş nalbanta.

«Ödedin,» demiş nalbant.

«İznin olursa artık gidebilir miyim?»

«Git güle güle,» demiş nalbant. «Yolun açık olsun!»

Tilki gitmiş, naibant yeni evine girmiş. Kocabeyoğlu'nun kızı ile muradına ermiş.

Gökten üç elma düştü. Biri sana, biri bana demeyin, dilim dilim dilin, hepsini masal dinleyen çocuklara verin!

ALİCENGİZ MASALI

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben ablamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; ettim, edemedim, beşikçilik yapamadım, bari başka bir zanaat tutayım, dedim. Şu zanaatı bulsam,

dört elle sarılsam diye çok düşündüm. Bakkal olsam... dedim: Kaldıramam kantarı. Kasap olsam... Sallayamam satırı. Nalbant olsam... Nallayamam katırı. Berber olsam... Eş dost hatırı. Onu yapmalı, bunu yapmalı, minareye çıkmalı, el hatırı yıkmalı... dedimse de boşuna! Sonunda kalaycı oldum kalayladım kapları, hep kırıldı tavaların sapları, hekimbaşı oldum millete yutturdum acı hapları. Hapları içtiler, sopaları kaptılar, 'sen bizimle eğlenir misin?' deyip beni İstanbul'a kadar kovaladılar.

Geldim İstanbul'a, oldum bir hamamcı, elimde beş kuruş sermayem vardı. O geldi yıkandı, bu geldi yıkandı, elimdeki sermaye tükendi, para veren olmadı. Baktım, borçlar dağ gibi; rezillik kısır bağ gibi. İyisi mi evime gideyim, mangal başına oturayım, masalıma başlayayım dedim, geldim.

Bir varmış, bir yokmuş; dünyada in-

sanların mutlu yaşadıkları, yarınlarını düşünüp kaygılanmadıkları ülkeler pek çokmuş. İşte o ülkelerden birinin padişahı, mutsuz yaşayan, yarınlarından her zaman kuşku duyan bir komşu ülkenin padişahıyla aralarındaki bir ilişkide kandırılıp aldatılmış. Farkına varmış ama geç varmış, iş işten de geçmişmiş. Padişah buna üzüm üzüm üzülmüş, hergün; «Nasıl oldu da bu böyle oldu? Keşke olmaz olsaydı...» der döğünürmüş.

«Olur böyle şeyler, padişahım,» demiş danışmanbaşı. «Bizi Alicengiz oyununa getirdiler de ondan oldu.»

Padişah durmuş, bel bel danışmanbaşına bakmış.

«Anlamadım,» demiş. «Ne dedin, ne dedin?»

«Bizi oyuna getirdiler, padişahım, dedim.»

«Ne oyunu dedin ona? Birşey oyunu dedın...»

«Alicengız oyunu dedim, padişahım,» demiş danışmanbaşı.

«Ya!» demiş padişah. «Demek onun adı Alicengiz oyunu, öyle mi?»

«Öyle padişahım!»

Padişah başını kaşımış, sakalını sıvazlamış.

«Peki,» demiş. «İçimizde bu Alicengiz oyununu bilen var mı?»

Danışmanbaşı:

«Ben bilmem, padişahım,» demiş. «Ben bilmediğim gibi öbür danışmanların da bilmezler.»

«Hekimbaşılar, yıldızcıbaşılar, kolbaşılar, subaşılar, bilginler, bilgiyi öğretenler de mı bilmezler?»

«Varayım bir sorayım,» demiş danışmanbaşı, gitmiş; hekimbaşını, yıldızcıbaşını, kolbaşını, subaşını, bilginleri, bilgiyi öğretenleri bir araya toplamış; sormuş soruşturmuş, yeniden padişahın yanına varmış.

«Var mıymış bileni, edeni?» demiş padişah.

«Yokmuş padişahım,» demiş danışmanbaşı. «Duymuşlar ama bu nedir, ne değildir diye üstüne düşüp ilgilenmemişler.»

«Peki, n'olacak, bir bilenini bulamayacak mıyız?»

«Buyurursanız, çığırtkan çıkaralım, ülkeyi taratalım.»

«Bir bilen bulunur mu?»

«Çıkmadık candan umut kesilmez, padişahım. Ummadık taş baş yarar. Bir deneyelim. Bakarsın olur, bir bilen bulunur.»

Padişah buyurmuş, çığırtkanlar çıkmış; bir ucundan öbürüne ülkeyi dolanmışlar, «Alicengiz oyununu kim biliyorsa, ortaya çıksın. Padişahımız onu istiyor. Alacak, baş tâcı yapacak, altına elmasa boğacak!»

Orası burası deyip çığırtkanlar geze-

dursunlar, köyün birinde bir yaşlı ananın yoksul ama akıllı mı akıllı oğlu olayı duymuş, söylenenler kulağına gelmiş. Doğru anacığına gitmiş:

«Ana,» demiş, «azık torbamı ver, ben gidiyorum.»

«Gidiyor musun? Nereye gidiyorsun ey oğul?» diye sormuş anası.

«Padişah çığırtmış, oraya gidiyorum.»

«Padişah seni n'etsin ey oğul, sen padişahı n'edesin?»

«Alicengiz oyununu sorarmış, bilenini ararmış.»

«Sen bilir misin bunu?»

«Üç sınıflı köy okulunda Alicengiz oyunu mu öğretirler adama; nerden bileceğim?»

«Madem öyle...» demiş anacığı. «Şimdiye kadar bilemedin, şimdiden sonra nerden bileceksin?»

«Varırım, giderim büyük şehirlere.

Arar sorarım, elbet bir bileni vardır. Onu bulur, öğrenirim.»

Böyle demiş, anacığının hazırladığı azık torbasını sırtına vurmuş, yürümüş gitmiş.

Hayır, az gitmemiş, çok gitmiş: Düz gitmemiş, eğri gitmiş, kestirmeden vurmuş. İşi acele olduğundan öyle bir koca kış, bir koca güz de gitmemiş. Yolda yürürken bir gezgine rastlamış, selâm vermiş, selâm almış. Gezgin:

«Nereye gidiyorsun böyle delikanlı?» demiş.

«İşte, gidiyorum,» demiş delikanlı.

«Herkes bir varağa, bir amaca gider delikanlı,» demiş gezgin. «Senin amacın, varağın ne?»

«Alicengiz oyunu diye birşey varmış, onu öğrenmeye, bilenini bulmaya gidiyorum,» demiş delikanlı.

Gezgin:

«Bari buldun mu o bileni?» demiş.

«Bulamadım, ama bulacağım.»

«Bu dünyada Alicengiz oyununu en iyi ben bilirim. İstersen, gel benimle, sana öğretirim,» demiş gezgin. «Gelir misin?»

«Gelirim.»

İkisi yollarını birleştirmişler, git babam gitmişler, koca Ağrı dağının eteklerine varmışlar. Üç günde dağı tırmanmışlar, doruğundaki bir mağaraya girmişler.

Gezgin:

«Burası benim konağım,» demiş. «Bunca yol yürüdün, yoruldun. Hele bir soluklan, dinlen, sonra işe başlarız.»

Delikanlı yalnız kalmış, yalnızlıktan canı sıkılmış. Çıkayım, bir dolaşayım, burası neyin nesidir, öğreneyim, demiş. Bakmış: Oda oda gidiyor. Bir odanın kapısını açmış, içerde bir kız, bir yandan iğ iğiriyor, bir yandan inci gibi gözyaşı döküp ağlıyor.

«Ne ağlarsın güzel kız?» demiş, sormuş.

«Ben ağlamayayım da kimler ağlasın?» demiş kız. «Benim başıma gelen kimsenin başına gelmiş mi?»

«Ne olmuş ki? Hele anlat da anlayayım,» demiş delikanlı.

Kız:

«Ben daha çocuktum, okuluma gidiyordum,» demiş, başlamış anlatmaya. «Bir gün okul yolunda bu gezgine rastladım. Beni tuttuğu gibi kaçırdı, bu mağaraya getirdi. 'Seni okutup yetiştireceğim' dedi, aldı karşısına, başladı okutmaya.»

«Ne okuttu?»

«Bilir miyim? Kafam almadı ki. Ne dediyse yanlış dedim, yanlış öğrendim. Sonra beni bu odaya kapattı, bir daha da salıvermedi.»

«Amma garip iş! Nasıl bir kişiymiş bu gezgin böyle?»

«Gerçekte gezgin mezgin değil.»

«Ya ne?»

«Cin. Hem de kötünün kötüsü.»

«Vay başıma gelenler! Şimdi ben n'apacağım?»

«Senin gibi çok delikanlılar geldi buraya,» demiş kız. «Her biri okuyup öğrenecek, iyi bir öğrenci olacaktı. Ama bir türlü gezginin dilediğini yapamadılar. Gezgin de kızdı, hepsini arslanlara kaplanlara yedirdi.»

Böyle demiş, almış delikanlıyı, odanın penceresine götürmüş, göstermiş! Aşağıda bir avlu, avluda da sürüyle aslan, kaplan homurdanır, dolaşırmış.

«Vay başıma gelenler! Şimdi ben n'apacağım?» demiş delikanlı.

Kız:

«Kolayı var,» demiş. «Ben öğrendim, bunun ustası oldum. Gezgin seni okutursa, hep tersinden oku, sakın onun öğrettiği gibi öğrenme.»

«O zaman n'olur?»

«Bakar ki, sen hiç öğrenemeyeceksin kızar, yanından kovar. Sen de canını kurtarmış olursun.»

«Peki, öyle yaparım,» demiş delikanlı, kızın yanından çıkıp odasına gelmiş. Az sonra gezgin seslenmiş; yanına gitmiş, başlamışlar derse.

Ama delikanlı tenbihli ya, gezgin A dese B demiş; elif dese mertek demiş, göz dese kaş demiş, top dese hop demiş, az dese çok demiş. Gezgin kızmış, küplere binmiş, delikanlıyı falakaya yatırmış, bir güzel dövmüş. Delikanlının gıkı bile çıkmamış.

Gezgin bu kez de Alicengiz kitabını önüne koymuş, başlamış okutup öğretmeye. Ama nerde? Delikanlı ne zaman elifi görse ya mertek demiş, ya direk. Ama bu arada gezgine sezdirmeden kitabı, kitaptaki herşeyi noktasına virgülüne

kadar ezberine geçirmiş, hiç birşey unutmamış.

Gezgin bakmış, delikanlı yine herşeyi yanlış okuyor, yanlış yoruyor:

«Senden adam madam olmaz. Ben umudumu kestim. Ne sana yazık olsun, ne bana. Orda burda boşuna vakit geçirme, sen sen ol, bir an önce dön köyüne, oğlum!» demiş. Almış, mağaradan indirmiş, dağı aşırtmış, geldikleri yolun başına kadar getirmiş, selâmetlemiş ordan.

Delikanlı yel olmuş uçmuş, sel olmuş coşmuş, yağmur olmuş yağmış, sonunda köyüne varmış.

«Ana, ana!» demiş. «Ben geldim!»

«Biraz çabuk gelmedin mi, oğlum?» demiş anası.

«Ustasına çattım da ondan ana,» demiş delikanlı. «Gözümü dört açtım, Alicengiz oyununu bir çırpıda öğrendim.»

«İyice mi öğrendin?»

«İyice öğrendim...»

«Nasıl bir oyunmuş bu, peki?»

Delikanlı gülmüş.

«Bu sırdır, ana,» demiş. «Ama yarın, bak gör ne olacağım?»

«Ne olacaksın?»

«At olacağım, ana!»

Kadıncık yerinden sıçramış.

«At mı?» demiş. «Sen mi at olacaksın?»

«Evet, ben at olacağım ana. Sen de beni götürüp padişaha satacaksın.»

«Tövbe de oğlum, tövbe de!»

«Padişah o kadar beyenecek ki, etek dolusu para verecek sana...»

Kadın bir türlü aklını bu işe yatıramamış ama, ne desin!

«Eh,» demiş. «Hele bir yarın olsun da...»

Yarın olmuş. Gün ışırken kadıncık kapı önünde bir kişneme, bir eşkinme duymuş, açmış, bakmış: Bir at ki, kü-

heylân! Yani, oğlunun dediği doğru. Tutmuş yularından, çeke çeke padişahın sarayına götürmüş. Padişah bir bakmış, bayılmış ata.

«Kaç para istiyorsa, hemen verin, atı alın!» diye buyurmuş. Kadına, aklına, düşüne gelmeyecek kadar çok para vermiş, atı almışlar elinden.

Akşamına çat kapı, oğlu geri gelmez mi?

«Hayrola, mayrola!» demeye kalmadan delikanlı:

«Bugün attım, yarın koç oluyorum ana,» demiş.

«Yine götürüp padişaha mı satacağım seni?»

«Fena mı ana? Üstüne para da alıyorsun ya!»

Sabah olmuş, yine kapıda bir koç. Boynuzlar kınalı, tüyler boyalı. Tutmuş kadıncık koçu, padişahın sarayına götürmüş yine. Yolda giderlerken bir köşe

başından karşılarına gezgin çıkmış, bir bakışta tanımış, durumu da anlamış:

«Vay!» demiş. «Bu delikanlı benden de baskın çıktı; beni uyuttu, sırrımı çaldı. Vay gidi, vay!»

O saat ateş kesilmiş, kadının yoluna durmuş.

«Kaça bu koç, hanım?» diye sormuş.

«Satılık değil,» demiş kadıncık.

«Yalan konuşma,» demiş gezgin, kızgınlığından sakalı tel tel titremiş. «İnsan satmayacağı bir koçu bu denli süsler püsler mi?»

Gezgin 'satılıktır, sat', kadıncık da 'değildir, satmam' diye tartışırlarken delikanlı kurtuluşu kuş olup uçmakta bulmuş. Pır demiş pırlamış, gökyüzüne fırlamış.

O Alicengiz oyununu bilir de, gezgin bilmez mi? Delikanlının ardından o da bir şahin kuşu olmuş, başlamış izleme-

ye. Gide gide padişahın sarayına varmışlar. Delikanlı hemen bir elma olmuş, gökten pattadak padişahın kucağına düşmüş.

Gezgin, şahan kuşu olmaktan çıkmış, yine gezgin olmuş:

«O elma benimdir padişahım,» demiş. «İznin olursa, alayım...»

«Nerden senin oluyormuş?» demiş padişah. «Hayır, senin değil, asıl benim elmam.»

Gezgin bin dereden su getirmiş, yal var yakar olmuş, sonunda padişahı inandırmış. Padişah tam elmayı gezgine uzatırken, elma, elinde elmalıktan çıkıp bir avuç darı olmuş, yerlere saçılmış. Gezgin de hiç kaçırmadan tavuk oluvermiş, başlamış darıları gıt gıt yemeye.

O darıları yiyen tavuk oladursun, delikanlı hemen darılıktan çıkmış; sansar olup tavuğun gırtlağına atılmış, onu

oracıkta boğmuş, atmış. Ardından yine o eski delikanlılığına dönmüş.

«Sen kimsin, ey oğlum?» demiş padişah. «Bu nasıl bir iş ayrıca? Elma darı oldu, darı sen oldun, ben de buna şaştım!»

«Hani, çığırtkan çıkartıp duyuru yaymıştın ya, padişahım,» demiş delikanlı. «Alicengiz oyunu nedir, kim bilirse gelsin, göstersin, buyurmuştun, hatırladın mı?»

«Hatırladım, elbet,» demiş padişah. «Sakın...?»

«İşte adına Alicengiz dedikleri oyun, bu oyundur, padişahım. O olursun, bu olursun, onun kılığına girersin, bunun kılığını alırsın, karşındakini mat edersin. İşte, hepiniz de gözünüzle gördünüz, aklınızla şaştınız.»

Padişah:

«Doğru,» demiş. «Gözümüzle gördük,

aklımızla şaştık. Vay Alicengiz oyunu, vay!»

Böyle demiş, delikanlıya büyük bir bağışta bulunmuş, gönlünü almış. Delikanlı da şehire yerleşmiş, bir konak almış, anacığını köyden getirtmiş. Ardından kötü cin gezginin mağarasına koşup mahpus kızı kurtarmış, almış şehire konaklarına getirmiş onu da. Bir arada mutlu kutlu yaşamışlar, muratlarına ermişler.

Gökten üç elma düştü: Üçü de adları Murat olan çocukların olsun!

GÜVERCİN YUSUF

VVEL zaman içinde kalbur zaman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben halamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; el varmış yele karşı, yel varmış ele karşı Ne acayip kara bahtım, her işim bozgun düşer, dudu-

ya kursam tuzağı, içine kuzgun düşer. Çin çin çukulata, hani bana limonata? Limonata bitti, koca karı gitti. Nereye gitti? İstanbul'a gitti. İstanbul'da n'apacak? Mercan pabuç alacak. Mercan papuç alıp n'apacak? Düğünlerde bayramlarda giyecek. Aşçıbaşı tarhana pişir, ben yiyeyim, sen bak otur.

Bir varmış, bir yokmuş; el varmış, hısım yokmuş, saçlı varmış, kel yokmuş; armut varmış, ayı yokmuş, keman varmış, yayı yokmuş. Yayı yaylarım, ayıyı avlarım, armudu dişlerim, bu masalı söylerim:

Vaktin birinde, Gâvur dağlarının ardında, günlük güneşlik, bolluk bolallık, havası suyu yarar, insanları tam karar bir ülke, bu ülkenin padişahı, bu padişahın da ayın ondördü gibi güzel bir kızı varmış Her zaman söylerim, dediğimi yenilerim: Köylü kızı da birdir, şehirli kızı da. Yoksul kızı da birdir, padişah kı-

zı da. Biri köyünde yaşar, biri şehirinde; biri ottan kamıştan kulübesinde oturur, öbürü camdan sırçadan sarayında. Yeter ki insan, insan gibi yaşasın, dert ile acı çevresini sarmasın.

Padişah kızı da mutluymuş, gözü gönlü ferahmış; yediğini önüne kor, yemediğini kaldırırlarmış. Pufladan yataklarda uyur, kuştüyü yorganları örtünür, güzel güzel düş görür; gün ışırken kalkar, doğru has bahçeye çıkarmış. Has bahçe de has bahçeymiş hani! Güller açar, karanfiller kokar, salkım söğütler havuza saçlarını uzatır, dallarında ibibik kuşları cıvıl cıvıl cıvıldaşırmış. Kiraz ağaçları ordaymış, şeftali ağaçları orda; elmalar, armutlar, portakallar, mandalinalar yüklüm yüklüm ağaçlardaymış. Aslanağızları sabah açar, gece kapanır; boru çiçekleri gece açar, sabah kapanırmış. Mor menekşeler, al küpe çiçekleri, yaseminler, katmer çiçekleri, sarı kişkişler

bütün bahçeyi renkten renge, kokudan kokuya boğarlarmış.

Padişah babası kızı eğlensin, sıkılmasın diye has bahçenin havuzuna alabalıklar da salmışmış. Sabahla bir, padişah kızı has bahçeye çıkar, doğru bu havuz başına gider; esen yele saçlarını verir, açar tarar, tarar açarmış.

Yine günlerden bir gün, sabahlardan bir sabah; kalkmış, has bahçeye inmiş, havuz başına gitmiş, oturmuş. Can sıkısı bu ya; «Üf, aman!» demiş, kolundaki altın bileziğini çıkarmış, havuzun taşına koymuş. N'olmuşsa, zaten o zaman olmuş. Gökyüzünden bir dolu kanat çırpmaları duyulmuş, pırr demiş kırk güvercin, kırkı da ak güvercin, başlarında bir boz güvercinle birlikte gelmişler, havuzun taşına konmuşlar. Kırkbir güvercinin kırkbiri de padişah kızının çevresini sarmışlar, bir halka çevirip dönmüş, dönenmişler. Sonra o boz güvercin bir ail-

kinmiş, civanmert bir delikanlı olmuş. Bununla kalınsa, yine iyi! Boz güvercinin ardından öbür kırk ak güvercin de kanat açıp silkinmişler; her biri bir dünya güzeli, birer huri peri olmuşlar, kırkı da padişah kızının önüne sıralanmışlar.

Padişah kızı bir bakmış, kendinden geçmiş: Şimdi öyle delikanlı nerde, huri peri kızları nerde? «Şunlara bir varayım, konuşup anlayayım, in midirler, cin midirler?» demiş, ayaklanmış. Ayaklanmış ama, o daha yekindiğinde önce delikanlı, ardından kırk kızın kırkı birden yine boz güvercinle ak güvercinler oluvermişler. Boz güvercin, padişah kızının havuzun taşına bıraktığı altın bileziğini kaptığı gibi boynuna geçirmiş, odur budur demeye kalmadan yine pırrr demiş, gökyüzünü tutmuş. Tabiî, öbür ak güvercinler de onu izlemiş. İki taklak, üç taklavak atmışlar, o saat gözden yitip kaybolmuşlar.

Padişah kızı kalakalmış. «Düş mü gördüm acep, yoksa gerçek miydi?» demiş, bir süre düşünmüş. O an yüreğine tutkunluk ateşi düşmüş.

Ertesi sabah yine koşmuş has bahçeye. Amacı yine havuz başına oturmak, boz güvercinle ak güvercinleri beklemek. Ama ne gelen varmış, ne giden. Ne giden olmuş, ne gelen. Gün batmış, sular kararmış, akşam gelmiş ağaçların yapraklarına yumuşacık oturmuş. Saraydan kızı aramışlar, bulamamışlar: «Belki has bahçededir, daha oturuyordur,» demişler, gelmişler. Gerçekmiş: Padişah kızı hiç kıpramadan havuzun başında oturur, gözlerini gökyüzüne diker, yeni doğmuş çolpan yıldızına bakar dururmuş.

«Anan güzel, sen güzelsin,» demişler, koltuklarına girmişler; almışlar, saraya getirmişler. O günden sonra kızcağız hasta olmuş, yataklara düşmüş. ağzı var dili yokmuş: Ne bir söz etmiş, ne birşey de-

miş. «Ben şunu şunu isterim,» dese, kolay. Babası kim? Koca bir padişah! «Hemen, alın getirin, bulun buluşturun,» diyecek, kızının dileği yerine gelecek.

Nal demiş, çivi dememiş kız, Nuh demiş, peygamber dememiş; ağzından dirhemle lâf çıkmış.

Hekimler, hekimbaşıları gelmişler; diline bakmışlar, birşey yok. Göğsünü dinlemişler, birşey yok. Sırtına kulaklarını dayamış, «Öhö de!» demişler, dinlemişler; yine birşey yok!

Koca hekimbaşı, padişaha demiş ki:

«Derdini söylemeyen derman bulamaz. Çocuk ağlamazsa anası süt vermez. Kızın sustukça biz konuşamayız. Adımız Hıdır, elimizden gelen budur.»

«Peki, ne yapmalı, hangi bir yolu izlemeli?»

Koca hekimbaşıdan daha kocamış bir hekimbaşı:

«Bir hamam yaptırmalı padişahım,»

demiş. «Hamamın önüne de kızını oturtmalı. Hamam parasız olsun, yalnız her giren bir hikâye anlatsın, kızın da kararık gönlünü eğlendirsin.»

Padişah, koca hekimbaşıdan daha kocamış hekimbaşının bu öğüdünü yabana atmamış, çünkü her zaman akıl yaşta değil başta olmaz, bazan da başta değil yaşta olur.

Tezden buyurmuş, şehrin göbeğine büyük mü büyük, anlı şanlı bir hamam kondurmuş, çığırtkan çıkartmış:

«Bu hamamda yıkanmak parasızdır. Dileyen gelsin, tas tas su dökünsün. Yalnız şunu da bilsin: Çıkışta başından geçen bir hikâyeyi anlatacak, yoksa iki katı para verecek Ona göre, ey halk, duyduk duymadık demeyin! Hamama yıkanmaya gelin!...»

Az zaman çok zaman, günler olmuş yavan Gelen yıkanmış, çıkmış, bir hikâye anlatmış yavandan yavan Ama ne de-

mişler: Sabırla koruk üzüm olur, sen de yersin, demişler. Bekle sapı samanı, elbet gelir zamanı.

Nitekim öyle de olmuş, vakti zamanı gelmiş, yıkanıp çıkanlardan bir kadın sıraya durmuş.

«Hayrola teyze?» demiş padişah kızı.

«Yıkandım çıktım, hikâyeme sıramı getirdim,» demiş kadın.

«Güzel mi bari hikâyen?»

«Dinleyene göre değişir,» demiş kadın.

Padişah kızı:

«Anlat da dinleyelim, güzel mi, değil mi sonra karar verelim,» demiş.

Kadın:

«Bir gündü,» diye başlamış, anlatmaya. «Çaya indim çamaşır yuğmaya. Akılsızlığımdan odunu hesaplayamamışım. Tam çamaşırın sonuna doğru, odunum bitti, suyum soğudu Ne yapayım, edeyim, nereden odun bulayım, diye dü-

şünüp dururken bir de baktım, uzaktan odun yüklü kırk katır geliyor. Ne oduncubaşı var, ne katırcıbaşı. Katırlar kendi kendilerine gidiyor. Çamaşırı bıraktım, bu işte bir iş var, dedim. Düştüm katırların peşine. Gittiler, gittiler, bir ormana girdiler. Ormanı geçtiler, bir düzlüğe vardılar. Düzlüğün sonu bir dağdı, yamacında bir mağara vardı. Katırlar kapısına geldiler, durdular. Bir gümbürtü koptu, öleyazdım; bir de baktım, dağ yarılmış, kapı olmuş, katırlar mağaraya girmiyor mu? Aman kapanmadan, dedim, ben de daldım arkalarından. Girmemle yarığın kapanması bir oldu, dağ dağa birleşti. Katırlar mağaranın içinde saraya benzer bir yere geldiler, odunlarını yıktılar. Katırları bıraktım, merdivenleri çıktım, saray gibi yerden içeri girdim. İçi mermer döşeli pırıl pırıl, yerler halı döseli seril seril.

Bir odaya girdim, ya da öyle sandım:

Baktım, mutfakmış. Kırkbir ocakta kırkbir tencere kaynar, içlerinde türlü çeşitli yemekler pişer. Birinin kapağını açtım, o sırada kayıptan bir ses:

«Kapat onun kapağını,» dedi. «Sana göre değil o. Cinler padişahının oğluna pişer, gelince önüne konur, yer.»

Neme gerek, dedim, tencerenin kapağını kapattım, mutfaktan kaçtım. Çıktım sofaya, baktım sağa sola. Önümde bir kapı. Kapıya el attım, içeri girdim. Aman demeye kalmadan odayı kırkbir tane güvercin doldurıuverdi. Biri boz güvercindi, kırkı ak. Bir oldular, kanat açıp çırpındılar: Ne göreyim, kırkı huri peri, biri de civanmert bir delikanlı oldu.

Delikanlının elinde bir kara kamçı vardı, vurdu mu şırrak şırrak der, ses ederdi. Odanın her bir yanı zarıl zarıl titrerdi. Bunun üzerine:

«Sizler nasıl titriyorsanız benim sevdiğim kız da öyle titresin, inlesin!» dedi.

«Sonra?»

«Sonra efendim, delikanlı ardından kırk huri peri kızıyla odadan çıktı:. ben de çıktım; onlara görünmeden katırların yanına gittim. Sabah olunca katırlar yine oduna gitmek üzere mağaranın kapalı kapısına vardılar, dağ gürüldeyip yarıldı, mağaranın kapısı açıldı. Katırlar güne erdi, ben de güne erdim.»

Padişah kızı bunları duyunca:

«Aman teyzem, canım teyzem,» demiş, kadının ellerine sarılmış. «İşte anahtarı sana teslim. Hamamı da senin olsun, kurnası da. Sen, yeter ki beni o dediğin mağaraya götür, bırak. Derdime çare ordan gelecek...»

Kadın, peki demiş, almış padişah kızını, önce çayın başına götürmüş. Beklemişler, katırlar odun yüklü görünmüşler; berikiler arkalarına düşmüşler. Mağaraya gelmişler. Kadın:

«Ben bacımı buraya kadar severim,»

demiş, izin istemiş, gitmiş. Padişah kızı tek başına, kılını bile kırpmadan dağın yarıldığı yarıktan içeri girmiş, kadının dediği saray gibi yeri bulmuş, merdivenleri çıkmış. O kapı senin, bu sofa benim dönüp dolanırken bir gürültü duymuş.

«Galiba geliyorlar,» demiş, bir köşe bulmuş, pısmış. Bakmış, pıstığı yeri beyenmemiş. «Bari şu dolaba gireyim, herkesten gizleneyim,» demiş, dolabın içine saklanmış. Bir yandan da gözünü dolabın budak deliğine uydurmuş, ne olacak, ne bitecek diye yüreği güm güm, bakarmış.

Derken efendim, sabah erkenden kanat gürültüleriyle birlikte odaya kırkı ak bir boz tam kırkbir güvercin doluşmuş. Konmuşlar, hemen çırpınıp kırkı huri peri kızı, biri de civanmert bir delikanlı olmuşlar.

Delikanlı, elindeki kara kamçıyı yere çalmış, her yer titremiş, inileyazmış.

Yalniz bir tek yer, padişah kızının içine saklandığı dolap bumbuz durur, titremezmiş.

Civanmert delikanlı:

«Herkes titreyip inler, sen ne durursun ey dolap?» diye sormuş.

«Ey Güvercin Yusuf,» demiş dolap, dile gelmiş. «Ben de titrer inilerdim ya, içinde tutkunun kız saklı. Aç beni, gör kendini.»

Civanmert Yusuf, dolabı açmış, tutkunu padişah kızını karşısında bulmuş, sevincinden aklı gitmiş.

«Muradıma ermek için seni beklerdim, hoş geldin sultanım efendim,» demiş. Mutluluk içinde birbiriyle sarmaş dolaş olmuşlar.

Çokluk, masallar böyle bir sona varınca biter, «Onlar ermiş muradına» deyip masalcı susar. Ama bu masalın ardı var, bakalım neler olur daha neler!

Gel zaman git zaman, mutluluğa doyan padişah kızı, Güvercin Yusuf'a:

«Artık burdan gidelim, kendi sarayımıza varalım, ne olursun!» demiş, diretmiş.

«Gidelim, ama nasıl gidelim?» demiş Güvercin Yusuf. «Cinler senin burda olduğunu anlamadılar. Bir anlarlarsa sağ mağ komazlar. Hele dur, aklıma birşey geldi.»

«Ne geldi?» diye sormuş padişah kızı.

«Şu geldi,» demiş Güvercin Yusuf. «Ben seni alırım, padişah babamın sarayına bırakırım. Kimsin, nesin? diye sorduklarında, 'Beni Güvercin Yusuf'un başı için içeri alın', dersin. İçeri alırlar, başköşeye oturtular. Ben de seni her gün görmeye gelirim.»

Böyle demiş, kızın gönlünü etmiş. Onu da kanadına almış, göklere uçmuş, dediği gibi tıpkı, padişah babasının sara-

yının önüne kondurmuş. Hemen yanına durmuşlar; «Kimsin, nesin, necisin?» diye sormuşlar. Kız da Güvercin Yusuf'un öğrettiklerini bir bir tekrarlamış. İçeri almışlar, baş köşeye oturtmuşlar.

Gece oldu mu oldu; Güvercin Yusuf gizliden gelir, bir silkinir, civanmert delikanlı olur, sabahın erinde yine güvercinleşir, pırrr deyip uçar gidermiş.

Bir gece kara yürekli hizmetçiler odanın kapısından Güvercin Yusuf'la padişah kızının konuşmalarına kulak misafiri olmuşlar, dinlemişler; demek öyle, ha, demişler, yememişler içmemişler, padişah efendilerine yetiştirmişler.

Padişah, hemen kızı önüne çağırtmış sormuş soruşturmuş. Kız da; durum budur, budur, demiş, başına gelenleri hikâye etmiş.

Yine gece olmuş. Olandan bitenden haberi yok, bizim Güvercin Yusuf par par kanat vurup çıkagelmiş. Hemen as-

kerler çevresini sarmışlar, kıskıvrak yakalamışlar. Yusuf:

«Bırakın beni, gideyim! Yoksa bütün cin tayfası toplaşır, hepinizi şuracıkta öldürür,» demişse de kimselere dinletememiş.

Padişah, bir kez oğluna erişti, bırakır mı artık?

Cin mi akıllı, insan mı? Görürüz şimdi,» demiş. «Getirin bana boz güvercini.»

Gündüzden tuttukları bir boz güvercini hemen getirmişler, vermişler. O sırada yerler gökler titremiş, sarayın tavanı gümbürdemiş, kırk cin tayfası kopup sürüsüne sepet gelmiş:

«İsteriz de isteriz, Güvercin Yusuf'u isteriz, yoksa sarayını başına yıkarız,» diye tutunmuşlar.

Bunun üzerine padişah elindeki boz güvercini havaya kaldırmış:

«Bunca yıl Yusuf'um yoktu. Göz görmeyince gönül nasıl olsa katlanır. Oğ-

lumu size vereceğime açar fırını, diri diri yakarım onu,» demiş, kapağını açtığı gibi fırının, boz güvercini ateşlere salmış.

Kırk cin tayfası çıngır çıngır:

«Ah Yusuf, vah Yusuf, bizi bırakıp nerelere gidiyorsun ey Yusuf!» diye çığrışıp boz güvercinin ardından fırına dalmış, kırkı da kıtır kıtır yanmış, kül olmuş.

Onların ardından padişah kızıyla Güvercin Yusuf kurtuluşa ermişler; padişah baba ikisini elele verdirmiş, onurlarına şölenler çektirmiş; açları yedirmiş, çıplakları giydirmiş, yoksulları sevindirmiş.

Ala ala yandım, yandım tutuştum, yerde para buldum: Sabahı erdirdim, bu masalı da bitirdim.

SARI ÇİL PULLU GÖK DENİZ GÖZLÜ BALIKÇIK İLE PADİŞAH OĞLU

VVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken; bir varmış bir yokmuş, masal anlatan hiç yok, masal dinleyen pek çokmuş. O yalan bu yalan, eşeğe vurdum kolan, eşek beni düşürdü,

bir çifteyle uçurdu. Varı vardan, yoku yoktan, Manisa'dan Tire'den, şimdilerde buradan; yiyerek içerek, konarak göçerek, taşralardan kalktım, İstanbul iline geldim. Bitmedik yavşan dibinde, değmedik tavşan yavrularını vura vura öldüm.

Kolum yorulmuş, elimin haberi yok, elim yorulmuş, kolumun haberi yok. Uzatmadan lafı, karşıma çıktı bir kapı. Kapıya vardım, çat çat vurdum; «Komşu komşu, hu!» dedim, Ayşe ninemin sesi, «Komşu komşu hu!» dedi. «Hoy ninem, oy ninem, bana bir kazan ver ninem!» dedim.

Ayşe ninem; «Üç kazanım var,» dedi. «Birinin kulpu yok, birinin dibi delik, biri de ezelden yok,» dedi.

Ezelden yok olan kazanı aldım, eve geldim; yaktım ocağı, vurdum üstüne kazanı, doldurdum içine tavşan yavrularını. Kayna kazanım kayna, kayna kaza-

nım kayna. Kemiği pişer, etinin haberi yok, eti pişer kemiğinin haberi yok. Sofraya getirdim. Yer misin yemez misin, yemez misin yer misin! Karnım doydu, midemin haberi yok.

Yeniden Ayşe nineme gittim, bir kazan daha istedim.

«Üç kazanım var. Birinin kulpu yok, birinin dibi delik, biri de ezelden yok,» dedi.

Kulpu yoku aldım, kalktım evime geldim. Yaktım ocağı, vurdum üstüne kazanı. Ocak delinmiş, kazan yerin dibine geçmiş. Döndüm aldım dibi delik kazanı, bindim üstüne, çaldım kırbacı. Kazan şöyle bir sallandı, aldı başını havalandı. Az gitti uz gitti, iki ay bir güz gitti, dağlar aştı, ovalar geçti, derken bir ülkeye ulaştı. İndim baktım; bu ülkede bir padişah varmış, gece gündüz demez, ah ile vah edermiş. Padişahın gözüne perdeler inmiş, az buz derken görmeler-

den olmuşmuş. Nice hekimler gelmiş, bir yoklamış, iki dinlemişler, ellemişler, tellemişler, ama nafile! Biri bile padişahın derdine derman bulamamış. Hık demişler, mık demişler, binbir dereden su getirmişler; «Geçer efendim, geçer, bu dert size kalmaz...» demişler.

İnsanoğluna dert geldi mi, hastalık çevresinde dönüp dolandı mı, kara pençesini bir uzattı mı; ne gider, ne geçer, ne kaçar.

Padişah yataklara düşmüş, «İlle de benim derdime bir çare, ille de benim derdime bir çare ey hekimler, ey ben m iyi kullarım!» diye tutunmuş. Yedi i:-lim dört bucağa çığırtkanlar çıkartmış. «Her kim ki padişahımızın gözlerine derman bulur, bu dünyada işi iş, tuttuğu gümüştür!» dedirtmiş Bir Tanrı kulu olsun çıkıp da «İşte, bu senin derdinin dermanıdır ey padişahım, efendim» dememiş, diyememiş.

Günlerden bir gün sarayın ulu kapısında bir gezginci derviş belirmiş. Beli büküük, çenesi düşük, sakalı titrek bir dervişmiş.

«Alın beni götürün padişahınıza,» demiş nöbetçilere. «Bir çift sözüm var. Dinlerse kazanır, dinlemezse kendi bilir.»

Almışlar, huzura çıkarmışlar.

Beli büküük, dişleri döküük, sakalı titrek derviş:

«Padişahım,» demiş. «Senin gözlerine derman, deryalarda gezen sarı çil pullu, gök deniz gözlü bir balık vardır, onun karnındadır. Tez buyur, o balığı tutsunlar, alsınlar getirsinler. Bir güzel kestir, gözlerine sürdür. O saat açılır, dünyalar senin olur.»

Bunları dedikten sonra da sanki yer yarılmış, derviş yedi kat dibine göçmüş, gözlerden ırak olmuş.

Padişah; «Bu derviş değildi, olsa ol-

sa Hızır'dı.» demiş. «Başım sıkıştı, imdadıma yetişti.»

Hemen yetişkin oğlunu çağırtmış:

«Böyle böyle, oğlum,» demiş. «Var duyur, bütün ülkemdekiler deryalara açılsın, sarı çil pullu, gök deniz gözlü balığın ardına düşsün. Yakalasınlar, bana getirsinler.»

Padişah oğlu, babasının bir dediğini ikiler mi?

Çığırtkanlar buyruğu ülkenin en kuytu bucağına yaymışlar, yediden yetmişe herkesi ayaklandırmışlar. Bütün bir ulus denizlere, çaylara ırmaklara açılmış; suların altını üstüne getirmiş, sarı çil pullu, gök deniz gözlü balığın izine düşmüşler.

Arayan her bir vakit aradığını bulur, dileyen her bir vakit dileğine erişir. Nitekim öyle de olmuş. Günlerden bir gün gelmiş, pimpirik bir balıkçı ağını denize atıp topladığında içinde ışıl ışıl ya-

nan birşeyle karşılaşmış. «Hayırdır, ayağıma gelen kısmettir,» demiş, çekmiş ağını denizden. Çekmış de bir de ne görsün? Bin balığın arasında bir balık, ağda çır çır çırpınır; çırpınır kaçamaz, kanadı yok, uçamaz. Sarı çil pullu, gök deniz gözlü bir balık ki, ne dille anlatılır, ne yazıyla. Arife tarif edilmez, arif olmayan tarif bilmez.

Balıkçı, kaptığı gibi sarı çil pullu, gök deniz gözlü balığı, doğru saraya koşmuş, müjdeyi vermiş.

O sırada padişah oğlu yüce divanda kurulmuş, otururmuş. Balıkçıyı o karşılamış, balığı elinden almış, bakmış. Evet, gerçekten de beli bükük, dişleri dökük, sakalı titrek dervişin dediği, anlatıp bildiği balıkmış. Ama balık bir padişah oğluna bakarmış, bir kendine; için için solur, iki gözünden inci gibi gözyaşları dökermiş.

«Niye ağlarsın ey balık?» diye sormuş padişah oğlu.

«Ben ağlamayayım da kim ağlasın ey padişah oğlu?» demiş balıkçık. «Ne hayata doydum, ne gençliğime, düştüm bir pimpirik balıkçının eline. Kaptı beni, sana getirdi. Şimdi kimbilir başıma neler gelir artık?»

Padişah oğlu balıkçığın bu denli ağlayıp sızlamasına dayanamamış, içi içini götürmemiş.

«Bir can, benim babamın gözlerinden kıymetli mi? Hadi, balıkçık, var git denizine, daha yıllarca yaşa!» demiş, salıvermiş balıkçığı; o da cumburlop atlamış denizin suyuna, bir anda gözden ıraklaşıp gitmiş.

İnsan gençliğinde özdendir, yaşlılığında bencil. Gençler sever, yaşlılar kıskanır.

Padişah, oğlunun yaptığını ettiğini duyunca küplere binmiş:

«Ya!» demiş. «Benim oğlum bana bunu yapsın! Ben onu gözüm gibi severdim, o beni benim kadar bile sevmezmiş. Varsın, tez günde gitsin sarayımdan. Nereye giderse gitsin. Benden uzak, gurbete direk. Bundan böyle onun gibi oğlum yok. Bunu böyle bilsin ,babasını defterinden silsin.»

Padişah oğlu da:

«Madem öyle,» demiş. «O benim atamdır, o ne derse o olur. Gitsin dedi, giderim, gurbet elde ölürüm.»

Almış yanına uşağını, düşmüş yollara. Yönümüz doğu olsun mu? demiş, olsun demiş uşağı. Yüzlerini güneşin doğduğu yere çevirmişler, ha babam, de babam gitmişler, gitmişler, gitmişler. Akşam olmuş, gün kararmış, kuşlar yuvalarına, börtü böcek inlerine dönmüşler. Padişah oğlu, uşağına:

«Şurda bir konaklayalım da iki lok-

ma bir şey yiyelim, acımızdan ölmeyelim,» demiş.

Bir ağaç altı bulmuşlar, iki çıra yakmışlar. Uşak sofrayı kurmuş, başına oturmuşlar. Padişah oğlu, padişah oğlu ya, gönlü zengin, yüce ya:

«Hadi sen de buyur,» demiş uşağına.

Aç uşak, yorgun uşak hemen buyurmuş sofraya, başlamış atıştırmaya.

Padişah oğlu kötü kızmış bu duruma. «Eh uşak,» demiş içinden. «Sende ne görgü var, ne terbiye. Ne yapar ederim, seni değiştiririm.»

Dediğini de yapmış, önüne çıkan bir ilde uşağını azatlamış, yeni birini aramış. Aramış ya, padişah oğlu da olsa, kimse uşak olmayı kibrine yedirememiş. Padişah oğlu bakmış, olacak bulacak gibi değil. Yolcu yolunda gerek, demiş, bu ilde durmak bize yaraşmaz, demiş, yeniden düşmüş yollara.

Ha babam, de babam gitmiş; arpa

buğday biçerek, soğuk sular içerek o yol senin bu yol benim demiş, gitmiş babam gitmiş. Sonunda yorgun düşmüş, bir asma bulmuş, yamacına ilişmiş, derin bir uykuya varmış.

Yıldızlar sönmüş, gün ışımış, padişah oğlu da uyanmış. Bakmış, başında birileri dikilir.

«Sen kimsin?» demiş, sormuş.

«Yeni uşağınızım,» demiş başında dikilen. «Sofranızı kurdum, aşınızı pişirdim. Buyrun, yeyin!»

Padişah oğlu sevinmiş, sofraya geçmiş, gönülsüz mü gönülsüz âdet yerini bulsun, dostlar alışta verişte görsün diye yarım ağızla:

«Hele sen de buyur,» demiş uşağına.

Uşağı terbiyeli edepli:

«Size afiyet şeker olsun, benim karnım tok!» demiş, yanaşmamış.

Padişah oğlu, «İşte kendime uygun

bir uşak buldum sonunda,» demiş, duruma pek sevinmiş.

Yemeğin ardından yine yollara vurmuşlar, dere tepe düz gitmişler; tavşan görmüş tavşan kovalamışlar, karınca görmüş incitmemişler, telli turna görmüş, yurda yuvaya selâm yollamışlar; gide gide bir başka ülkeye varmışlar.

O ülkenin de bir padişahı, o padişahın da peri kızı gibi güzel bir kızı varmış. Gelinlik çağı gelmiş de geçmek üzereymiş. Kaç kez evermişler, baş göz etmişler ama daha birinci geceden sabahına damatlar sağ çıkmamış.

Padişah oğluyla yeni uşağı ülkeden içeri girdiklerinde kaytan bıyıklı, eli tokmaklı çığırtkan hem davula vurur, hem gür sesiyle ururmuş:

«Duyduk duymadık demeyin, hal Padişahımızın sultan kızı yeniden evlenmek ister. Bir güldür koklanmadık, bir nar tanesidir çiğnenmedik! Hem peridir,

hem huri! Sırma saçlı, senem gözlü, gazel bakışlı, inci dişli, kalem kaşlı; çiğ tanesi, nur tanesi, padişah babasının bir tanesi!»

Padişah oğlu varmış çığırtkanın yanına, selâm vermiş, selâm almış;

«Ben varım,» demiş.

Daha bunu der demez, hemen koltuklamışlar, bir uçuruda saraya, padişahın karşısına kondurmuşlar.

Sultan kızının babası padişah:

«Bak, oğlum, düşün taşın, zordur işin, ona göre...» demiş.

Padişah oğlu:

«Düşündüm taşındım, neymiş o zor işim? Söyleyin, öğreneyim...» demiş.

«Kızıma varacaksın, bir gece kalacaksın.»

«Varırım da, kalırım da...» demiş padişah oğlu.

«Ama sabaha sağ çıkman gerek..»

«O neye iyi?» demiş padişah oğlu.

«Bütün adaylar sabaha eremediler de ondan...» demiş sultan kızın babası.

Padişah oğlu düşünmüş taşınmış, bir sultan kızın padişah babasına bakmış, bir onun yanında dikilen sultan kıza. Saç desen, onda; göz desen, onda. Boy desen, onda; bos desen, onda. Zaten ne demişler: Kaş göz, gerisi söz.

Padişah oğlu bir ah etmiş, yüreğinin ateşi dışarı vurmuş.

«Yiğidin alnına yazılan gelir,» demiş. «Alan hoşnutsa, varan da hoşnut olsun!» demiş.

Gündüzün bir güzel nikâh kıyılmış, şerbetler içilmiş, zerde pilâv yenmiş; gece olmuş, «buyurun, gelin odasına!» demişler, padişah oğlunu sultan kızın odasına almışlar. Ak bir yatak, ak bir çarşaf, ak yastıkla ak yorgan bekleşir dururmuş.

«Sen sağına yat.» demiş sultan kız. «Ben de soluma yatayım.»

Varmışlar, yatmışlar.

Hani, padişah oğlunun yolun yarı başında yanına katıldığı yeni uşağı vardı ya, o da «aman ağama birşeyler olmasın, durup bekleyeyim, uykusunu gözleyeyim,» demiş; pusatlanıp yatmış pusuya, varmış tilki uykusuna.

Gecenin birinci yarısı olmuş, bir hışırtı duymuş, kulak kabartmış, gözlerini kedi gözü gibi kısmış, bakmış: Görmüş ki, sultan kızın ağzından bir yılan çıkıp padişah oğluna doğru süzülüyor. Hemen kopmuş, bir bıçak atmış, yılanı öldürmüş. Sezdirmeden alayım derken yılanın kuyruğu padişah oğlunun yüzüne değmiş, uykusundan uyanmış:

«Nedir, ne oluyor?» diye sormuş.

«Birşey değil,» demiş uşağı. «Bir kedi geçti, kuyruğu değdi.»

Yeniden dönmüş yerine, beklemiş durmuş. Derken, bir hışırtı daha duymaz mı? Bir ikinci yılanı daha görmez mi?

Hemen yine yetişmiş, bir bıçak atmış, yılanı öldürmüş. Sezdirmeden alayım derken yılanın kuyruğu padişah oğlunun yüzüne değmiş, uykusundan uyanmış.

«Nedir, ne oluyor?» diye sormuş.

«Birşey değil,» demiş uşağı. «Bir kuş geçti, kanadı değdi.»

Sabah olmuş, gün ışımış, dünya yeni baştan kurulmuş, sular akmış, kuşlar ötmüş. Saraydakiler bir de bakmışlar ki, sultan gelin kıza everdikleri padişah oğlu sapasağlam oturur, «kahvaltım nerde?» der durur.

Yer yerinden oynamış, millet düğün dernek olmuş Sultan kızın padişah babası, padişah oğluna:

«Sözünde durdun, sabaha çıktın.» demiş. «Ben de sözümde duruyorum seni damat alıyorum. Var, dilediğin gibi sarayımda ye, iç yat kalk.»

Padişah oğlu:

«Ben bir yerlerde kalamam,» demiş

«Babamdan ilenç aldım, gölgemi yollara düşürdüm. O yüzden izin verin, sultan kızınızı alayım, yine yollara vurayım.»

«Öyle olsun,» demiş sultan kızın padişah babası. «Her gidişin bir dönüşü de vardır. Çıkan iner, inen çıkar. Al kızımı, tut yolunu. Git sağlıkla.»

Padişah oğlu el öpmüş, dua almış, yollara vurmuş. Az gitmişler, uz gitmişler, dereler, tepeler, kızgın kumlu çöller aşmışlar, bir de arkalarına dönüp bakmışlar ki, dünyadan aya kadar bir yolu gitmişler.

«Acıktım,» demiş sultan kız.

Padişah oğlu uşağına ışmar etmiş. Etmiş ya beriki oralı bile olmamış. Gözlerini sultan kızın ağzına dikmiş, bekler dururmuş Ansızın sultan kızın üzerine atılmış, saçlarını bileğine dolamış, bir kaldırış kaldırmış havaya, vın vın vın savurmuş: sonra saçlarından ayaklarını bağlamış, asmış kızı bir kuru dut dalına,

kesmiş bir kuru dut dalı. Tanrı yarattı dememiş, basmış kuru dut dalını, basmış kuru dut dalını. Sopayı yedikçe sultan kızın gıkı çıkmamış, ama gıkı yerine karnında saklı ne kadar yılan yavrusu varsa hepsi birden dışarı çıkmış. Sultan kız bir ah demiş, bin oh!

Sonunda yeni uşak kan ter içinde kuru dut dalını elinden atmış:

«Beni bağışlayın,» demiş. «Ama başka çarem yoktu. Durum, böyle böyle...»

Sırma saçlı, senem gözlü, gazel bakışlı, inci dişli, kalem kaşlı, çiğ tanesi, nur tanesi sultan kız:

«Beni üvey anamın büyüsünden kurtardın,» demiş. «Padişah babamın yüreğine indirmek için beni Kaf dağındaki cinlere büyületti, karnıma yılan doldurttu. Her kim benimle baş göz olduysa, gecesine karnımdan çıkan yılanlar soktular, öldürdüler. Ey padişah oğlu, seni de

bu uşağın kurtardı, bunu bilesin...» demiş.

Padişah oğlu şaşırmış:

«Sen kimsin, in misin, cin misin?» demiş, uşağına sormuş.

«Hani padişah babanızın gözleri için sarı çil pullu, gök deniz gözlü bir balıkçık getirmişlerdi, hatırladın mı?» demiş yeni uşak. «İşte o balıkçık bendim. Bana acıdın, canımı bağışladın. Alık bilmezse balık bilir, derler. Ben de o iyiliğini unutmadım, kalktım, ardına düştüm, seni buldum, iyiliğine iyilikle karlık verdim.»

Padişah oğlu buna bir sevinmiş, bir sevinmiş.

«Dahası var,» demiş yeni uşak. «Al sana iki pul. Bunları götür, padişah babanın kapalı gözlerine sür, o saat açılır.»

Bunları demiş, bir güçlü yel esmiş, sultan kızla padişah oğlu bakmışlar ki, ne uşak var, ne birşey.

Bu kez yüzlerini gün batısına çevirmişler, padişah oğlunun ülkesine gelmişler, hemen saraya varıp gözleri görmez padişahın gözlerine o iki balık pulunu sürmüşler. Padişah babanın gözleri açılmış, dünyamızı görmüş, mutlanmış. Padişah oğluyla sultan kızı bağrına basmış, kırk gün kırk gece süren düğün dernek kurdurmuş, muratlarına erdirmiş.

Gökten üç elma düştü; biri kime? Sana. Biri kime? Bana. Biri kime, peki? Sen çocuksun, hadi o da sana olsun!

ÖLÜMDEN KAÇAN OĞLAN MASALI

VVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben enîştemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken; çıktım tavan arasına, bir kırık sandık buldum. Açtım baktım: İçinde bir minik altın. Almaya-

caktım ya, aldım, sarıdır diye. Ordan gittim İstanbul'a, bir kâse yoğurt aldım; durudur diye. Binbir testi su kattım, koyudur diye; Sultan Ahmet minarelerini belime soktum, borudur diye. Tophane güllelerini cebime doldurdum, darıdır diye. Baltayı kaptım, Kapalı Çarşı'ya daldım; korudur diye. Vardım Marmara Gölü'ne, kıyıdır diye; ortasına bastım kurudur diye. Yeni Cami'in duvarına dayandım, yalıdır diye. O yalan, bu yalan, fili yuttu bir yılan, dinle masalı en başından.

Bir varmış, bir yokmuş, Tanrının iyi kulları pek çokmuş. Bir ülkenin birinde iki çocuk arkadaş varmış. Ikisi de bir boyda bir bosta, bir yaşta bir huydaymış. Sabah olur, uyanır, birlikte koşar oynar. İçtikleri su bile ayrı gitmezmiş.

Gel zaman git zaman, bunlardan biri hastalanmış, yataklara düşmüş Nice hekimler gelmiş, biri bile derdine der-

man olamamış; günü saati tamam olmuş; çocuk dünyamızdan göçmüş.

Beriki oğlan buna öylesine üzülmüş, öylesine üzülmüş ki; ne yapacağını, ne edeceğini bilememiş üzüntüsünden. Uzun uzun düşünmüş, «bu böyle olmaz» demiş, ayrılık atını çektiği gibi ahırdan, kapı önünde eğerlemiş, iki yanına iki heybe asmış; Birine azık doldurmuş, öbürüne sarı altın. Anasına babasına varmış, ellerini öpmüş:

«Bana izin,» demiş «Üzüntüm artık yetti, başımı alıp gidiyorum.»

«Gitme oğul, demiş anası. «Dünya büyüktür, sonunu getiremezsin Bu ellerin ne kötülüğünü gördün? Seni aç mı koydu, açık mı? İşsiz mi koydu ,susuz mu? Niçin gidersin?

Oğlan:

«Gitmem gerek, ana.» demiş «Bu ellerde ölüm var. Bugün değilse yarın, yarın değilse öbür gün, mutlaka gelir,

kapımızı çalar. Üzüntüsüne katlanmaktansa, başımı alıp gideyim, ölümün olmadığı ellere varayım. Azıcık aşım kaygısız başım olsun, onu istiyorum

«Dünya varsa, yaşamak da var, oğul» demiş anası. «Yaşamak varsa, ölmek de var. Kuş senin gibi düşünse, ötmez. Ağaç senin gibi düşünse meyveye durmaz; buğday senin gibi düşünse, ne büyür, ne sap verir. Gelen gider, gidenin ardından yenisi gelir, dünyanın düzeni budur. Ölüm, insanın yazısıdır. Silsen silinmez, bozsan bozulmaz. Gel, etme, eyleme oğul! Sen bir kişisin, dünyanın çivisini sökemezsin.

«Yoluma durma, ana.» demiş oğlan. «Hakkını, sütünü helâl et. Gitmem gerek Hadi bana izin, artık!»

Böyle demiş, anasıyla babasının ellerini öpmüş; birini gözü yaşlı, öbürünü bağrı taşlı bırakmış, atmış kendini yollara.

Tepelerden yel gibi ,derelerden sel gibi, Hamza Pehlivan gibi; konarak göçerek, lâle sümbül biçerek, buzlu sular içerek, varmış bir şehre. Kıyısından köşesinden geçerken bir ağacı gagalayan Taktak kuşunu görmüş.

«Nereye gidersin, böyle ey insanoğlu? demiş Taktak kuşu.

«Ölümün olmadığı yere gidiyorum,» demiş oğlan.

Taktak kuşu:

«Ölüm olmayan yer yoktur ki,» demiş. «Herkes doğar, büyür, gelişir, zamanı dolunca ölür. Gel sen gitme, benim yanımda kal. Bak. ben daha yavruyum, yakında büyürüm, senin elin ayağın olurum.»

«Yok,» demiş oğlan «Senin yanında kalamam. Çünkü kendin dedin, sen de bir gün ölecekmişsin Demek ki. ölüm burda da var. Onun için istemem Ben ölümün olmadığı yere gideceğin.»

Böyle demiş, yine yollara düşmüş.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, bir kış, bir güz gitmiş. Yoluna dağlar gibi tepeleme bir arpa yığını çıkmış. Arpa yığınının altında bir horozcuk eşinir, tık tık arpa yermiş.

«Nereye gidersin böyle, ey insanoğlu?» demiş, sormuş oğlana.

«Ölümün olmadığı yere gidiyorum,» demiş oğlan.

Horoz:

«Ölümün olmadığı yer yoktur ki,» demiş. «Seninkisi, boşuna yorgunluk. Neden dersen, bu dünyada herkes doğar, büyür, gelişir, zamanı dolunca da ölür. Ne kadar yaşarsan yaşa, bundan kurtulamazsın, sıran geldi mi ölürsün. Bak, şu gördüğün arpa yığınını yeyip bitirdiğimde benim de sonum gelecek, ben de ölüp gideceğim. Gel sen gitme, benim yanımda kal. Ben sana bakar ederim, sabahları öter, uyandırırım. Fena mı?»

«Fena,» demiş oğlan. «Çünkü kendin dedin, sen de bir gün ölecekmişsin. Demek ki, ölüm burda da var. Onun için istemem. Ben ölümün olmadığı yere gideceğim.»

Böyle demiş, yine yollara vurmuş.

Az gitmiş, düz gitmiş, dere tepe aşmış; köy köy, şehir şehir dolaşmış, çaylar, ırmaklar geçmiş, yıllar yılı yol aldıktan sonra bağlık bahçelik bir yere varmış. Akla düşe gelmez, bildik bilmedik ne kadar meyva ağacı varsa hepsi de bu bahçedeymiş. Razakiler, Sultaniyeler, kuş üzümleri, frenküzümleri asmalardaymış. Meyvelerin tazesi dallarda, kurusu yerlerdeymiş. Bahçenin tam ortalık yerinde bir sırça köşk varmış, camından bir dünya güzeli kız bakarmış.

Oğlan yürümüş, kızın baktığı camın altına gelmiş, selâm vermiş.

«Burda ne ararsın, ey oğlan?» demiş kız.

«Ölümden yandım yakıldım,» demiş oğlan. «Aldım başımı, ölümün olmadığı yeri aramaya çıktım. Gele gele buraya vardım. De bakalım, ölüm burada da var mı, buraya da gelir, ulaşır mı?»

«Hayır,» demiş kız. «Ölüm her yerde vardır, yalnız benim olduğum yerde yoktur.»

«Neden yoktur?»

«Çünkü benim adım Talih'tir. Ben ölümün önüne dururum, yanıma sokmam, kovarım.»

«Senin yanında kalabilir miyim? Ölüm gelirse, önüme durur musun, yanıma sokmaz, kovar mısın?»

«Olur,» demiş kız. «Buyur gel köşküme. Ye iç, keyfine bak. Yaşa yaşayabildiğin kadar.»

Böyle demiş, oğlanı sırça köşke buyur etmiş.

«Yalnız,» demiş, oğlanı uyarmış.

«Bak, bu bahçenin sonunda bir tepe var. Gördün mü?»

«Gördüm,» demiş oğlan.

«İşte o tepeye sakın çıkma. Çıkarsan sonra pişman olursun.»

«Peki,» demiş oğlan. «Sözünü dinlerim, o tepeye çıkmam.»

«Söz mü?»

«Söz.»

Gel zaman git zaman, ne kadar geçmiş aradan? Ne siz sorun, ne ben söyleyeyim! Bir gün, oğlan sırça köşkte yalnız kalmış, canı sıkılmış. Ne konuşacak kişi var, ne gönül eğlendirecek bir işi. «Ne yapayım, ne yapayım?» diye düşünürken aklına bahçenin ardındaki tepeye çıkmak gelmiş. «Hem serinlerim, hem başımı dinlerim,» demiş.

Çıkmış sırça köşkten, bahçeyi geçmiş, tepenin eteklerine varmış. İki etmiş, bir etmiş, tepeyi tıksoluk çıkmış. Çıkmış ki, ne görsün? Tepede bir düzlük,

düzlükte kendi köyü kenti; anası babası, soyu sopu hep birlik olmuşlar, bir havuz başına oturmuşlar, güle oynaya yemek yemiyorlar mı?

«Bu ne iştir, nasıl bir oluştur?» demeye kalmadan omuzuna bir el yapışmış; dönmüş, bakmış ki kız.

«Hani verdiğin söz?» demiş oğlana. «Ben sana ne dedim, sen bana ne dedindi?»

«Kusura kalma,» demiş oğlan. «Anamı babamı öylesine özledim ki...»

Kız gülmüş:

«Hangi anan baban?» demiş, sormuş. «Onlar öleli yıllar, yüzyıllar oldu. Ne adı kaldı, ne sanı her birinin.»

«Olmaz öyle şey,» demiş oğlan. «Sana inanmıyorum. Varıp onları göreceğim.»

Kız:

«Dediğime inan,» demiş. «Sonra yine pişman olursun.»

«Olursam, olayım.»

«Ama yine bana dönmek isteyeceksin sonra.»

«İstersem, isteyeyim. Geldiğimde almaz mısın?»

«Bir şartla alırım,» demiş kız.

«Nedir o?»

«İşte sana üç elma. Al bunları, koynuna sok. Ne düşür, ne kaybet; ne de kimseye ver. Üç elmayla gider, üç elmayla geri dönersen seni yine yanıma alırım.»

«Yoksa?»

«Yoksa, hava alırsın!»

Oğlan elmaları almış, koynuna sokmuş. Ayrılık atını çekmiş ahırdan, vurmuş üstüne eğeri, binmiş, «izim budur» demiş, yollara düşmüş.

Gidene yol mu dayanır? Git git, sonunda köyüne kentine varmış. Varmış ama tanıyabilen gelsin de tanısın bakalım, o köy kent, bu köy kent mi?

Yolda ne Taktak kuşunu görmüş, ne de arpa yığınını tıktıklayan horozu. Ne izleri kalmış, ne tüyleri, her biri yok olmuş gitmiş dünyamızdan.

Kendi evlerine varmış, kapıyı çalmış, hiç tanımadığı birileri açmış. Oğlan, anasını babasını sormuş ona. Kapıyı açan:

«Böyle birilerini ne bildik, ne duyduk,» demiş. «Biz, dedemin dedesinden bu yana hep bu evde otururuz. Ben en son torunlarıyım. Tanımıyorum.»

Oğlan ordan ayrılmış, başka tanıdıklarının izini sürmüş; ne tanıyana rastlamış, ne de adlarını duyana. İşte o zaman sırça köşklü kızın dedikleri kafasına dank etmiş.

«Eyvahlarım olsun!» demiş. «Ben n'ettim, n'etmişim? Vay bana, vaylar bana!»

Hemen atının başını geldiği yöne çe

vırmış, sür babam sür, başlamış dört nal koşturtmaya. Ordan burdan derken yolun kabasını almış. Tam o sıra yol üstünde, pusatlı, eli kılıçlı bir harami belirmiş.

«Dur!» demiş, durdurmuş. «Oğlum kaç aydır hasta yatar. Hekim getirdik, olmadı, kurşun döktürdük, olmadı. Duydum ki, sende üç elma varmış. Elma, derde deva dediler. Gel, güzellikle bu elmalardan birini bana ver, sen de sevaba gir.»

Oğlan atlı, harami atlı. Kaçsa, harami kuş olur, ardından yetişir. Bakmış, olacak gibi değil. Gönülden vermese, harami kılıç zoruyla nasıl olsa alacak. Boyun bükmüş, «peki,» demiş, elmanın birisini vermiş. Harami alır almaz ortadan yok olmuş. O anda oğlan da yirmi beş yaşına girmiş.

Yine yoluna gitmiş. Azdan gitmiş,

özden gitmiş, sizin ordan, bizim ordan geçmiş. Yolunun yarısını almış. Bir tarlanın kıyısından geçerken, birden karşısında yoksul bir çiftçi görmüş. Adamcağız nohut tanesi gibi gözyaşı dökermiş.

«Oğul, oğul, hey oğul!» demiş, oğlanın atı önüne durmuş. «Çiğneyip beni geçme, derdim var, derdimi dinle.»

«Söyle, dinliyorum,» demiş oğlan.

«Karım, hasta döşeğinde yatar. Elma elma diye yolumu gözler. Bu ellerde elma ne yetişsin! Duydum ki, sende iki elma varmış. Gel, etme eyleme, şu elmanın birini bana ver. İnsan dediğin azla yetinmeli, elinde iki varsa, birini olmayana vermeli.»

Eh, insan yüreği bu! Koskoca bir adamın iki gözü iki çeşme ağlamasına kim dayanır, dayanır da kim direnir?

Oğlan boyun bükmüş, «peki,» demiş. Elmanın birini daha yoksul, yaşlı çiftçi-

ye vermiş. Çiftçi elmayı alır almaz hemen ortadan yok olmuş. O anda oğlan da altmış yaşına girmiş.

Yine yoluna gitmiş, yel gibi esmiş, sel gibi akmış.

«Ah,» demiş. «Ah! Koynumda bir elmam kaldı. Bununla olsun sırça köşke yetişebilirsem, ne âlâ! Yalvarır, yakarırım, kendimi yine kabul ettiririm. Yeter ki, şu yolun sonunu bir getireyim. Yeter ki...»

Ama yetmemiş. Sonuna doğru pehlivan kılıklı, insan irisi biri yoluna çıkmış, elinde baltayla durmuş.

«Dur bakalım!» demiş. «Günler günü burdayım, yollarını beklerim.»

«Vaktim yok. Ne istiyorsan çabuk söyle!» demiş oğlan, sabırsızlanmış.

«Kocamış anam hasta,» demiş pehlivan. «Öldü ölecek. Bir çaresi var, dediler. Senin koynundaki son elmayı yerse,

kurtulur, ölümlerden döner. Ya elmayı verirsin ya da canını alırım şuracıkta.»

Can mı tatlı, elma mı? Can tatlı elbet!

Oğlan elmayı vermiş, koynundakileri tüketmiş. Pehlivan elmayı alır almaz hemen ortadan yok olmuş.

«Eh,» demiş oğlan. «Elmaları tükettim ama yolun da sonuna geldim. Bundan sonrası selâmettir. Varırım sırça köşke, yalvar yakar olurum, kendimi yine kabul ettiririm.»

Atını mahmuzlamış, vurmuş kırbacı, vurmuş kırbacı. Ama ne fayda! Daha üçüncü elmayı koynundan çıkardığında yaşı altmışken olmuş doksan, dönmüş iki büklüm bir ihtiyara. At bir gitmiş, iki gitmiş, yoldaki taşlardan birine ayağı sürçmüş, tökezlenmiş; sırtındaki ihtiyarı tepesi üstü yola atıvermiş.

İhtiyarcık oracıkta hemen soluğunu

tüketmiş, canını verivermiş.

Ya, işte böyledir dünyamızın işleri, ne biter, ne tükenir; herşeyin mutlaka sonu gelir.

Gökten üç elma düştü, üçü de yaşayanlara!

İŞİNİ BİLİR ÇİFTÇİNİN MASALI

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl pire berber iken, ben küçük teyzemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken; Ali baba bum bum, kanadına kondum Beş para ldı, çarşıya saldı. Baktım, çarşı yok.

Eve döndüm, ev yok. Çorba taşar, kaşık yok. Ambara vurdum bir tekme, ambarın kapısı açıldı Sürahiler saçıldı. Limonu böyle keserler, çamaşırı böyle yıkarlar, suyunu da böyle sıkarlar. Benim bir zurnam var: Açılınca açılır, çalınınca çalınır. Dedem gider mahalleye, babam gider kahveye. Oturur kahve söyler, yudumlar yudum içer. Neyse efendim, başınızı şişirmeyeyim, masalıma başlayayım.

Bir varmış, iki yokmuş, Tanrının kulları pek çokmuş, masal dinlemek de, masal anlatmak da sevapmış Bir ülkenin birinde bir padişah, o padişahın da bir danışmanı varmış Padişah ne yapar? Ülkesini, halkını yönetir. Bir ülkeyle o ülkenin halkını iyi yönetmek için hem ülkeyi bilmek gerekir, hem de halkını. Sarayda oturmakla, tepeden bakmakla ne ülke yönetilir, ne de halk. Her ikisini de bilmek, tanımak gerek.

Padişah da böyle düşünür, sık sık

sarayından çıkar; halkının arasına karışır, dileklerini, isteklerini dinler; yönetimine yön verirmiş.

Yine bir gün yanına danışmanını katmış, atlarına binmişler, yollara düşmüşler; gitmişler, gitmişler, gitmişler. Bir ara yorulmuşlar, «duralım da bir kezcik soluklanalım,» demişler, atlarının başını çevirmişler.

Durdukları yer kırlık bir yermiş. Karşıda dağlar, tepeler; eteklerinde bağlar bahçeler. Varmışlar bir bağın kıyıcığına, bakınmışlar. Bir ağaç altına çömmüş dinlenen yaşlı, kocamış bir çiftçi görmüşler.

Çiftçi gelenleri görünce toplanmış, ayağa kalkmış. Selâm vermişler, selâm almışlar. Padişah:

«Nasılsın, iyi misin?» diye sormuş.

Padişahını tanıyan o yaşlı, kocamış çiftçi:

«Iyı diyelim, iyi olalım padişahım,»

demiş. «Ama gerçeği istersen, nicedir pek iyi değilim.»

«Neyin var, n'oldu ki?» diye sormuş padişah.

«Ne sen sor ne ben söyleyeyim,» demiş yaşlı çiftçi.

«Hele söyle, söyle!» demiş padişah.

«Daha ne olsun?» demiş yaşlı çiftçi. «İki altıyı bir yere getiremedim, otuzikiden arttıramadım. İki evim yandı, üç daha yanacak.»

Çiftçi bunları deyince padişah gülmüş.

«Peki, sana bir kaz göndersem yolar mısın?» demiş.

«Tüyünü, teleğini bile koymam,» demiş yaşlı çiftçi.

Padişah yine gülmüş, yaşlı çiftçiye, 'hoşçakal' demiş, ayrılmış, yoluna gitmiş.

Konuşulanlara kulak misafiri olan danışmanın içi içini yiyormuş. Gezi bitip saraya döndüklerinde dayanamamış:

«Padişahım,» demiş. «Yolumuz üzerinde bir kocamış çiftçiyle birşeyler konuştunuz. Onun dediği de, senin dediğin de söz değil, sanki birer bilmeceydi. Ben hiç birini anlamadım.»

«Anlaman gerekti,» demiş padişah. «İyi bir düşün bakalım...»

«Yolda da düşündüm, geldikten sonra da. Ama bir türlü gerçeğine eremedim.»

«Sen ki koskoca bir danışmansın. Benim aklımın yetmediği yerde ben sana gelirim, akıl sorarım. Nasıl olur da bilmezsin?»

«Boynum kıldan incedir padişahım. Dedim; bilemedim, bildiremedim.»

«Bilmen, bildirmen gerek,» demiş padişah. «İyi düşün, taşın!»

«Yine bilemezsem?»

«Boynunu vurdururum, ona göre.»

Danışmanın aklı başından gideyaz-

mış. Kolay mı, candan tatlı başka şey var mı?

Yine düşünmüş danışmanı, 'acaba öyle mi, böyle mi?' demiş. Demiş ama bir türlü işin içinden çıkamamış. Gece uykuları kaçar olmuş. Yemeden içmeden kesilmiş, iğneden ipliğe dönmüş.

Bakmış karısı, bu böyle olmayacak, adamında bir işler var. Geceleyin kalkmış, yanına varmış, sormuş, ağzını aramış.

«Yok, mok,» demiş danışman, geçiştirmek istemiş.

Karısı biraz daha sıkılayınca, «böyle böyle,» demiş. «Ya bunu bilirim, ya kellemi veririm.»

«Kelleni vereceğine koş git o yaşlı çiftçiye, istediği kadar para ver; bu dediklerin ne anlama geliyor diye sor. Söylesin, öğren. Gel padişaha, anlat, kelleni kurtar,» demiş karısı. akılı vermiş.

Danışman gece mece demeden he-

men buyurmuş, adamları atını eğerlemişler, altına çekmişler. Atladığı gibi dört nala sürmüş, çiftçinin köyüne varmış. Tak tak kapısını çalmış.

Kapıyı yaşlı, kocamış çiftçi açmış, danışmanı hemen tanımış; içeri buyur etmiş, sabah kahvesini pişirip eline vermiş.

«Şunun için geldim,» demiş danışman. «Geçende padişahla geçiyorduk, bağ kenarında sana rastgeldik, hatırladın mı?»

«Hatırladım,» demiş çiftçi.

«Hoş beşten sonra sen padişaha iki altıyı bir yere getiremedim, otuzikiden arttıramadım, iki evim yandı, üç daha yanacak, dedin. Onları da hatırladın mı?»

«Hatırladım,» demiş çiftçi.

«Şimdi söyle bakalım, bu sözlerin gerçek anlamı nedir? Sen böyle demekle ne dedin, neyi anlatmak istedin?»

«Onlar padişahla benim aramda,» demiş çiftçi.

«Bana da demez misin?»

«Seni ilgilendirmez ki...»

«Peki, sana dilediğin kadar para versem, yine söylemez misin?»

«O zaman söylerim.»

«Ne istersin?»

«Bana bir ev, bir bahçe aldır, ömür boyunca da aylık gelir bağlat, yeter!»

«Evi aldım, bahçeyi aldım, ömür boyunca aylık gelir de bağlattım. Şimdi söyle bakalım!»

«Hangisinden başlayalım?»

«En başından. İki altıyı bir yere getiremedim'den başla.»

«İki altıyı bir yere getiremedim demek; çalıştım, çalıştım elimde hiç birşey kalmadı demektir.»

«Peki, otuzikiden arttıramadım demek, ne demek?»

«Çoluğum çocuğum çok, dişten, yemekten arttıramadım demektir o da.»

«İki evim yandı, dedin. Onun anlamı, peki?»

«İki kız gelin ettim, evim iki kez boşaldı demektir.»

«Üç daha yanacak, demek?»

«Daha evlenecek, gelin olacak üç kızım var demektir.»

«Peki, son olarak padişah sana 'bir kaz göndersem yolar mısın?' diye sordu. Sen de 'tüyünü, teleğini bile komam' dedin. O ne demekti?»

Yaşlı, kocamış çiftçi gevrek gevrek gülmüş:

«Gücüne gitmesin ama,» demiş. «İşte o da sen demeksin Kendin geldin, bunca paradan puldan çıktın, tüyünü teleğini bana yoldurdun.»

Danışman başını eğmiş:

«Doğru,» demiş. «Kendimi kaza dön-

dürdüm, tüyümü teleğimi sana yoldurdum.»

Sonra dönmüş, atına binmiş, yoluna gitmiş.

Gökten üç elma düştü. Birini o akıllı, kocamış çiftçiye verdim, birini sana, birini de kendime aldım.

KÖTÜ ÜVEY ANA İLE İYİLİKÇİ KEDİLERİN MASALI

VVEL zaman içinde kalbur saman içinde. deve tellâl, pire berber iken, ben dayımın dayısının beşiğini tıngır mıngır sallar iken; atlar gelir takur tukur, benim babam neden fakir? İbrişimden halı dokur. Ala kapı-

nın kanadı, üstüne bülbül tünedi. Bülbülü aldık, altın kafese koyduk. «Ah, vatanım!» dedi. Aman ağa, canım ağa, yolla beni oynamaya. Oynamaktan ne gelir? Üç gemi gelir. Biri ağa, biri paşa, ortancası bu masalı dinleyen paşa.

Böyle diyelim, sözü uzatmayalım, masalımıza başlayalım.

Bir varmış, bir yokmuş; bir ülkenin birinde yaşar, bir oduncu, o oduncunun bir karısı, bir de küçük kızları varmış. Oduncunun işi baltasını, ipini almak, dağa çıkmak, odun kesip köye kente getirmek, satıp ekmek parasını kazanmak. Her sabah topal eşeğini önüne katar, yollara düşer; ormana varır, başlarmış odun kesmeye Bir eşek yükü odunu kesti mi kesti, sarar, yine yollara düşer, pazara inermiş Yoksul kişinin gözü tok olur. Oduncu iki ekmek bir aş parasını devşirdi mi: «Tanrı bugünümüzü de iyiliğe çıkardı. Dilerim, yarınımız da iyiliğe

çıkar» deyip evine yollanırmış. Günleri gün olur, arada yaşayıp giderlermiş.

Bir gün oduncunun karısı hastalanmış; yorgan döşek yatmış, kimse ne derman olmuş, ne ilâç bulmuş. Kadıncağız, son soluğunda:

«Kızım sana emanet, ona iyi bak,» demiş. «El eline düşürme, kimselere horlatma.»

Oduncu, karısının son isteğini yerine getirmek için çok çabalamış. Ama bir ev, nerden baksanız ille de bir kadın eli değsin ister. Çocuk bakılmalı, erkek gözetilmeli. Çamaşır kirlenir, kim yıkayacak? Düğme düşer, kim dikecek? Ocak yanmalı, baca tütmeli. Akşam eve dönüldü mü, sofrada bir sıcak aş olmalı. Bunları erkek yapamaz. Sökük dikemez, yemek pişiremez, bulaşık yıkayamaz, ortalık süpüremez, yorgan kaplayamaz.

Sonunda oduncunun da aklı kesmiş:

«Bu, böyle olmayacak,» demiş. «Gi-

denin yeri doldurulmalı, bir başkasını bulmalı. Bulup eve getirmeli, kadın - hanım yapmalı.»

Araya girmişler, «Yuva yapanı Tanrı da sever,» demişler; aramışlar, taramışlar, oduncu için tam biçilmiş kaftan bir kadın bulmuşlar, evermişler. Yeni kadın yanında çirkin mi çirkin kızıyla birlikte gelmiş, eve yerleşmiş.

Kim bilir üvey ana derdini? Üvey analı büyüyen bilir. Üvey ana bir gün, iki gün oduncunun öksüz kızını hoş tutmuş, güleryüz göstermiş. Üçüncü günü ayırmış, kendi çirkin kızını kayırmış, bunu böyle sürdürmüş.

Dördüncü günü öksüz kızı bir punduna getirip dövmüş. Beşinci günü suya yollamış, altıncı günü çamaşıra oturtmuş, yedinci günü evin bütün bulaşıklarını yıkatır olmuş.

Öksüz kız bütün bunları yapmış da yaranmış mı üvey anasına? Nerde! Bir

gün üvey ana oduncu kocasını karşısına almış:

«Adam, adam!» demiş. «Nedir bu benim senin kızından çektiğim?»

«N'apıyor ki kadın?» demiş oduncu.

«Daha n'apsın? Ne söz dinler, ne bir şey. Doğru yap derim, eğri yapar. Eğri yap derim, doğru yapar. Ben artık bıktım usandım.»

«Ben onunla konuşurum,» demiş oduncu. «Konuşur, söz geçiririm.»

«Hayır,» demiş kadın, diretmiş. «Ben artık bu evde onu çekemem.»

«Ne yapayım, istiyorsun?»

«Ya ben, ya o!»

«Yani?» demiş oduncu.

«Yanisi, yahnisi yok,» demiş kadın. «Ya onu bu evden sürür, çıkarırsın ya da başörtümü aldığım gibi ben çıkar giderim, bir daha da adımımı atmam.»

Oduncu:

«Ufacık bir çocukcuk,» demiş. «At-

sam, atamam, satsam, satamam. Et tırnaktan ayrılır mı? Ben etsem, o da tırnağımdır.»

«Onu dokuzu bilmem. Sabahla ya o evden gider, ya ben giderim. Düşün, kararını ver.»

Uyuyana sabah er olur, uyumayana gün doğmak bilmez. Oduncu, düşüne düşüne sabahı güç etmiş. Tan yeri ağarırken uyuyan küçük kızını uyandırmış, elini yüzünü yıkatmış, giyindirip kuşandırmış.

«Ben oduna gidiyorum,» demiş. «Sen de benimle gelirsin, dağda bayırda lâle, sümbül toplarsın. Kelebekler uçar, arılar vızılar, onlara bakar eğlenirsin.»

Böyle demiş, kızını yanına katmış, dağlara çıkmış, ormana gelmiş. Baltalığa girmişler. Oduncu:

«Bunca yol yürüdün, iyice yoruldun.» demiş. «Şu koca çınarın altına var

uzan, ister uyu, ister dinlen. Sen uyurken ben de baltalıkta odun keserim.»

Küçük kız gerçekten yorulmuşmuş. Yeşil çimene yatmış, babası üstünü örtmüş, kızcağız hemen uykuya dalmış.

Oduncu, kızı uyutunca doğrulmuş, baltasını sapından bir akkavağa asmış; ayaklarının ucuna basa basa baltalığa, baltalıktan ormana, ormandan da dağa geçmiş, kaçmış gitmiş.

O gide dursun, sapından asılı balta esen yelde sallanır, gelip akkavağın böğrüne tak tak vururmuş. Kızcağız da uykusunda duyar «babam odun kesiyor, bize ekmek parası kazanıyor» diye düşünürmüş.

Akşam olmuş, yıldızların serinliği esmiş, kızcağız uyanmış. Sağa bakınmış, babası yok Sola bakınmış, babası yok. Bağırmış, çağırmış; yine babası yok. Kalkmış, oraya buraya bakınmış. Ne ba-

sam, atamam, satsam, satamam. Et tırnaktan ayrılır mı? Ben etsem, o da tırnağımdır.»

«Onu dokuzu bilmem. Sabahla ya o evden gider, ya ben giderim. Düşün, kararını ver.»

Uyuyana sabah er olur, uyumayana gün doğmak bilmez. Oduncu, düşüne düşüne sabahı güç etmiş. Tan yeri ağarırken uyuyan küçük kızını uyandırmış, elini yüzünü yıkatmış, giyindirip kuşandırmış.

«Ben oduna gidiyorum,» demiş. «Sen de benimle gelirsin, dağda bayırda lâle, sümbül toplarsın. Kelebekler uçar, arılar vızılar, onlara bakar eğlenirsin.»

Böyle demiş, kızını yanına katmış, dağlara çıkmış, ormana gelmiş. Baltalığa girmişler. Oduncu:

«Bunca yol yürüdün, iyice yoruldun.» demiş. «Şu koca çınarın altına var

uzan, ister uyu, ister dinlen. Sen uyurken ben de baltalıkta odun keserim.»

Küçük kız gerçekten yorulmuşmuş. Yeşil çimene yatmış, babası üstünü örtmüş, kızcağız hemen uykuya dalmış.

Oduncu, kızı uyutunca doğrulmuş, baltasını sapından bir akkavağa asmış; ayaklarının ucuna basa basa baltalığa, baltalıktan ormana, ormandan da dağa geçmiş, kaçmış gitmiş.

O gide dursun, sapından asılı balta esen yelde sallanır, gelip akkavağın böğrüne tak tak vururmuş. Kızcağız da uykusunda duyar «babam odun kesiyor, bize ekmek parası kazanıyor» diye düşünürmüş.

Akşam olmuş, yıldızların serinliği esmiş, kızcağız uyanmış. Sağa bakınmış, babası yok Sola bakınmış, babası yok. Bağırmış, çağırmış; yine babası yok. Kalkmış, oraya buraya bakınmış. Ne ba-

bası varmış, ne izi. Hele sapından asılı baltayı da görünce:

«Vay babam, vay!» demiş. «Beni dağ başlarında koyup gittin. öyle mi?»

İki gözü iki çeşme, ormanda giderken ansızın ağaçların arasından topsakallı, nur yüzlü, derviş kılıklı bu yaşlı adamla karşılaşmış.

«Ne ağlarsın da canını üzersin küçük kız?» diye sormuş kıza.

«Babam beni buralarda kodu gitti, ona ağlıyorum,» demiş kız.

Derviş:

«Boş yere ağlama, yüreğini dağlama,» demiş. «Baban gitti, gelmez Üvey anan öyle istedi, öyle oldu. Senin yazın böyle yazılmış, ama kaygılanma, iyi yazılmış!»

«Ben şimdi buralarda n'aparım?» demiş kız.

«Hiç birşey,» demiş derviş «Şimdi dosdoğru ormanda gideceksin Önüne

sazdan bir kulübe çıkacak. Az ışıklı, ama öz ışıklı. Üç defa kapısını çal. Bu gece Tanrı konuğu ol ordakilere. Sabaha Allah kerim!»

Böyle demiş, sonra nasıl ansızın belirip ortaya çıktıysa yine öyle ansızın ortadan kaybolmuş. kızcağız kala kalmış. Şaşkınlığı geçer geçmez yürümüş, dosdoğru ormandan gitmiş; giderken giderken karşısına sazdan, penceresi az ışıklı, öz ışıklı bir kulübe çıkmış.

Kapısına varmış, üç defa çalmış; bir kedi açmış kapıyı Kız, bakakalmış kediye. Kedi dile gelip konuşmuş:

«Buyur, hoşgeldin, sefa geldin!» demiş, kızı buyur etmiş

Kız içeri girmiş. ne görmüş? Evin içinde bir sürü kedi Tekir kedi, sarman kedi, Van'lı kedi. Ankara'lı kedi Kimi ev işi işler. kimi yemek pişirir, kımı sofra hazırlar

Kapıyı açan kedi:

«Yorgunsun, argınsın, karnin da açtır. Geç soframıza, Tanrı ne verdiyse hep birlikte yiyelim,» demiş.

Sofraya oturmuşlar, tatlılı tuzlulu, güzel mi güzel yemeklerden yemişler, karınlarını doyurmuşlar. Yemekten sonra kediler sofrayı kaldırmışlar; kızla elele tutuşup oyunlar oynamışlar, türküler, şarkılar söylemişler, hoşça vakit geçirmişler.

Uykuları gelince:

«Seni daha fazla yormayalım,» demişler. «Yatağın hazır, buyur, geç, uyu.»

Kar gibi ak çarşaflı, kuş tüylü yorganlı yatağa kızı yatırmışlar, üstünü örtmüşler, iyi uykular dileyip çekilmişler. Kız, sabaha kadar deliksiz bir uyku uyumuş.

Sabah kalkmış ki, yine sofra hazır. Yemişler, içmişler. Sonunda:

«Bizim evsahipliğimizle senin konukluğun buraya kadar,» demişler kıza.

«Şu küçük torbayı al. Çam sakızı çoban armağanıdır.»

Kıza bir armağan çıkısı vermişler, tekir kedi önüne düşmüş, yol göstermiş. Yürümüşler, yürümüşler, kızın köyü yakınlarına gelmişler. Tekir kedi kızla helâlleşip ayrılmış, geri dönmüş.

Kız, evine gelince başından geçenleri bir bir anlatmış. Babası sevinmiş, üvey anası yerinmiş. Getirdiği çıkıyı açmışlar, ne görsünler? İçi inci mercan, elmas altınla dolu değil mi? Baba sevinmiş, üvey ana yerinmiş, kıskanmış.

Aradan bir kaç gün geçince kocasını bir kıyıya çekmiş:

«Benim kızımı da dağa götürüp bırakacaksın,» demiş. «Benim kızım da gitsin senin kızın gibi inci mercan, altın elmasla dönsün.»

Oduncu karşı duracak olmuş ya, karısına söz geçirmek mümkün mü? Boyun bükmüş, 'peki' demiş. O günün sabahı

almış üvey kızını, çıkmış dağa, varmış baltalığa. Kendi kızı gibi üvey kızını da koca çınarın altına yatırmış, uyutmuş. Yine baltasını sapından akkavağa asmış, yavaşça ordan uzaklaşmış.

Üvey kız akşama doğru uyanmış; bakmış ki, ortalıkta kimse yok. Korkusundan oraya buraya koşar ağlayıp sızlarken ansızın topsakallı, nur yüzlü, derviş kılıklı, yaşlı mı yaşlı bir adamla karşılaşmış.

«Ne ağlarsın da canını üzersin küçük kız?» diye sormuş derviş.

«Babam beni buralarda kodu gitti, ona ağlıyorum,» demiş üvey kız.

Derviş:

«Boş yere ağlama, yüreğini dağlama,» demiş. «Baban gitti, gelmez. Annen öyle istedi, öyle oldu.»

«Peki, şimdi ben ne olacağım?»

«Hiç birşey,» demiş derviş. «Şimdi dosdoğru ormanda gideceksin. Önüne

az ışıklı, öz ışıklı sazdan bir kulübe çıkacak. Üç defa kapısını çal. Bu gece onlara Tanrı konuğu ol. Sabaha Allah kerim!»

Böyle demiş, sonra yine ansızın ortadan kaybolmuş, üvey kız kalakalmış. Şaşkınlığı geçer geçmez yürümüş, dosdoğru ormandan gitmiş; giderken giderken karşısına sazdan bir kulübe çıkmış. Dervişin dediği gibi penceresi az ışıklı, öz ışıklıymış.

Kapısına varmış, üç defa çalmış; bir kedi açmış kapıyı yine. Dile gelip:

«Buyur, hoş geldin, sefa geldin!» demiş, kızı buyur etmiş.

Kız içeri girmiş, daha çok şaşırmış. Evin içinde bir sürü kedi. O onu yapıyor, bu bunu. İş işleyen de var, yemek pişiren de.

«Ay,» demiş kız; «yemek pişiren kedi mi olurmuş! İçine aksırır tüyünü düşürür. O yemek yenir mi hiç?»

Yemek saatinde kediler sofrayı kurmuşlar, üvey kızı buyur etmişler:

«Yorgunsun, argınsın. Karnın da açtır. Geç soframıza, otur: Tanrı ne verdiyse hep birlikte yiyelim.»

Kız hemen diretmiş:

«Kedinin pişirdiği yemeği yemektense aç kalırım daha iyi,» demiş. «Bana bakmayın, siz kendiniz yeyin.»

Kediler üstelememişler, yemeklerini yemişler, sofrayı kaldırmışlar. Sonra şarkılar türküler çağırıp oyunlar oynamışlar; kıza 'sen de gel, bize katıl' demişlerse de kız yine direnmiş, köşesinde büzülü kalmış.

Uykuları gelince:

«Seni daha fazla yormayalım.» demişler. «Yatağın hazır, buyur, geç, uyu!»

Kız korka korka yatağa yatmış, tedirgin bir uyku uyumuş, sabahı dar etmiş. Uyandıktan sonra sabah aşına elini bile sürmemiş yine. Sonunda kediler:

«Bizim evsahipliğimizle senin konukluğun buraya kadar,» demişler. «Şu küçük torbayı al. Çam sakızı çoban armağanıdır.»

Kıza bir armağan çıkısı vermişler, tekir kedi yine öne düşmüş, yol göstermiş. Yürümüşler, yürümüşler, kızın köyü yakınlarına gelmişler. Tekir kedi kıza hoşça kal demiş, geri dönmüş.

Anası kızını sabırsızlıkla karşılamış, başına geleni dinlemişler. Hemen ardından armağan çıkısını açmışlar. Ne görsünler? İçi yılanlar, çıyanlar, kırkayaklar, akreplerle dolu değil miymiş?

Evden kaçtıkları gibi soluğu köy alanında almışlar, günlerce evlerine girememişler.

Bundan sonra üvey ana yaptıklarına pişman olmuş; «Bunlar hep benim yüzümden» demiş, tövbe etmiş. Hem kocasına, hem üvey kızına candan bağlanmış; kızı, öz kızından ayırmaz olmuş, yü-

reğindeki ana sevgisini ikiye bölmüş; yarısını öz kızına, yarısını üvey kızına vermiş. İlk gelen armağan çıkısındaki inci mercan, altın elmasla yeni, çok büyük bir konak yaptırmışlar, ömürlerinin sonuna kadar mutlu kutlu yaşamışlar.

Gökten sayısız elma düştü. Kime, kime? Hepinize, hepinize!

ONU ALDIM BUNU VERDİM MASALI

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben emmimoğlunun beşiğini tıngır mıngır sallar iken; koçları vurdum dereye, öldüm araya araya Koç koça koçlar katıldı, bal ile şeker karıldı;

koçları koştum düvene, kızlar gidiyor kevene. İstanbul'un gazelleri, yayılmadan gelir kuzuları, Tanrım kimseye yazmasın, kara kara yazıları. Dam başına çıktım işsiz, bir para buldum yazısız, benim kuzularım hem anasız, hem babasız.

Nereye baba, nereye? Tarlaya kızım tarlaya. Tarlada keçi kulağı, gelinlerin duvağı. Has bahçeye gidelim, üzüm ekmek yiyelim. Kimlerle yiyelim? Çoluk çocukla yiyelim. Çocuklar çiçek, ben çiçek. Elimde gümüş bıçak. Elimi kestim, n'ideyim? Mendil getir sileyim. Mendil Halep yolunda, bitpazarı içinde. Bitpazarında kim gezer? Koca koca ayılar gezer. Ben ayılardan korkarım, masalıma başlarım.

Bir varmış, iki yokmuş, iki varmış, üç yokmuş: Bir ülkede, o ülkenin bir köyünde yoksul bir koca ile karısı varmış. Çalışırlar çabalarlar, yine de iki lokma ekmeği zor yetirirlermiş.

Bir gün köyün yakınından çok zengin bir beyin düğün alayı geçmiş, kadın da alaya seyirci çıkmış. Bey öylesine zengin, düğün alayı öylesine görkemliymiş ki, ben diyeyim üç saat, siz deyin beş saat geçmekle bitmemiş alay. Bir başında bir ortasında, bir sonunda davulcular, zurnacılar varmış. Davulcular davul vurur, zurnacılar zurna üfler, ortalığı ayağa kaldırır; beyin düğününü dağa taşa, kurda kuşa duyururmuş.

Kadıncağız düğün alayını başından sonuna kadar seyretmiş. Alay geçip gittikten, toz duman birbirinden ayrıldıktan sonra bir de bakmış, yolun toprağında bir yeşil altın. Yeşilli sarılı parıl parıl parlıyor.

Sevinmiş, hemen almış, evine koşmuş, kocasını bulmuş:

«Adam, adam!» demiş. «Yolda bir altın buldum, aldım sana getirdim.»

«İyi ettin hanım,» demiş adam. «Bu

yol hangi yol, bu altın acep kimin altını?»

«Yol, bizim köyün yamacından geçen yol. Bildin mi?» demiş kadın.

«Bildim, bildim.»

«Altın da düğün sahibi beyin olsa gerek.»

«Ya gelir isterse?»

«Üç vade bekleriz. Gelir isterse, veririz.»

«Gelmezse?»

«Hak bizimdir.»

«Peki,» demiş adam, altını almış, bir yere saklamış. Bir vade beklemişler, gelen giden olmamış. İki vade beklemişler, yine gelen giden olmamış.

«Ne yapalım hanım?» demiş adam. «İki vade doldu.»

«Bir vademiz kaldı. Onu da bekleyelim,» demiş kadın.

Bir vade daha beklemişler, üç vadeyi doldurmuşlar.

Adam:

«Hanım,» demiş. «Saydın mi vadeleri?»

«Saydım adamım,» demiş kadın.

«Kaç oldu tam tamına?»

«Üç vade oldu, oldu da bitti bile.»

«Gelen giden, peki?»

«Ne geldiler, ne sordular.»

«Şimdi n'olacak?»

«Altın bizim olacak.»

«Güzel,» demiş adam. «Madem altın bizim oldu. Benim bir aklım var.»

«İyi bir akıl mı?» demiş, sormuş kadın.

«Altınımızı alayım, gideyim üreteyim diyorum.»

«Necilik yapacaksın?»

«Cambazlık!»

«İyi bir iş midir?»

«İyidir de. kötüdür de. Aldanırsın da, aldatırsın da.»

«Ben kadınım,» demiş kadın. «Saçım uzun, aklım kısa. Fazlasına erse erse, senin aklın erer. Var, bildiğini işle. Neylersen eyle, ama iyi eyle.»

«Düşünür taşınırım, ona göre iş tutarım,» demiş adam.

Ertesi günü altını almış, koynuna sokmuş, yola düşmüş.

Giderken giderken bir koyun çobanına rastlamış.

«Çoban, çoban!» demiş. «Bu koyunlar satılık mı?»

«Alıcıysan satılık, sorucuysan değil,» demiş çoban.

«Alıcıyım. Al bu altını, ver şu kuzulu koyunu.»

Çoban altını almış, adama bir kuzulu koyun vermiş. Beriki yine yollara vurmuş. Giderken giderken bu kez de bir keçi çobanına rastlamış.

«Çoban, çoban!» demiş. «Bir aklım var, ikimize de yarar.»

«Neymiş o akıl?» diye sormuş keçi çobanı.

«Sana şu kuzulu koyunu vereyim, sen de bana sakallı tekeni ver.»

«Verdim gitti,» demiş keçi çobanı, kuzulu koyunu almış, sakallı tekesini adama vermiş. Beriki yine yollara vurmuş. Giderken giderken bir bağ bekçisine rastlamış. Bağ bekçisinin dört köpeği varmış, dördü de diş gösterip hırlamış. Adam:

«Bekçibaşı, bekçibaşı!» demiş. «Seninle bir değiş tokuş yapalım mı? Sana da yarar, bana da yarar.»

Bekçi:

«Neyi alacaksın, neyi vereceksin?» demiş.

«Sakallı tekeyi vereceğim, köpeklerinden birini alacağım.»

«Verdim gitti,» demiş bekçi; sakallı tekeyi almış, dört köpeğinden birini adama vermiş. Beriki yine yollara vurmuş.

Giderken giderken yolda bir külâhçıya rastlamış.

«Vay, külâhçı!» demiş. «Nereye gidersin böyle?»

«Köylere giderim,» demiş külâhçı. «Köylüye külâh satarım.»

«Benim başım açık, bana da külâh gerek. Senin yoldaşın yok, sana da bir köpek gerek.» demiş adam. «Seninle şu köpeği değişelim mi? Ver külâhı, al köpeği. Sana da yarar, bana da yarar.»

Külâhçı:

«Dediğin gibi olsun!» demiş. «Al külâhı, ver köpeği.»

Köpekle külâhı değiş tokuş etmişler. Külâhçı yoluna gitmiş, adam yoluna. Giderken giderken önüne bir dere çıkmış.

«Ben bu dereden atlar mıyım, atlayamaz mıyım?» demiş adam, bir açılmış, bir gerilmiş, hoplamış zıplamış, dereyi bir atlayışta geçmış. Geçmiş ama estirdi-

ği yelinden başındaki yeni külâhı sulara düşmüş. Akan suda yitmiş gitmiş.

Adam:

«Külâhı düşürdük ama canımızı da kurtardık,» demiş kendi kendine «Tersi de olabilirdi pekâlâ Külâh kurtulur, biz suya düşüp yitebilirdik.»

Derenin öbür yakasından yolunu sürdürmüş. Giderken giderken ıncık boncuk, iğne iplik, kendir kenevir, ayna, düzgün, basma masma, leblebiyle boyalı şeker satan bir çerçi ile karşılaşmış. Çerçi koca bir kervan düzmüş, bütün köyleri, bucakları bir bir gezer; yükünü satar, zenginliğine zenginlik katarmış.

Adamı görünce sormuş:

«Hemşerim, nereden gelip nereye gidersin?»

Adam:

«Sorma çerçibaşı.» demiş. «İyi bir serüven geçirdim, sonunu aldıramadım.

Bakalım, nerede biter diye gittim gidiyorum işte!»

«Hele anlat bana, neler geldi başına,» demiş çerçi.

«Bizim hanım bir gün yolda bir altın buldu,» diye anlatmaya başlamış adam. «Ben de o altını aldım, canbazlık yapayım, para kazanayım diye yollara düştüm. Gelirken bir koyun çobanına rastladım. Altını verdim, kuzulu koyunu aldım. Ordan gittim, bir keçi çobanı gördüm. Kuzulu koyunu ona verdim, yerine sakallı tekeyi aldım. Ordan gittim, bir bekçibaşına rastladım Sakallı tekeyi ona verdim, bir köpek aldım. Ordan gittim, bir külâhçıya rastladım. Köpeği ona verdim, yerine bir külâh aldım. Giydim başıma külâhı, vardım bir dere kenarına. Dereden atlarken külâhım suya düştü, yitti gitti. Canımı zor kurtardım.»

«Sen yandın öyleyse,» demiş çerçi. «Senin hanım seni eve komaz.»

«Kor,» demiş adam.

«Yahu, bunca alıklığa kim, hangi hanım dayanır?»

«Yüreğinde sevgisi olan dayanır.»

Alırdı, almazdı, kordu komazdı, dayanırdı dayanmazdı derken çerçi:

«Seninle söz keselim,» demiş. «Gidelim size, ben bir köşeye sineyim, sen başından geçeni anlat, ben dinleyeyim. Senin hanım, gık demez, evden içeri alırsa, dile benden ne dilersen!»

«Söz mü?»

«Söz. Ama benim dediğim olursa, ömrün boyunca bana eşekçilik edersin.»

«Ederim,» demiş adam.

Kervanın başını çevirmişler, adamın köyüne yollanmışlar. Gide gide köye varmışlar.

Adamın karısı çamaşır yuğmuş, ipe seriyormuş. Karşıdan onu gelir görünce sevinmiş.

«Hoş geldin adamım,» demiş. «Ama, galiba elin boş geldin.»

«Öyle geldim, hanım,» demiş adam.

«Söyle, ne oldu da böyle oldu?»

Adam başlamış anlatmaya.

«Kalktım, buradan gittim. Giderken giderken yolda bir koyun çobanına rastladım. Altını verdim, bir kuzulu koyun aldım. İyi etmiş miyim?»

«İyi etmişsin, tabiî. Kuzulu koyun süt verir. Kuzu büyür, o da bir koyun olur. Hem sütünden, hem tüyünden yararlanırız. Sonra?»

«Sonra, aldım kuzulu koyunu, düştüm yola. Giderken giderken bir keçi çobanına rastladım. Verdim kuzulu koyunu, yerine bir sakallı teke aldım. İyi etmiş miyim?»

«İyi etmişsin, tabiî. Tekeyi sürüye baş ederiz, yerine iki keçi alırız. Sonra?»

«Sonra, aldım sakallı tekeyi, düştüm yola. Giderken giderken bir bekçibaşına

rastladım. Verdim sakallı tekeyi, yerine bir köpek aldım. İyi etmiş miyim?»

«İyi etmişsin, tabii. Biz iki yalnız kişiyiz. Gece gece bizi kim bekler? İşte o aldığın köpek bekler. Sonra?»

«Sonra, aldım köpeği, düştüm yola. Giderken giderken bir külâhçıya rastladım. Verdim köpeği, yerine bir külâh aldım. İyi etmiş miyim?»

«İyi etmişsin tabii. Yazın sıcağından, kışın soğuğundan başını ne korur? Aldığın külâh korur. Sonra?»

«Sonra, aldım külâhı, geçirdim başıma, düştüm yine yollara Giderken giderken önüme bir dere çıktı. Ben bu suyu atlarım, atlar karşıya geçerim dedim, atladım Atladım ama yelimden külâhı uçurdum Suya vardı, aka aka gitti. Ne elde kaldı, ne başta. Ben de eve döndüm.»

«Sen sağ ol adamım.» demiş kadın. «Canın sağ olsun! Hiç üzülme. Zaten

haydan gelmişti, huya gideceği varmış, gitti. Ağlayalım da gözden mi olalım? Yemek pişirdim, gir eve, oturalım yiyelim. Tanrım başka keder vermesin, biz ona bakalım.»

Bunları dinleyen çerçi saklandığı çalıyı dolanmış, gelmiş.

«Al bu katır yükünü hemşerim,» demiş. «İster at, ister sat. İstersen benim gibi çerçilik et köylerde, güle güle geçin. Sende böyle bir hanım varken sırtın yere gelmez.»

Böyle demiş, çekmiş gitmiş. Adam da bir katır yükü anamalla çerçilik etmiş, ömrünün sonuna kadar kimseye yük olmadan karı koca mutlu kutlu yaşamışlar.

Gökten üç elma düştü Biri sana, biri anlatana, biri de yazana çsun!

AKILLI DOKUMACI KIZIN MASALI

VVEL zaman içinde kalbur saman içinde deve tellâl, pire berber iken, ben dedemin babasının beşiğini tıngır mıngır sallar iken: bir atım vardı kara donlu, ak akıtmalı. Aldım götürdüm nalbanta, dedim: getir

nalın karasından, ben kaçmam parasından, korkarım mıh yarasından. Nalın burnu şişkin gerek, mıhın burnu pişkin gerek, topuk çalmaz eşkin gerek. Berkçe vur çekiç hoplasın, mıhların başı kopmasın, yavaşık burnun toplasın. Nalbant da nalını seçer, benim atım gökçek kaçar, masalımız şöyle başlar

Bir varmış, iki yokmuş, bir ülkenin birinde yaşar bir yoksul dokumacı ile kızı varmış Dokumacı bez dokur, çarşıya pazara götürür; üç kuruşa, beş kuruşa satar, kazancıyla hem kendine hem kızına yetirirmis

Dokumacının [redacted] yoksulluktan ne okula gitmiş, ne birşey. Ne kitap defter yüzü görmüş, ne öğretmen Ama düşünmesini bilir, sözü, söylediği dinlenir, aklı başında bir kızmış Zamanla serpilip büyüdükçe alımlı, salımlı; güzel mi güzel bir kız olmuş Eğriyi doğrudan, doğruyu eğriden kolaycacık seçer, kimseyi incitmez kimsenin de kendisini incitmesine izin vermezmiş. Akıllıyım, ben her-

şeyi bilirim diye geçinenler, dokumacının güzel kızının konuşmaları karşısında duraklar; 'bu kız bizden daha akıllı, daha bilgili' derler, enikonu saygı duyarlarmış. 'Leb' deseler, dokumacının güzel kızı hemen 'leblebi' der, hiç bir sözün altında kalmaz, hemen karşılığını oracıkta verir, herkesin parmağını ağzında bırakırmış.

Günlerden bir gün, dokumacı baba bez dokuduğu bir bezirgânla anlaşmazlığa düşmüş. 'Alırsın, verirsin, verirsin alırsın' diye tartışmışlar, tartışmışlar ya, boşuna çaba! Bir türlü bir sonuca varamamışlar. Bezirgân:

«Senin dediğin doğru olamaz,» demiş. «Sen, yoksul bir dokumacısın, ben varlıklı bir bezirgânım. Kime gitsen, senin dediğine değil, benim dediğime bakarlar. Sana değil, bana inanırlar.»

Yoksul dokumacıya bezirgânnın dedikleri çok dokunmuş 'Ben de giderim, padişaha şikâyet ederim. Niye padişah

yapmışlar onu? Bize hak dağıtsın, haklıyı haksızdan ayırsın diye elbet.'

Böyle demiş, doğru saraya gitmiş, padişahın yanına çıkmış:

«Durum, böyle böyle, padişahım!» demiş. «Gayrısını sen bilirsin. Haklıyı haksızdan, at izini it izinden ayır. Haklının hakkını haksızdan al, kim haklıysa ona ver.»

Padişah, bezirgânı da çağırtmış, dinlemiş. Sonunda:

«Dokumacı haklı. Hakkı neyse ver, yoksa boynun gider,» demiş.

Bezirgân, padişaha karşı gelebilir mi? Koca bir padişah, koca bir yönetici. 'Peki,' demiş dokumacının hakkını oracıkta teslim etmiş, gitmiş. Dokumacı da gidecekken padişah durdurmuş:

«Çok güzel, çok doğru konuştun, hakkını iyi savundun dokumacı,» demiş. «Ama, bakıyorum, yoksul, okuması yazması olmayan bir kişisin. Bunca aklı fikri nerden buldun, kimden öğrendin?»

«Kızımdan,» demiş dokumacı. «Be-

m kızım akıllıdır, aklını kullanmasını
ı çok iyi bilir.»

«Ya, peki, ona kim öğretti bütün unları?»

«Hiç kimse,» demiş dokumacı. «Kendi kendine eğriyi doğruyu ayırtetmesini grenmiş. Ne yol göstereni oldu, ne yorlamcısı.»

«Peki,» demiş padişah. «Sen al şu kepçeyi, doğru kızına götür. Bununla koca denizlerin suyunu boşaltsın bakalım da görelim.»

«Boşaltamazsa?»

«Vay gitti, vay geldi o zaman!»

Dokumacı almış padişahın verdiği kepçeyi, gelmiş evine; kızına başından geçenlerle padişahın dediklerini bir bir anlatmış.

«Bu kepçeyle koca denizlerin sularını boşaltamazsan, padişah boynunu vurduracak,» demiş. «Ona göre, iyi düşün taşın artık.»

Kız, bir kepçeye bakmış, bir babasına. Gülmüş:

«Sen bunun için hiç kaygılanma, babacığım,» demiş. «Padişah, padişahlığını bilsin, biz de bizliğimizi .Bu oldu mu, kime kimseye bir zarar gelmez. Güllük gülistanlık yaşar gideriz.»

«Yaşar gideriz, ama,» demiş dokumacı. «Bu arada, sana sorduğuna bir karşılık bulamazsan ya da dediğini yerine getiremezsen, ne olacak?»

Kız mutfağa girmiş, çıkmış, elinde bir ekmek bıçağıyla gelmiş

«Al bu bıçağı, götür padişaha,» demiş. «Bu bıçakla bütün ırmakların suyunu kesebilirse, ben de bana verdiği kepçeyle koca denizlerin sularını anında boşaltırım.»

Dokumacı, kızının verdiği ekmek bıçağını almış, doğru saraya gitmiş, padişahın yanına çıkmış.

«Geldin mi dokumacı?» demiş padişah.

«Geldim, padişahım,» demiş dokumacı da.

«Söyledin mi kızına dediklerimi?»

«Söyledim padişahım..»

«Ne dedi?»

«Sana bu ekmek bıçağını yolladı.»

«N'apacakmışım ben o ekmek bıçağını?»

«Kızım dedi ki: Padişah, bu ekmek bıçağıyla bütün ırmakların sularını kesebilirse, ben de verdiği kepçeyle anında koca denizlerin sularını boşaltırım.»

«Başka ne dedi?»

«Başka birşey demedi, padişahım...»

Padişah kızın yolladığı bu karşılığı çok beyenmiş 'İşte,' demiş kendi kendine, 'Yıllardır oğluma arayıp da bir türlü bulamadığım akıllı uslu, ender niceliklere sahıp bir kız.'

Sonra dokumacıya dönmüş:

«Senden kızını Tanrının emri peygamberin kavliyle oğluma istesem, verir misin?»

«Ben veririm ya, padişahım,» demiş dokumacı «Bunu bir de kızımdan sorun. Çünkü oğlun benimle değil, onunla evlenecek.»

«Doğru dedin dokumacı,» demiş padişah. Buyurmuş, atını hazırlattırmış, dokumacının altına da bir at çektirmiş. Birlikte kızın oturduğu eve gitmişler. Padişah, kızı oğluna istemiş, kız da nazlanmadan «olur, varırım» demiş.

Kırk gün kırk gece süren bir düğün dernek yapmışlar; toy ateşi yanmış, pilâv zerde kazanları kaynamış, açlar doymuş, açıklar giydirilmiş. Padişahın oğluyla dokumacının kızı ömürlerinin sonuna kadar mutlu kutlu yaşamışlar.

Onlar ermişler muratlarına, bu kitabı okuyanlarla bu masalı dinleyenler de ersinler muratlarına.

ÜÇ KUZULAR MASALI

EVVEL zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellâl, pire berber iken, ben kendi beşiğimi tıngır mıngır sallar iken: karatavuk karnı yarık, suya düştü, su bulanık Ekmek ettim, ardı yanık, gelsin gitsin karatavuk.

Ali baba gim gim, sakalına bindim, çarşıya vardım. Armut aldım, armut kurtlu. Üzüme verdim, üzüm çöplü. Eve geldim, keşkek pişmiş, öküz ipe düşmüş.

Eveleme develeme, gök göz güveleme. Yaz gele yaylaya. Yırtıla, kurtula, masalımız başlaya.

Bir varmış, bir yokmuş, bir koyunun yavruladığı üç kuzucuk varmış. Bir çoban koyunlu, kuzulu sürüyü derler toplar; dağa bayıra götürür, taze çime yaydırırmış ama bakalım çobanın götürdüğü o mera yeryüzündeki tek mera mı? Ordan başka mera yok mu? Çobanın bellediğini başka koyunlarla kuzular buradır diye bellemişler. Onlar belleye dursunlar, bizim üç kuzucuk kendi başlarına toplaşmışlar, durumu enine boyuna görüşmüşler. Kınalısı:

«Bu, böyle olmaz.» demiş «Biz bu ellerden çekip gitmeliyiz.»

Yeni boynuzu biteni:

«Gidelim mi?» diye sormuş. «Nereye gidelim?»

Kınalısı:

«Çekelim gidelim, işte,» demiş. «Nereye olursa olsun!»

Karagözlüsü:

«Peki, ama» demiş «Niçin gidelim?»

«Şunun için,» demiş Kınalısı. «Buralar bize dar. Çobanımız da kör. Mera diye yalnızca burayı bellemiş, başka bir yeri bildiği gördüğü yok. Oysa, dünya dedikleri, herhalde bu kadarla kalmıyor.»

«Yani?» demiş Karagözlüsü, sormuş.

«Ben güngörmüş bir koca öküzden duydum. Bir yolları varmış, git git bitmezmiş. Bir dağlar varmış, çepeçevre. Pınarlar akar, sular çağlarmış. Ot aramadığımız kadarmış. Hem de çeşit çeşit, tür tür.»

Yeni boynuzu biteni:

«Ben Kınalı'nın dediklerine katılı-

rım,» demiş. «Bıktım usandım çünkü. Sabah akşam hep aynı mera, hep aynı otlak. Ne bu bel Artık canıma tak dedi. Çekelim gidelim buradan, bir ayak önce başımızın çaresine bakalım.»

«Burda kalırsak,» diye sözü almış Kınalı, sürdürmüş: «Ne olacağız, hiç düşündünüz mü?»

«Ben düşünmedim,» demiş yeni boynuzu biteni.

Karagözlüsü:

«Ben de...» demiş.

«Siz düşünmediniz ama,» demiş Kınalısı. «Ben düşündüm Hıç birşey olmayız. Sürüden bir koyun olur, kalırız Sıamız gelince de alırlar her birimizi, kasaba verirler; o da sürüye sürüye mezbahaya götürür, kıtır kıtır kestirir, derimizi yüzdürür, etimizi de çengellere astırır.»

Yeni boynuzu biten:

«Burda kalmazsak, kurtulur muyuz yani?» demiş.

Kınalısı kıkır kıkır gülmüş:

«Tabiî,» demiş. «Ne demişler, gemisini kurtaran kaptan, demişler. Biz de kaçalım, postumuzu kurtaralım.»

Öyleydi, böyleydi diye uzun bir tartışmaya girişmişler. Sonunda Kınalı'nın dedikleri öbür ikisine hem gerçek hem de doğru orantılı gelmiş.

«Haklısın,» demişler. «Kaçıp kurtulmazsak, burda halimiz yaman olur.» Bizimkiler kararlarını vermişler, uygulamaya da kalkmışlar. İçlerinde en akıllısı Kınalısı ya:

«Hemen şimdi olmaz bu,» demiş. «Geceyi bekleyelim. Gün batsın, sular kararsın, ortalıktan el ayak çekilsin, ondan sonra.»

«Karabaş köpek ne olacak?»

«O kolay,» demiş beriki. «Ben onun-

la anlaştım. Biz kaçarken göz yumacak, görmezden gelecek.»

Yüreklerine su serpilmiş, içleri rahatlamış. Bir kıyıya çekilmişler, akşamın olmasını beklemişler.

Uzatmayayım; akşam olmuş, sular kararmış, kuşlar yuvalarına dönmüşler, ortalıktan el ayak çekilmiş. Çoban ateşini yakmış, kepeneğine sarınmış, başlamış yemek üstüne horul horul uyumaya.

Üç kuzucuk ayaklarının ucuna basa basa ağıldan çıkmışlar, Karabaş köpeğe sezdirmeden çitleri aşmışlar, düşmüşler yola. Gitmişler, gitmişler, bir üç yol ağzına gelmişler, durmuşlar.

«Buradan sonra yollarımız ayrılmalı,» demiş Kınalısı. «Neden derseniz, sabahla kaçtığımız nasıl olsa anlaşılacak; çobanla Karabaş köpek izimizi sürmeye kalkacak. En iyisi, her birimizin ayrı ayrı yönlere gitmesi. Birimiz batıya gide-

lim, birimiz doğuya, birimiz de ya güneye, ya kuzeye gitsin. Böyle yaparsak onlara şaşırtmaca vermiş oluruz. Ne izimizi bulabilirler, ne tozumuzu.»

Böyle yapalım, demişler, ayaküstü helâlleşmişler, her biri bir yöne gitmiş. Karagözlüsü batıya, Kınalısı doğuya, Yeni boynuzu biteni de güneye doğru inmiş, gözden yitmişler.

Kınalısı doğuya, Yeni boynuzu biteni de güneye gidedursun, biz gelelim batıya giden Karagözlüsüne: Gitmiş, gitmiş, giderken yolda bir samancıya rastlamış. Hemen yanına sokulup:

«Samancı amca, samancı amca!» demiş. «Senden birşey istesem, yapar mısın?»

«Yapabileceğim birşeyse niçin yapmayayım?» demiş samancı. «Söyle bakalım, neymiş o istediğin?»

«Evim yok, barkım yok,» demiş Karagözlü. «Bana biraz saman ver, bir göz-

cük ev yapayım, başımı sokayım, içine girip barınayım.»

Samancı, kuzucuğu kırmamış:

«İstediğin saman olsun,» demiş. «Al bakalım, dilediğin kadar.»

Böyle demiş, kuzucuğa yetecek sap saman vermiş. Karagözlü sevinçle işe koyulmuş, sapları samanları çatmış, kendine bir güzel dam yapmış:

«İyi ettim de kaçtım, kendi başıma ev sahibi oldum,» demiş, yeni evine girip yerleşmiş.

O çevrede gezinir bir koca kurt varmış, kuzucuğun kokusunu almış, bir koşu gelmiş. Kuzucuk evine yerleştiğinde de akşam olmuş, yine sular kararmış, kuşlar yuvalarına dönmüşmüş.

Koca kurt ağzını burnunu yalayaraktan kuzucuğun saptan samandan evine sokulmuş, tak tak kapısını vurmuş.

«Kim o?» diye sormuş kuzucuk.

«Hele kapıyı biraz aç, yabancı değil-

lim,» demiş koca kurt ya, kuzucuk bunca yılın kurdunu tanımaz mı?

«Kapıyı mapıyı açmam. Sen kurtsun Seni tanıdım. Var git yoluna!» demiş. Demiş ama, koca kurda söz geçirmek ne mümkün!

«Sen açmazsan ben açarım,» demiş, soluğunu karnında toplamış, durup bir üfürmüş; kuzucuğun saptan samandan evi o yelden başına göçmüş. Koca kurt da hemen saldırdığı gibi kuzucuğu pençeleri arasına almış, oracıkta ümüğüne basmış, hap demiş, hup demiş, yalamadan yutmuş.

Yeni boynuzu bitene gelince; o da öbürlerinden ayrıldıktan sonra gitmiş gitmiş, giderken bir otçuya rastlamış. Hemen yanına sokulup:

«Otçu amca, otçu amca!» demiş. «Senden birşey istesem, yapar mısın?»

«Yapabileceğim birşeyse niçin yap-

mayayım?» demiş otçu. «Söyle bakalım, neymiş o istediğin?»

«Evim yok, barkım yok,» demiş Yeni boynuzu bitme. «Bana biraz ot ver, bir gözcük ev yapayım, başımı sokayım, içine girip barınayım.»

Otçu, kuzucuğu kırmamış:

«İstediğin ot olsun,» demiş. «Al sana dilemediğin kadar...»

Böyle demiş, kuzucuğa yetecek kadar ot vermiş. Yeni boynuzu biten sevinçle işe koyulmuş, otları dertop etmiş, kendine bir güzel dam yapmış:

«İyi ettim de kaçtım, kendi başıma ev sahibi oldum,» demiş, yeni evine girip yerleşmiş.

Karagözlü kuzuyu yiyen o koca kurt bunun da kokusunu almakta gecikmemiş. Bir koşu gelmiş, ottan eve sokulmuş, tak tak kapısını çalmış.

Boynuzu yeni bitme:

«Kim o?» diye sormuş içerden.

«Hele kapıyı biraz aç, yabancın değilim,» demiş koca kurt ya, kuzucuk bunca yılın kurdunu tanımış hemen, yalanını yutmamış.

«Kapıyı mapıyı açma. Sen kurtsun, tanıdım. Durma kapımda, var git kendi yoluna.» demiş. Demiş ama, aç kurda söz geçirmek mümkün mü? Üüüppp demiş, karnını bir dolu havayla şişirmiş; of demiş, pof demiş ottan evi kuzucuğun başına yıkmış. Saldırdığı gibi bir pençede Boynuzu yeni bitmeyi yıkmış, oracıkta canını almış; hap demiş, hup demiş, yalamadan yutmuş.

Karagözlüsüyle Boynuzu yeni bitenin başına bunlar geledursun, biz dönelim Kınalısına. Biri batıya, öbürü de güneye giderken Kınalısı da doğunun yolunu tutmuş. Gitmiş gitmiş, giderken bir tuğlacıya rastlamış. Hemen yanına varmış:

«Tuğlacı amca, tuğlacı amca!» de-

miş. «Senden birşey istesem, yapar mısın?»

«Yapabileceğim birşeyse niçin yapmayayım?» demiş tuğlacı. «Söyle bakalım, neymiş o istediğin?»

«Evim yok, barkım yok,» demiş Kınalı. «Bana biraz tuğla ver, bir gözcük ev yapayım, başımı sokayım, içine girip barınayım...»

Tuğlacı kuzucuğu kırmamış:

«İstediğin tuğla olsun,» demiş. «Al sana dilemediğin kadar tuğla.»

Böyle demiş, kuzucuğa yetecek kadar tuğla vermiş. Kınalı tuğlaları almış, sevinçle işe koyulmuş, tuğlaları enlemesine, boylamasına, yanına dikine çatmış, kendine bir güzel dam yapmış, içine girmiş oturmuş.

Karagözlüyle Boynuzu yeni biteni yiyen o koca kurt Kınalı kuzucuğun da kokusunu almış; bir koşu gelmiş; tuğ-

ladan eve sokulmuş, tak tak kapısını çalmış.

«Kim o?» demiş, sormuş Kınalı.

«Benim ben!» demiş koca kurt.

«Sen kimsin?»

«Canım tanımadın mı? Ben, benim!»

«Kapıyı mapıyı açmam,» demiş Kınalı. «Seni tanıdım, sen kurtsun. Kapıyı açarsam beni yersin. Durma kapımda, var git yoluna, hadi!»

Koca kurt dişlerini bilemiş, 'ben şimdi sana gösteririm dünya kaç bucakmış' demiş; karnını havayla doldurmuş, of demiş, pof demiş... Demiş ya, Kınalı'nın tuğladan damını ne yaptı, ne ettiyse bir türlü başına göçürememiş.

O bunlarla uğraşırken Kınalı ocağa ateşi doldurmuş, tepeleme etmiş.

«Aklın varsa kapıyı bırak, bacadan gir!» diye seslenmiş kurda.

Kurt bu yeni akıl karşısında sevincinden hop hop hoplamış. Hemen fırlamış çatıya, kaldırdığı gibi kendini paldır küldür bacadan aşağıya atmış. Yangın ateşinin tam göbeğine düşmüş; bağıra çağıra yanmış, bitmiş, kül olmuş, bu masal da burada son bulmuş.

Gökten üç elma düştü; Üçü de bu kitabı okuyanındır, üçü de onun olsun, o dilediği gibi yapsın!

— BİTTİ —